

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Exclusiviteitsovereenkomsten, Exportverboden en het E.E.G.-Kartelrecht

Kanttekeningen bij een bevelschrift van de Voorzitter der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen de dato 24 oktober 1962(*)

1. In het *Rechtskundig Weekblad* van 19 mei j.l. werd de tekst van een bevelschrift van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen de dato 25 oktober 1962 opgenomen. Dit bevelschrift snijdt enkele interessante vraagpunten van het exclusiviteitsovereenkomstenrecht aan, waarvan in deze bijdrage volgende onderzocht zullen worden :

I. De werking t.a.v. derden van exclusiviteitsovereenkomsten naar Belgisch recht;

II. De geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden t.a.v. de E.E.G.-kartelvoorschriften;

III. De verhouding tussen de Belgische wet van 27 juli 1961 en het E.E.G.-kartelrecht.

Aangezien onderhavige bijdrage aansluit bij de tekst van genoemd bevelschrift (*R.W.*, 1962-63, kol. 1959 e.v.), lijkt het nuttig vooraf een bondige samenvatting hiervan te geven :

» a) Het feit gebruik te maken van de vrijheid van handel met als enig vaststaand gevolg en als enige omstandigheid dat men in concurrentie treedt met de houder van een recht van alleenverkoop is noch oneerlijk noch bedrieglijk en is niet in het minste een professionele tekortkoming.

» Stelt geen oneerlijke daad in handelszaken de handelaar die, alhoewel hij het recht van alleenverkoop kende, producten verkoopt van dezelfde fabrikant indien hij deze regelmatig bekomen heeft van een derde aan wie het niet verboden was ze hem te verkopen.

» b) Het staat aan een concessiehouder van alleenverkoop vrij zich langs contractuele weg te vrijwaren tegenover een mogelijke mededinging door derden, namelijk door tegenover zijn leverancier de nodige waarborg te bedingen voor de hechtheid van het monopolie dat hij hem toestond.

» c) Het Koninklijk Besluit van 23 december 1934

» heeft enkel en alleen betrekking op quasi-delictuele feiten en niet op overtredingen van contractuele verbintenissen.

» d) Een exclusiviteitsovereenkomst die een Belgisch verbruiker zou beletten bepaalde producten voordeliger uit Nederland te betrekken, valt onder de verbodsbepalingen van art. 85, 1° van het E.E.G.-verdrag. Nochtans, wanneer dergelijke overeenkomst dagtekent van vóór 13 maart 1962, blijft zij voorlopig geldig, op grond van verordening nr. 17 de dato 6 februari 1962, inhoudende de uitvoeringsbepalingen van artikelen 85 en 86 van het E.E.G.-verdrag, indien zij vóór 1 februari 1963 is aangemeld geworden bij de Commissie van de E.E.G.

» e) Wanneer de feitelijke gegevens en omstandigheden van de zaak de rechtbank toelaten een beslissing ten gronde over de eis te vellen, is het niet nodig bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een prejudiciële beslissing aan te vragen.

» f) De wet van 27 juli 1961 betreffende de eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop is niet tegenstrijdig met het E.E.G.-verdrag.»

I. De werking t.a.v. derden van exclusiviteitsovereenkomsten naar Belgisch recht.

2. Op dit punt sluit het bevelschrift aan bij de recente arresten van het Hof van Cassatie (17 juni 1960, *R.W.*, 1960-61, kol. 171 en 316; 3 november 1961, *R.W.*, 1961-62, kol. 1985 en *J.T.*, 1961, 737) en van het Hof van Beroep te Brussel (Verenigde Kamers, 28 februari 1961, *R.W.*, 1960-61, kol. 1772). De loutere kennis van het bestaan van een contractueel recht van alleenverkoop houdt op zichzelf voor derden geen verplichting in zich te onthouden van de invoer van de betrokken producten. Het optreden van een derde is nochtans wel onrechtmatig wanneer hij :

a) zich schuldig gemaakt heeft aan bedrog of aan

(*) De auteur dankt Professor G. Van Hecke voor zijn opmerkingen en opbouwende kritiek bij het opstellen van deze bijdrage.

een fout voortkomend uit een oneerlijkheid of een professionele tekortkoming; of

b) «medeplichtig» is aan een contractbreuk gepleegd door de persoon die hem de koopwaren verkocht heeft.

Geen van beide voorwaarden was *in casu* vervuld. De invoer van de betrokken (Duitse) naaimachines vanuit Nederland geschiedde immers op regelmatige wijze, terwijl de Nederlandse verdeler niet gebonden was door een contractueel exportverbod.

Nopens de juiste inhoud van het (inadekwate) begrip «derde-medeplichtigheid» heerst nog steeds betwisting in rechtsleer en rechtspraak. Het is bekend dat het Hof van Cassatie in een sterk omstreden arrest van 24 november 1932 (*Pas.*, 1933, I, 19) overwogen heeft dat het profiteren van eens anders wanprestatie *in se* niet onrechtmatig is, maar dit kan worden in zover het opzet bestaat daadwerkelijk hulp te verlenen bij de contractbreuk. De juistheid van deze opvatting is op overtuigende wijze aangetoond in een studie van Michel Waelbroeck: «Les conditions de la responsabilité du tiers complice de la violation d'une obligation contractuelle en droit belge et en droit comparé» (noot onder Voorzitter Rechtbank van Koophandel Brussel, 22 maart 1962, *Revue crit. jurispr. belge*, 1962, p. 326). Nochtans moet opgemerkt worden dat advocaat-generaal F. Dumon in zijn besluiten bij het arrest van het Hof van Cassatie de dato 3 november 1961 zich tegen deze stelling heeft uitgesproken. In bedoeld arrest is het Hof van Cassatie hierop niet ingegaan, wat in de huidige stand van de controverse veeleer als een impliciete bevestiging van de leer van het arrest van 24 november 1932 moet beschouwd worden.

Alleszins blijft dit arrest van 24 november 1932 tot nog toe de enige stellingname van het hoogste gerechtshof; de arresten van 17 juni 1960 en 3 november 1961, die het begrip «derde-medeplichtigheid» geenszins omschrijven, behelzen geen afwijking van het vroegere standpunt van het Hof van Cassatie (1).

II. De geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden t.a.v. de E.E.G.-kartelvoorschriften.

A. Algemeen overzicht van het E.E.G.-kartelrecht (2).

3. De grondtrekken van de mededingingsregeling voor ondernemingen van het E.E.G.-verdrag zijn thans voldoende bekend.

Art. 85, 1°, verbiedt «alle overeenkomsten tussen ondernemingen, alle besluiten van ondernemingsverenigingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen» (voortaan kortweg: kartels) die:

a) de handel tussen de Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden; en

b) ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. (Over deze twee voorwaarden meer *infra*, sub nr. 5).

In beginsel geldt dit verbod zonder voorafgaande beschikking van enige instantie. De verboden overeenkomsten en besluiten zijn van rechtswege nietig.

Het verbod van art. 85, 1° kan echter overeenkomstig art. 85, 3° buiten toepassing verklaard worden voor kartels die tegelijkertijd voldoen aan twee positieve en twee negatieve voorwaarden.

De positieve voorwaarden zijn:

a) Het kartel moet bijdragen tot de verbetering van de produktie of de distributie of tot de bevordering van de technische of economische vooruitgang;

b) Het kartel moet aan de gebruikers een billijk aandeel in de eruit voortvloeiende verbetering of vooruitgang toekennen.

De negatieve voorwaarden zijn:

a) Het kartel mag aan de betrokken ondernemingen geen beperkingen opleggen die niet onmisbaar zijn voor het bereiken van haar doelstellingen;

b) Het kartel mag deze ondernemingen niet de mogelijkheid bieden de mededinging voor een wezenlijk deel van de betrokken produkten uit te schakelen.

Een ander facet van het E.E.G.-kartelrecht is vervat in art. 86, dat het misbruiken van een economische machtspositie op de gemeenschappelijke markt of op een wezenlijk deel ervan verbiedt.

4. De voorschriften van het E.E.G.-verdrag zijn verder uitgewerkt geworden door meerdere verordeningen, waarvan de eerste alleszins de belangrijkste is: verordening nr. 17 de dato 6 februari 1962 (*Publikatieblad Eur. Gem.*, 21 februari 1962) (3). Anderzijds heeft ook het zgn. «Bosch»-arrest de dato 6 april 1962 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen enkele verhelderingen aangebracht (4).

Een onderscheid wordt gemaakt tussen de kartels, die op datum van de inwerkingtreding van verordening nr. 17 — 13 maart 1962 — reeds bestonden (oude kartels). Nopens de oude kartels, welke onder het verbod van art. 85, 1° vallen, heeft het Hof van Justitie beslist dat de nietigheid voorzien in art. 85, 2° tot 13 maart 1962 slechts is ingetreden ten aanzien van die kartels waarvan de autoriteiten van de lidstaten op grond van art. 88 E.E.G.-verdrag of de Commissie op grond van art. 89 E.E.G.-verdrag hebben bepaald dat zij onder de verbodsbepaling van art. 85, 1° vallen en niet in aanmerking komen voor de toepassing van art. 85, 3°. M.a.w., voor oude kartels trad het verbod van art. 85, 1° slechts in werking in zover er een tussenkomst van een bevoegde instantie geweest was. Na 13 maart 1962 ligt de toestand anders. Deze oude kartels blijven geldig zolang de Commissie zich niet over hun geldigheid heeft uitgesproken, op voorwaarde dat zij tijdig aan de Commissie worden aangemeld (hetzij 1 november 1962, hetzij 1 februari 1963). De Commissie kan hen geldig verklaren met retroactieve werking.

Daarentegen moeten de nieuwe kartels zich in beginsel aanmelden en de beslissing van de Commissie afwachten alvorens effectief in werking te treden.

Art. 4 van verordening nr. 17 houdt een aantal uitzonderingen in op de aanmeldingsplicht, o.m. voor overeenkomsten van prijshandhaving. De oude kartels die tot deze uitzonderingen behoren moeten zich vóór 1 januari 1963 aanmelden indien zij overeenkomstig art. 7 van genoemde verordening hun geldigheid retroactief erkend willen zien.

Voor nadere gegevens nopens het stelsel der verplichte aanmelding, zij verwezen naar de «Handleiding bij de artikelen 85 en 86 van het E.E.G.-verdrag en de verordening tot toepassing daarvan», uitgegeven door de Voorlichtingsdienst van de Europese Gemeenschappen (p. 9 e.v.), alsmede naar G. Van Hecke en L. P. Suetens, *Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles, J.T.*, 1962, 361-369. Het probleem dat thans behandeld wordt blijft beperkt tot de vraag naar de geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden t.a.v. art. 85 van het E.E.G.-verdrag, zonder aandacht te schenken aan de mogelijke voorlopige geldigheid (overeenkomstig verordening nr. 17) van een overeenkomst welke binnen het bereik van de verbodsbepaling van genoemd art. 85 E.E.G.-verdrag valt.

B. De voorwaarden van het gekwalificeerde verbods-beginsel van art. 85, 1° E.E.G.-verdrag.

5. Zoals reeds aangestipt, zijn kartels slechts verboden indien zij:

a) de handel tussen de lid-staten ongunstig kunnen beïnvloeden; en

b) ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst.

De kennis van de juiste draagwijdte welke aan deze beide voorwaarden moet toegekend worden is van essentieel belang. Het E.E.G.-verdrag verbiedt immers niet alle kartels zonder onderscheid; het verbiedt overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde praktijken alleen dan wanneer zij aan genoemde twee voorwaarden voldoen. In de doctrine bestaat over de juiste draagwijdte ervan geen eensgezindheid. Het baart dan ook wel enige verwondering dat de Commissie het niet nodig geacht heeft haar standpunt hierover weer te geven in de door haar diensten uitgegeven « Handleiding » (5).

1. « De handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden. »

6. Vooreerst de verschillende stellingen van de rechtsleer weer te geven, hoeven twee vaststellingen gemaakt te worden.

Vooreerst moet onderlijnd worden dat het E.E.G.-verdrag niet eist dat de ongunstige invloed effectief wordt uitgeoefend, doch slechts dat hiertoe de mogelijkheid bestaat. De voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding heeft een onmiskenbaar potentieel karakter. Krachtens een gemeenschappelijke interpretatie van de E.E.G.-Commissie en nationale regeringsdeskundigen moet bij de beoordeling van de mogelijke beïnvloeding uitgegaan worden van de op het ogenblik dat het besluit genomen wordt bestaande of te verwachten feitelijke toestand (Derde algemeen verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschap, mei 1960, p. 125, nr. 140) (6).

Vervolgens weze aangestipt dat de franstalige versie in zover van de drie andere teksten verschilt, dat hierin de neutrale term « affecter » wordt aangewend, terwijl de drie overige teksten een negatieve term bevatten (« ongunstig beïnvloeden », « beeinträchtigen », « pregiudicare »). De vier teksten zijn gelijkelijk authentiek (art. 248 E.E.G.-verdrag).

7. Een eerste stelling ziet in de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding niets meer dan een materiële competentienorm. Aldus Prof. Mulder en Mr. Mok: « Wanneer kan een kartel (of een machtspositie) de tussenstaatse handel niet ongunstig beïnvloeden: als zijn betekenis niet zover reikt dat door zijn activiteit de tussenstaatse handel wordt geraakt. Dit wil in de allereerste plaats zeggen: wanneer het slechts van lokale betekenis is. Een kartel echter dat het in zijn macht heeft de tussenstaatse handel te bevorderen zal doorgaans ook, als dit in zijn beleid past, de tussenstaatse handel kunnen benadelen.

Wanneer men van de hier besproken voorwaarde een waarderingsmaatstaf zou maken, zou men alle mogelijke « goede » kartels van de werking van art. 85, lid 1, moeten gaan uitsluiten. De vraag rijst dan wat nog de betekenis kan zijn van het derde lid » (Kartelrecht, Alphen a. d. Rijn, 1962, 216-217). Het zou hier dus gaan om de louter overname van het begrip « interstate commerce » uit het Amerikaanse anti-trustrecht.

Ook H. Schumacher, directeur van de directie « Kartels en Monopolies » van de E.E.G.-administratie, lijkt deze mening toegedaan: « Die entscheidende Bedeutung... liegt aber in der Abgrenzung des Gemeinschaftsrechts vom Recht der Mitgliedstaaten » (Das Verhältnis des E.W.G.-Kartellrechts zum Kartellrecht der Mitgliedstaaten, *Die Aussprache*, nr. 2/63, p. 42).

8. Wanneer men uitsluitend de Franse tekst voor ogen houdt, is men inderdaad geneigd een toenadering tot het Amerikaanse onderscheid tussen « intrastate » en « interstate » handel te maken. Dit ligt alleszins in deze voorwaarde besloten. Zuiver lokale kartels vallen niet onder de verbodsbepaling van art. 85, 1°. Zo zal b.v. een prijsafpraak tussen banketbakkers in een Belgische provincie stad het handelsverkeer bezwaarlijk kunnen beroeren. Nochtans weze hierbij dadelijk beklemtoond dat een overeenkomst tussen ondernemingen uit één land wel degelijk de handel tussen Lid-Staten kan beïnvloeden. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is een exportkartel. Terloops weze ook nog aangestipt dat overeenkomsten met betrekking op het handelsverkeer tussen de Benelux-landen zonder twijfel onder de kartelvoorschriften van het E.E.G.-verdrag ressorteren (G. Van Hecke en L. P. Suetens, *art. cit.*, 361, 2e kol.).

De voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding van de handel tussen de Lid-Staten is echter meer dan een zuivere overname van het Amerikaanse begrip « interstate commerce ». Indien het de bedoeling van de verdragsluitende partijen geweest ware deze voorwaarde als een louter materiële competentienorm te beschouwen, dan is het aanwenden van een duidelijke negatieve term in drie der vier verdragsteksten moeilijk te verklaren.

Het is bovendien onjuist te beweren dat art. 85, 3° zijn bestaansreden verliest indien men reeds het onderscheid tussen « goede » en « slechte » kartels zou maken bij de toepassing van art. 85, 1°. Zoals infra (sub nr. 16) nader aangetoond zal worden, vergt art. 85, 3° een andere economische analyse dan deze die vereist is met het oog op de toepassing van art. 85, 1° (cfr. W. Garcin - A. Jacomet - L. Rey, *Commentaire par articles du Traité de Rome*, Art. 85 et 86, Par. V, in: *Droit des affaires, Marché commun*, Sect. intern. Ite partie, Ed. Jupiter, 1963).

Weliswaar zal een kartel dat het in zijn macht heeft de tussenstaatse handel te bevorderen, meestal tevens een ongunstige invloed kunnen uitoefenen, zoals Prof. A. Mulder en Mr. M. R. Mok zeer juist opmerken. Dit is echter niet steeds het geval, waarbij hier op de eerste plaats gedacht wordt aan exclusiviteitsovereenkomsten (cfr. infra, sub nr. 10).

Daarom lijkt het onjuist de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding te herleiden tot een competentienorm, zonder enige waardering van de desbetreffende « interstate » kartels.

9. Een tweede stelling erkent dat de mogelijkheid van een ongunstige beïnvloeding moet gegeven zijn. Dit begrip wordt dan echter op zulke wijze verklaard dat men in feite terugvalt in een materiële competentieafgrenzing.

Deze stelling gaat uit van de vaststelling dat de uiteenlopende versies van art. 85, 1° niet toelaten een klaar inzicht te verkrijgen betreffende de juiste draagwijdte van de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding; de zin en de doelstelling van art. 85 zouden zulks echter wel toelaten. Hiertoe moet teruggegrepen worden naar art. 3 (f) E.E.G.-verdrag, dat de hoek-

steen vormt voor de mededingingspolitiek van de Gemeenschap.

Dit artikel voorziet in « de invoering van een regime waardoor wordt gewaarborgd dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt niet wordt vervalst », waarmede zou bedoeld worden dat elk kunstmatig ingrijpen in het handelsverkeer moet uitgeschakeld worden. Het doel van de E.E.G. is dus de bevrijding van de tussenstaatse handel van kunstmatige invloeden en de bescherming van een vrije en volledige concurrentie. Dit doel wordt in gevaar gebracht telkens de intensiteit of de richting van de goederenstroom in de tussenstaatse handel een kunstmatige invloed ondergaat.

Wanneer een kartel tegelijkertijd gunstige en ongunstige gevolgen kan hebben, valt het onder de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding; achteraf moet dan nagegaan worden of dit kartel van de toepassing van art. 85, 3° kan genieten.

Aldus luidt de tesis die door de regering van de Duitse Bondsrepubliek werd voorgestaan in de zaak Bosch en welke door advocaat-generaal M. Lagrange met instemming werd overgenomen in zijn besluiten bij het arrest in deze zaak :

« Art. 85 heeft dus ten doel de vrije concurrentie binnen de gemeenschappelijke markt te beschermen. Dit doel wordt geschonden of — hetgeen voor art. 85 voldoende zou zijn — in gevaar gebracht indien een concurrentiebeperking in de zin van art. 85, 1° de goederenstroom van zijn normale natuurlijke weg doet afwijken; immers een daarmee gepaard gaande bevordering van de goederenstroom in de ene richting zal gewoonlijk een ongunstige beïnvloeding van de goederenstroom in de andere richting tengevolge hebben » (*Jurisprud. Hof v. Justitie*, deel VIII, t.a.v. p. 141-142). In dezelfde zin o.m. ook E. Steindorff, A. Deringer, W. Schlieder, die allen in haast identieke bewoordingen dit standpunt bijtreden, alsook D. Thompson, C.W. Oberdorfer en A. Gleiss en M. Hirsch (7). W. Schlieder en laatstgenoemde drie auteurs wijzen er bovendien op — volkomen terecht — dat een door een concurrentiebeperking veroorzaakte kwantitatieve toename van het handelsverkeer kwalitatief gezien niet noodzakelijk een gunstige beïnvloeding van de tussenstaatse handel vertegenwoordigt.

10. In feite vervoegt deze tesis de voorgaande, vermits elke mogelijke beïnvloeding van het tussenstaatse handelsverkeer — gunstige of ongunstige — geacht wordt onder de verbodsbepaling van art. 85, 1° te vallen; de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding is dan niets meer dan een materiële competentie-afbakening.

Het argument dat uit de bepaling van art. 3 (f) E.E.G.-verdrag afgeleid wordt, is echter geenszins overtuigend.

Vooreerst verbiedt dit voorschrift niet elk ingrijpen in de economische activiteit, doch elke *vervalsing*; d.i. elke *nadelige* tussenkomst in het spel van de mededinging. De term « mededinging » moet hier begrepen worden niet in de zin van vrije en volledige mededinging, zoals de economische theorie deze kent, maar in de zin van normale mededinging, « workable competition », waarbij rekening gehouden wordt met de structuur van de hedendaagse economie waaruit noch de grote ondernemingen met een economische machtspositie, noch zekere vormen van overeenkomsten tussen ondernemingen weg te denken zijn zonder dat het peil van de produktiviteit hiervan een nadelige weerslag zou ondervinden (cfr. infra, sub nr. 13).

Vervolgens leidt het argument op grond van art. 3 (f) tot een vermenging van de twee toepassingsvoorwaar-

den van art. 85, 1°. Hoewel beide voorwaarden steeds cumulatief aanwezig moeten zijn, moeten zij nochtans uiteengehouden worden; zij betreffen immers elk een verschillend aspect van de economische analyse die vereist is vooraleer tot de aanwending van art. 85, 1° te kunnen besluiten (cfr. A. Sölter, *Vertriebsbindungen im Gemeinsamen Markt unter wirtschaftlichem und EWG-kartellrechtlichen Aspekt*, Keulen/Berlijn/München/Bonn, 1962, p. 80).

Tenslotte is het foutief het mededingingsbeleid te willen afzonderen van de andere middelen ter verwezenlijking van de Gemeenschappelijke Markt. Artikel 3 (f) moet beschouwd worden in samenhang met het geheel van artikel 3 en met artikel 2 van het E.E.G.-verdrag. « Datgene wat nagestreefd moet worden, is niet de concurrentie als doel op zich, maar de vooruitgang van de economie waartoe de mededinging alleen maar op beperkte schaal bijdraagt. Datgene wat de concurrentie beperkt, moet dus niet absoluut worden geweerd, doch alleen voorzover het de economische expansie — het doel van de Europese Economische Gemeenschap — in de weg staat. Daarentegen moet worden voorgesteld dat die gedragingen worden uitgeschakeld die, op welke wijze dan ook, de handel tussen de Lid-Staten belemmeren. » (Prof. F. Vito in een werkdocument voor de « Table ronde internationale sur la tutelle de la liberté de concurrence », op 28 en 29 april 1961 te Milaan gehouden) (8).

Zekere « kunstmatige » tussenkomsten in het spel van de mededinging kunnen slechts gunstige gevolgen hebben. Enkele voorbeelden mogen volstaan om dit te bewijzen.

Een groep Belgische fabrikanten richt een exportkartel op ter verovering van een oligopolistische markt in één der landen van de Gemeenschap, waarin de Belgische produktie haast niet doorgedrongen is. Dit is alleszins een « kunstmatige » wijziging in het tussenstaatse handelsverkeer. Welke zijn nu de mogelijke gevolgen van deze overeenkomst tussen ondernemingen ?

Ofwel mislukt het opzet; alsdan heeft het kartel hoegenaamd geen invloed gehad op het handelsverkeer. Ofwel slaagt het opzet; alsdan oefent het kartel een gunstige invloed uit op de evolutie van de tussenstaatse handel.

De op het ogenblik van de oprichting van het kartel bestaande feitelijke situatie is dus zó, dat genoemd kartel in geen geval een ongunstige invloed kan uitoefenen.

Nu is het zo dat kartelovereenkomsten voortdurend t.a.v. de bepalingen van art. 85, 1° getest moeten worden. Het is niet ondenkbaar dat dit exportkartel, eens het in zijn opzet geslaagd zal zijn, achteraf tot een verstarring in de mededinging kan leiden. Dit is dan te wijten aan een gewijzigde feitelijke situatie. In de toestand echter zoals deze bestond bij de oprichting van het kartel, was slechts een gunstige uitwerking mogelijk.

Dit is één hypotese van een overeenkomst die niet binnen het bereik van de voorwaarde van ongunstige beïnvloeding valt. Een ander voorbeeld :

Een Belgisch fabrikant wenst een ruimere markt — b.v. in Italië — te vinden voor zijn produkten die een hoge graad van technische ingewikkeldheid bezitten en waarvoor een service na verkoop onontbeerlijk is. Aangezien het opzetten van een eigen verkoopfiliale in Italië hem niet renderend lijkt, verleent hij een recht van alleenverkoop aan een Italiaanse concessienaris. Dit is een « kunstmatig » ingrijpen. Nochtans kan dit ingrijpen slechts een gunstige invloed uitoefenen op het handelsverkeer tussen België en

Italië. Waar vroeger slechts een geringe uitwisseling van het betrokken produkt bestond, zal in de toekomst normaliter een toeneming (en nooit een vermindering, tenzij een slechte concessionaris werd aangeduid) van de tussenstaatse handel kunnen waargenomen worden. Ook hier kan achteraf wellicht een verstarring van de mededinging groeien; dit was echter niet mogelijk bij het afsluiten van een overeenkomst.

Dergelijke voorbeelden zijn voorzeker veeleer zeldzaam; zij tonen nochtans duidelijk aan dat niet elke beïnvloeding van de tussenstaatse handel noodzakelijkerwijze binnen het bereik van de bepalingen van art. 85, 1° hoeft te vallen.

Overigens wordt dit door de Commissie van de E.E.G. zelf toegegeven. In een « bekendmaking betreffende octrooilicentieovereenkomsten » (*Publikatieblad Europ. Gem.*, 24 december 1962, p. 2922 en 2923) kondigt zij aan dat zij, op grond van de haar op het huidige tijdstip (9) bekende feiten, van oordeel is dat een aantal bedingen in octrooilicentieovereenkomsten niet vallen onder het verbod van art. 85, 1°. Een van deze bedingen is de verplichting van de licentiegever het gebruik van de uitvinding niet aan een derde toe te staan. De Commissie verklaart in dit verband: « Door de ... genoemde verplichting het gebruik van uitvindingen niet aan derden toe te staan verliest de licentiegever zijn vrijheid met andere in licenties geïnteresseerden overeenkomsten af te sluiten. Afgezien van de omstrede vraag of dergelijke exclusiviteitsverplichtingen een beperking van de mededinging beogen of ten gevolge hebben, kunnen zij bij de huidige situatie in de Gemeenschap de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig beïnvloeden » (cursivering toegevoegd; *Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2923 *in fine*). Een gelijkaardige passus komt voor in de « Bekendmaking met betrekking tot alleenverkoopovereenkomsten met handelsagenten en commissaires » (*Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2921): « Of een dergelijke beperking van de concurrentie — (alleenverkoopovereenkomst met zelfstandige alleenvertegenwoordiger) — de handel tussen de Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden hangt van het concrete geval af ».

In dezelfde zin luidt tenslotte het aanvullend antwoord op schriftelijke vraag nr. 95-1962/1963 van de heer A. Deringer: « Met betrekking tot de alleenverkoopovereenkomsten met zelfstandige handelaren heeft zij (de Commissie van de E.E.G.) gepreciseerd, dat zij beperkingen van de concurrentie tot doel of ten gevolge hebben, doch dat zij slechts dan onder artikel 85, lid 1, vallen, wanneer zij in het concrete geval de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden. Naar de opvattingen van de Commissie is het daarentegen, ten minste op het ogenblik, nog niet mogelijk algemeen geldende maatstaven uit te werken ter beoordeling van de vraag, wanneer van zulk een ongunstige beïnvloeding sprake kan zijn. » (*Publ. Eur. Gem.*, 2 februari 1963, p. 205).

11. *Besluit*. — Bij toepassing van de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding moet overgegaan worden tot een werkelijke afweging van de mogelijke gevolgen.

Het doel van art. 85 is in de eerste plaats te beletten dat de gunstige uitwerking van de geleidelijke afschaffing der tolbarelen tenietgedaan wordt door nieuwe marktverdelingen tengevolge van concurrentiebeperkende overeenkomsten. Dit doel wordt niet tegengewerkt door overeenkomsten die de handelsactiviteit tussen de Lid-Staten stimuleren.

Nu staat het praktisch resultaat van deze tesis

niet zo heel ver af van dit van beide vorige stellingen. Vele kartels die een gunstige beïnvloeding kunnen bewerkstelligen, zullen terzelfdertijd een minstens even sterke ongunstige invloed kunnen uitoefenen. Dit geldt vooral voor horizontale, in mindere mate voor verticale overeenkomsten.

In feite zullen dus weinige kartels aan het bereik van de voorwaarde van de ongunstige beïnvloeding van art. 85, 1° ontsnappen. Dit belet nochtans niet dat deze voorwaarde in elk geval een economische analyse vergt (10).

Elk dogmatisme is hier uit den boze; een pragmatisch optreden is gevegd, waarbij rekening gehouden wordt zowel met de eigen omstandigheden van het concrete geval als met het openbaar belang (cfr. E. Wolf, *Zum Kartellrecht der EWG, Wirtschaft und Wettbewerbsrecht*, 1962, t.a.v. p. 653).

Nochtans zijn wel enkele types van overeenkomsten aan te duiden die uiteraard steeds een ongunstige invloed kunnen uitoefenen op de tussenstaatse handel; aldus exclusief verkeersregelingen op nationaal vlak (uitsluiting van alle buitenlandse concurrentie); aldus ook exportverboden (cfr. *infra*, sub nr. 19).

12. Aan het bovenstaande hoeft nog een lichte correctie aangebracht te worden, die trouwens eensgezind door de rechtsleer aanvaard wordt: de invoering van het adagium « de minimis non curat praetor ». Indien de ongunstige invloed niet een zekere omvang kent, « kan het een kwestie van opportuniteit zijn bij overtreding van het verbod van art. 85, 1° geen vervolging in te stellen » (Mulder & Mok, *op. cit.*, 217). In deze zin ook, o.m., advocaat-generaal M. Lagrange in zijn besluiten bij het Bosch-arrest (*Jurisprud. Hof v. Justitie*, deel VIII, t.a.v. p. 142), W. Schlieder onder verwijzing naar het Bosch-arrest (*Der Betriebsberater*, 20 maart 1962, 305 e.v.), A. Deringer: de invloed moet « nicht ganz unerheblich, sondern spürbar » zijn (WuW/EWG-Wettbewerbsrecht, nr. 48 bij art. 85) en W. Garcin: « son seules visées les ententes dont l'influence sur ce commerce atteint certaines proportions, revêt quelque importance » (*op. cit.*, par. III, 2). H. Schumacher wijst er zeer terecht op dat dit een probleem is dat telkens *in concreto* moet beoordeeld worden (*art. cit.*, *Die Aussprache*, nr. 2/63, p. 43).

2. « Ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst.

13. De uitdrukking « ...binnen de gemeenschappelijke markt » houdt slechts een geografische afbakening (11) van het toepassingsgebied van dit voorschrift in en heeft geen betrekking op de mate waarin de economische integratie gevorderd is (Derde Algemeen verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschap, mei 1960, p. 125, nr. 140).

De overeenkomsten moeten « ...ertoe strekken of ten gevolge hebben... »

De objectieve voorwaarde is vanzelfsprekend vooral voor bestaande kartels van belang. Het volstaat dat zij een distorsie van de mededinging veroorzaken, zelfs al was dit geenszins de bedoeling (cfr. J. Thiesing, in: von der Groeben-von Boeckh, *Kommentar zum EWG-Vertrag*, 1958, Band I, opmerking 5 bij art. 85).

De subjectieve voorwaarde geldt in hoofdzaak voor nieuw op te richten kartels. Mulder & Mok merken hierbij gepast op: « Indien men zich baseert op de

strekking is wel nodig dat het middel dat de betrokkenen denken te gebruiken deugdelijk is om inderdaad tot concurrentiebeperking te komen» (*op. cit.*, p. 218). Anderzijds is nochtans niet vereist dat de bedoeling uitdrukkelijk tot uiting zou komen in de tekst van de overeenkomst. Het volstaat wanneer de mededingingsbeperking logischerwijze voortvloeit uit het geheel van de overeenkomst, wijl het onverschillig is of deze tegelijkertijd ook nog andere doeleinden nastreeft (cfr. A. Deringer, WuW-EWG-Wettbewerbsrecht, nr. 33 bij art. 85).

De uitdrukking «de mededinging verhinderen, beperken of vervalsen» is minder duidelijk.

Vooreerst weze herhaald dat de term «mededinging» geïnterpreteerd moet worden in de zin van «workable competition», vermits de «vrije en volledige mededinging» tot het domein van de economische theorie behoort en in de praktijk nooit ten volle te verwezenlijken is. Dit kwam ter sprake in het Europese Parlement tijdens het debat over het ontwerp van verordening tot toepassing van de art. 85 en 86 E.E.G.-verdrag op 19 oktober 1961. De Heer Blaisse verklaarde:

«...Ik ben het... eens dat wij in een tijd leven waarin de absoluut vrije concurrentie niet meer bestaat en ook niet meer kan bestaan.

De «workable competition» heeft de vrije concurrentie in de loop van de jaren in zijn absolute vorm verdrongen. Voortbrenging en afzet hebben een structuurwijziging ondergaan waardoor nieuwe vormen, nieuwe oriënteringen in de concurrentiestrijd noodzakelijk zijn geworden.

.....

«Aanvaardbare» mededinging is voortdurend in beweging en geen statisch begrip. Van belang is de toegenomen betekenis van de groep. Een zekere samenbundeling van economische activiteiten is veelal noodzakelijk, teneinde zich tegenover concurrerende groepen te kunnen handhaven. Het groepsverschijnsel en de concentratie kunnen zeer wel de concurrentie bevorderen en prijsverlagend werken.

.....

Waar het op aankomst, is of bij een bepaalde markt- en prijsstructuur schade aan het algemeen belang wordt toegebracht. Nu kan een dergelijke schade optreden zowel door te veel als door te weinig concurrentiebeperking.» (Handelingen Europees Parlement, II/62, nr. 46, Zitting 1961, Vergadering van 19 oktober 1961, p. 232-233). Hierop antwoordde de Heer H. von der Groeben, lid van de Commissie van de E.E.G.:

«Ten slotte — en dit betreft een vraag van de Heer Blaisse — heb ik gezegd dat waar geen volkomen vrije concurrentie bestaat, wij zulks ook niet veronderstellen. Wij zijn realistisch en niet doctrinair. Wij zien hoe de markten gestructureerd zijn. Wij beoordelen op grond van de feiten welke mate van concurrentie mogelijk is en wat daarmee te bereiken is» (*Ibid.*, p. 281).

Dat het E.E.G.-verdrag de term «mededinging» aanwendt in de zin van normale mededinging blijkt overigens zowel uit het Spaakrapport (Rapport des chefs de délégalion aux Ministres des affaires étrangères, 1956) dat handelt over «l'établissement de conditions normales de concurrence» (cursivering toegevoegd; p.15), als uit de Preambule van het E.E.G.-verdrag: «...het evenwicht in het handelsverkeer en de eerlijkheid in de mededinging» (cursivering toegevoegd) (12).

Het voorschrift van art. 85, 1° is trouwens geïnspireerd door het E.G.K.S.-verdrag, waar in art. 65, 1°

de uitdrukking «de normale werking van de mededinging» aangewend wordt.

14. Wanneer wordt nu de normale werking van de mededinging in een gegeven marktsituatie verstoord?

A. Deringer verdedigt in dit verband volgende extreme opvatting. Indien op een bepaald tijdstip op een markt geen ware mededinging bestaat wegens andere redenen dan de werking van een kartel, moet het bestaan van dit kartel toch als een concurrentiebeperking beschouwd worden, vermits het de mogelijkheid van een toekomstige mededinging (potentiële mededinging) vermindert of uitsluit.

Deze tesis kan bezwaarlijk juist geacht worden, vooral in het licht van de overwegingen die voorkomen in het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen de dato 18 mei 1962 (in de zaak nr. 13-60; *Jurisprud. Hof van Justitie*, deel VIII, p. 169). In deze zaak kwam de interpretatie van art. 65, 1° E.G.K.S.-verdrag ten berde. Het Hof van Justitie, na een definitie te hebben gegeven van de term «macht tot prijsbepaling», komt tot de vaststelling dat het in de zaak betrokken verkoopkantoor werkelijk in staat zou geweest zijn de prijzen te bepalen. Het Hof voegt dan eraan toe:

«Overwegende evenwel dat deze macht tot prijsbepaling volkomen potentieel zou blijven, indien de gemeenschappelijke verkooporganisatie door de concurrentie van kolen uit andere bekkens van de Gemeenschap, van kolen uit derde landen en van stookolie geroopt zou zijn, haar prijschalen vast te stellen nog onder het laagste niveau, dat het gevolg zou zijn geweest van de onderlinge concurrentie tussen de ondernemingen van het Ruhrbekken, indien deze niet door de gemeenschappelijke verkoopsorganisatie was uitgeschakeld;

dat derhalve ook de gevolgen van deze van buiten komende concurrentie behoren te worden onderzocht;...»

Hieraan knoopt Mr. J. M. Barents volgende beschouwing vast, die m.i. volledig kan onderschreven worden: «Hieruit kan worden geconcludeerd dat, indien de concurrentie binnen de E.E.G. goeddeels of geheel zou zijn uitgeschakeld, doch er zou voldoende aanbod op de markt zijn van produkten afkomstig van ondernemingen «uit derde landen», welk aanbod als concurrent zou kunnen worden beschouwd, niet van een verboden uitschakeling van mededinging sprake zou zijn» (Art. 85 E.E.G. en art. 65 E.G.K.S., *Nederl. Juristenblad*, 1963, 383-390, t.a.v. 387-388).

Opdat een kartel onder de verbodsbepaling van art. 85, 1° zou vallen is dus vereist: een actuele verstoring van de normale werking van de mededinging in de bestaande marktsituatie, waarbij niet alleen rekening moet gehouden worden met het aanbod uit landen van de Gemeenschap, maar ook met dit uit derde landen, alsmede met het aanbod van concurrerende produkten en substitutiegoederen (13).

Vermits kartels voortdurend t.a.v. de bepalingen van art. 85, 1° moeten getest worden, moet met een potentiële distorsie geen rekening gehouden worden zolang zij niet actueel geworden is.

Het weze benadrukt dat het feit dat een overeenkomst op een bepaald ogenblik geacht kan worden buiten het bereik van de verbodsbepaling van art. 85, 1° te blijven, geenszins belet dat deze overeenkomst achteraf, wegens een wijziging van de feitelijke toestand, toch onder het verbod van art. 85, 1° kan vallen. Het oordeel over de geldigheid van een kartel t.a.v. art. 85, 1° is dus steeds voor herziening vatbaar. Een zekere rechtsonzekerheid is hier onvermijdelijk.

15. *Besluit*. — « Every agreement concerning trade, every regulation of trade, restrains. To bind, to restrain, is of their very essence. The true test of leagility is whether the restraint imposed is such as merely regulates and perhaps thereby promotes competition or whether it is such as may suppress or even destroy competition » (U.S. Supreme Court in *Chicago Board of Trade v. United States*, 246 U.S. 231, t.a.v. p. 238).

Deze woorden van het Amerikaanse Hoogste Gerechtshof gelden evenzo in het raam van de Europese kartelwetgeving. Alle overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemingsverenigingen en onderling afgestemde praktijken moeten dus afgewogen worden: veroorzaken zij in een gegeven markttoestand een actuele distorsie van de mededinging?

Een ware balans van de inhoud van een kartel moet telkens *in concreto* opgemaakt worden. En wel een dubbele balans op basis van de actuele feitelijke situatie:

1. Kan het kartel een *ongunstige* invloed op de tussenstaatse handel uitoefenen?

2. Veroorzaakt het kartel een actuele vermindering van de mededinging?

Indien op beide vragen een bevestigend antwoord moet verstrekt worden, is de verbodsbepaling van art. 85, 1° van toepassing.

C. *De toepassingsvoorwaarden van art. 85, 3° E.E.G.-verdrag*.

16. Een onder art. 85, 1° verboden kartel, kan eventueel genieten van een opheffing van de verbodsbepaling overeenkomstig art. 85, 3°. Supra, sub nr. 3, werden de twee positieve en de twee negatieve voorwaarden opgesomd, waaraan het kartel op cumulatieve wijze moet voldoen om van deze uitzondering te kunnen genieten.

De Commissie heeft hier een zeer ruime bevoegdheid; voor elk kartel, dat om de toepassing van art. 85, 3° verzoekt, moet zij een algemene economische beoordeling opmaken, die in zover verschilt van deze die vereist is onder art. 85, 1° dat hier niet alleen de invloed op het tussenstaatse handelsverkeer en de uitwerking op de concurrentie moeten nagegaan worden, maar tevens de gehele uitbouw van het kartel in al zijn elementen.

De bevoegdheid tot toepassing van art. 85, 3° behoort op exclusieve wijze aan de Commissie (art. 9, 1° van verordening nr. 17), onder voorbehoud van de controle van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. De Commissie heeft nochtans niet de bevoegdheid art. 85, 1° niet van toepassing te verklaren op *in abstracto* bepaalde groepen van overeenkomsten (cfr. P. Eeckman, *Les déclarations d'inapplicabilité « par catégorie » en vertu de l'article 85, paragraphe 3, du Traité de Rome et le règlement n° 17 du Conseil, Revue de droit intellectuel*, 1963, 22-37; G. Bernini, *Problèmes concernant l'application de l'article 85, n° 3 du Traité C.E.E. à certaines catégories d'accords restreignant la concurrence*, *J.T.*, 1963, 345-349).

D. *De geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden t.a.v. de kartelvoorschriften van het E.E.G.-verdrag*.

1. *Begripsomschrijving van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden*.

17. Wat is een exclusiviteitsovereenkomst?

Drie types moeten onderscheiden worden (cfr. mijn studie in *Soc.-Ec. Wetg.*, februari 1963, p. 61):

a) De *alleenverkoopovereenkomst* (« exclusive franchise » - « distribution exclusive ») behelst de verbintenis van een leverancier t.a.v. een verdeler bepaalde produkten slechts aan deze te zullen leveren voor wederverkoop in een bepaald gebied. Een variante bestaat hierin dat de leverancier nog wel rechtstreeks in de toegewezen zone mag leveren aan anderen, maar zich verbindt een bepaald percentage van de verkoopsom aan de concessionaris over te dragen.

b) De *alleenkoopovereenkomst* (« exclusive dealing arrangement » of « requirement contract » - « exclusivité de fourniture ») behelst voor de verdeler de verplichting bepaalde produkten slechts bij een bepaalde leverancier voor wederverkoop aan te schaffen. De omvang van deze verplichting kan verschillen. In haar meest voorkomende vorm slaat de verplichting slechts op rechtstreeks concurrerende produkten; zij kan echter een ruimere omvang hebben en ook alle substitutiegoederen omvatten of zelfs, in een extreme vorm, alle produkten die niet door de contracterende leverancier werden geleverd.

c) Doorgaans bestaat een exclusiviteitsovereenkomst uit de combinatie van beide vorige types.

Deze drie types zouden « zuivere » exclusiviteitsovereenkomsten kunnen genoemd worden.

Naast de zuivere exclusiviteitsovereenkomsten bestaan talloze exclusiviteitsovereenkomsten die bijkomende bedingen bevatten. De belangrijkste hiervan zijn:

— *territoriale beperkingen* (« territorial restrictions »): de verdeler wordt direct — (exportverbod) — of indirect verplicht niet te verkopen aan cliënteel die niet in de toegewezen verkoopzone gevestigd is (zie infra, sub nr. 20).

— *beperkingen t.a.v. de cliënteel* (« customer restrictions »): de verdeler verbindt zich niet te leveren aan bepaalde categorieën van de cliënteel;

— *prijshandhaving* (« resale price maintenance »): de verdeler verbindt zich de door de leverancier opgelegde verkoopprijzen te zullen eerbiedigen.

Een exclusiviteitsovereenkomst houdt vaak nog menig ander beding in; aldus bepalingen over o.m. het verhandelen van een bepaalde minimum-hoeveelheid per jaar, het inrichten en uitbouwen van een onderhoudsdienst, het maken van publiciteit, enz.

Het is zeer belangrijk voor ogen te houden dat het begrip « exclusiviteitsovereenkomst » gebruikt wordt voor vaak zeer uiteenlopend opgestelde overeenkomsten.

18. Talrijke economische argumenten pleiten in het voordeel van exclusiviteitsovereenkomsten.

Hoe groter de omvang van een markt, des te minder zijn de ondernemers in staat de marktsituatie en -evolutie zelf te kennen. Het verdelen en verhandelen van een produkt vergt thans niet alleen belangrijke investeringen, maar tevens een grote technische en commerciële kennis. In de moderne markteconomie is de mededinging gebaseerd op het voortdurend aanpassen aan en zelfs vooruitlopen op de evoluerende smaak van de gebruikers en op een sterke diversiteit van de aangeboden produkten. Hiertoe is een grondige kennis van de plaatselijke markt onontbeerlijk. Grote ondernemingen kunnen naast de productie wellicht ook de verdeling van hun produkten verwezenlijken. Voor kleinere en middelgrote ondernemingen is het toe-

kennen van een alleenvertegenwoordiging dikwijls de aangewezen methode. Hierdoor kunnen deze ondernemingen in een bepaalde markt een concentratie verwezenlijken van het geheel van de vereiste technische en handelsdiensten, zonder dewelke hun produkten op deze markt niet of althans niet zo goed zouden verhandeld kunnen worden.

De alleenvertegenwoordiging is des te meer aangewezen naarmate de te verhandelen produkten een hoge graad van technische ingewikkeldheid bezitten. Deze produkten vergen immers het bestaan van onderhouds- en herstellingsdiensten met geschoold en zelfs in hoge mate gespecialiseerd personeel. Een aantal verspreide verdelers zullen dergelijke « service » bezwaarlijk op de gewenste schaal kunnen organiseren.

19. Een *exportverbod* kent geen bestaan op zichzelf; het is één beding uit een bepaalde overeenkomst.

Deze overeenkomst kan zijn, doch is niet noodzakelijkerwijze, een exclusiviteitsovereenkomst. Aldus lassen zekere ondernemingen een exportverbod in hun algemene verkoop- en leveringsvoorwaarden in.

Men moet zich wel rekenschap geven van het feit dat één beding uit een ganse overeenkomst soms op zichzelf volstaat om binnen het bereik van het E.E.G.-kartelrecht te vallen. In zulk geval is evenwel niet de ganse overeenkomst van rechtswege nietig (op grond van art. 85, 2°), doch uitsluitend het éne concurrentiebeperkende beding.

20. Zoals reeds aangestipt, kan een exclusiviteitsovereenkomst een exportverbod bevatten. Dit is een directe territoriale beperking. Een exclusiviteitsovereenkomst kan ook indirecte territoriale beperkingen inhouden. Hiermede worden bedingen bedoeld, die de concessionaris toelaten aan cliëntele uit een andere verkoopzone te verkopen, op voorwaarde :

- een bepaald percentage van de verkoopsom aan de concessiegever te storten; of
- de verwezenlijkte winst (al of niet met afhouding van een bepaald percentage) aan de alleenvertegenwoordiger van de verkoopzone van bedoelde cliëntele over te maken; of
- deze verkopen niet op het voorgeschreven minimum-contingent van verkopen in zijn zone aan te rekenen.

2. De geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden t.a.v. art. 85, 1° E.E.G.-verdrag (14).

21. Het toepassingsgebied van art. 85 E.E.G.-verdrag omvat evenzeer de verticale als de horizontale overeenkomsten (zie mijn studie in *R.W.*, 1959-60, col. 956; de besluiten van advocaat-generaal M. Lagrange de dato 27 februari 1962 in de zaak nr. 13-61, *Jurisprud. Hof van Justitie*, deel VIII, p. 139; A. Deringer, *WuW-EWG-Wettbewerbsrecht*, nr. 34 bij art. 85, 1°, met talrijke referenties. *Contra* : A. Sölter, *Die Ausnahmevorschrift des Art. 85, Abs. 3 EWG-Vertrag, Wirtschaft und Wettbewerb*, 1961, p. 665-693. *Zie ook* : E. Günther, *Die Regelung des Wettbewerbs im Vertrag zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, Wirtschaft und Wettbewerb*, 1957, p. 280).

In het oorspronkelijke ontwerp van uitvoeringsverordening van de artikelen 85 en 86 E.E.G.-verdrag, dat op 31 oktober 1960 door de Commissie aan de Raad van Ministers werd overgemaakt, werden de exclusiviteitsovereenkomsten weliswaar vrijgesteld van de

aanmelding, doch in de memorie van toelichting werd uitdrukkelijk gesteld : « Vrijstelling van de verplichte aangifte wil niet zeggen dat de betrokken categorieën niet onder de werking van de bepalingen van art. 85, lid 1, vallen. » (Rapport Deringer, p. 55) (15).

22. In een bekendmaking, opgenomen in het *Publiekatieblad van de Europese Gemeenschappen* van 24 december 1962, heeft de Commissie van de E.E.G. haar gedragslijn t.o.v. exclusiviteitsovereenkomsten toegelicht.

De Commissie maakt een onderscheid tussen overeenkomsten afgesloten enerzijds met handelsagenten en commissionnaires, die handelen voor rekening van de concessiegever, en anderzijds met zelfstandige alleenvertegenwoordigers, die handelen voor eigen rekening.

23. De Commissie is van oordeel, dat een alleenvertegenwoordigingsovereenkomst met handelsagenten of commissionnaires niet onder de verbodsbepaling van art. 85, 1° valt, daar in dit geval geen sprake zou zijn van een verhindering, beperking of vervalsing van de mededinging binnen de Gemeenschappelijke Markt. Dit soort alleenverkoopovereenkomsten heeft, aldus de Commissie, niet de uitschakeling van de concurrentie aan vraag- en aanbodzijde ten gevolge, doch zij leiden slechts tot inschakeling van de agent of commissionnaire in een hulpfunctie, ten einde op de markt artikelen af te zetten of te kopen.

« ... Door de verplichting van de agent of commissionnaire voor een bepaalde tijd uitsluitend voor zijn opdrachtgever werkzaam te zijn wordt het aanbod op deze markt beperkt, door de verplichting van de opdrachtgever uitsluitend opdrachten aan een bepaalde agent of commissionnaire te geven wordt de vraag beperkt. De Commissie ziet in deze beperkingen echter een uitvloeisel van de speciale plicht tot wederzijdse behartiging tussen de agent c.q. commissionnaire en zijn opdrachtgever en meent derhalve dat hier niet van beperking van de mededinging kan worden gesproken. » (*Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2922).

De als handelsagent of commissionnaire in de overeenkomst aangeduide persoon moet dit echter in werkelijkheid ook zijn (16).

« Met name is er, naar de opvatting van de Commissie, aanleiding te stellen dat de functie van zelfstandig handelaar uitgeoefend wordt wanneer de als handelsagent of commissionnaire aangeduide partij

- een aanzienlijke voorraad van de contractartikelen in eigendom moet houden of feitelijk houdt;
- op aanzienlijke schaal voor verlening van gratis-service zorgdragen moet of dit feitelijk doet, zonder daarvoor van zijn leverancier een vergoeding te ontvangen; of
- prijzen en andere condities voor de transacties kan vaststellen of feitelijk vaststelt. » (*Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2921).

24. Betreffende exclusiviteitsovereenkomsten afgesloten met zelfstandige handelaars verklaart genoemde bekendmaking van de Commissie van de E.E.G. :

« In tegenstelling tot de situatie die bestaat bij de met handelsagenten en commissionnaires afgesloten overeenkomsten, zoals bedoeld in deze bekendmaking, moet men bij alleenverkoopovereenkomsten — (lees : alleenvertegenwoordigingsovereenkomsten; of : exclusiviteitsovereenkomsten) — met zelfstandige alleenvertegenwoordigers rekening houden met de toepasselijkheid van artikel 85, lid 1. De mededingingsbeperking

berust bij deze overeenkomst op de beperking van het aanbod, wanneer de leverancier zich ertoe verplicht een bepaald artikel uitsluitend aan één afnemer te leveren, dan wel op de beperking van de vraag wanneer de afnemer zich ertoe verplicht een bepaald artikel uitsluitend van één leverancier te betrekken. Voor het geval deze verplichtingen wederzijds zijn aangegaan, is er sprake van tweezijdige beperking van de concurrentie. Of een dergelijke beperking van de concurrentie de handel tussen de lid-staten ongunstig kan beïnvloeden hangt van het concrete geval af» (*Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2921).

Hetzelfde standpunt komt tot uiting in een aanvullend antwoord van 23 januari 1963 op schriftelijke vraag nr. 95-1962/1963 van de Heer A. Deringer (*Publ. Eur. Gem.*, 2 februari 1963, p. 205).

25. Het aldus door de Commissie gemaakte onderscheid is, wat de zuivere exclusiviteitsovereenkomsten (die sub nr. 17 beschreven werden) betreft, economisch irrelevant en juridisch niet verantwoord in het raam van het E.E.G.-kartelrecht (17).

— *Economisch irrelevant :*

Zowel de handelsagent en commissionair als de zelfstandige concessionaris oefenen een economische hulpfunctie uit. Het zijn motieven van juridische aard die een ondernemer ertoe brengen te kiezen tussen beide vormen van medewerking. Weliswaar is een handelsagent of commissionair ietwat meer geïntegreerd in de onderneming zelf. Zijn taak blijft echter identiek aan deze van een zelfstandige concessiehouder: het werven van een maximaal aantal cliënten in een bepaald gebied.

— *Niet verantwoord in het raam van het E.E.G.-kartelrecht :*

Dit onderscheid is vooreerst niet verantwoord in het raam van gelijk welke kartelwetgeving; hierin moet geen rekening gehouden worden met de juridische hoedanigheid van de concessiehouder, maar slechts met de mogelijke gevolgen van de overeenkomst op de mededinging.

De huidige Amerikaanse rechtspraak heeft dit zeer goed ingezien. Hiervan getuigen enkele uittreksels uit arresten van de U.S. Supreme Court :

« So far as the Sherman Act is concerned the result must turn not on the skill with which counsel has manipulated the concepts of «sale» and «agency» but on the signification of the business practices in terms of restraint of trade » (U.S. v. Masonite Corp., 316 U.S. 265, 280; 62 S. Ct. 1070, 1078. In dezelfde zin : U.S. v. Richfield Oil Corp., 99 F. Supp. 280, 289 (S.D. Cal. 1951), affirmed per curiam, 343 U.S. 922 (1952);

« And when the Sherman Act is involved the crucial fact is the impact of the particular practice on competition, not the label that it carries. See U.S. v. Masonite Corp., 316 U.S. 265, 280, 62 S. Ct. 1070, 1078 » (F.T.C. v. Motion Picture Advertising Service Co., 344 U.S. 392, 397; 73 S. Ct. 364-365).

Het onderscheid tussen overeenkomsten met handelsagenten en commissionairs, die door de Commissie geacht worden geen concurrentiebeperkingen te vormen, en overeenkomsten met zelfstandige alleenverteenwoordigers, die wel een concurrentiebeperking zouden zijn, past daarenboven voorzeker niet in het E.E.G.-kartelrecht. Zoals supra (sub nrs. 13-15) werd aangetoond, eist art. 85, 1° E.E.G.-verdrag dat telkens

in concreto de actuele uitwerking van een overeenkomst op de mededinging, zoals deze bestaat in de huidige situatie van de klein-Europese markt, zou nagegaan worden. Abstracte beschouwingen passen niet in het door het E.E.G.-verdrag voorziene stelsel.

Overigens is het wel opvallend dat de rechtvaardiging die de Commissie biedt voor overeenkomsten met handelsagenten of commissionairs evenzeer geldt voor zelfstandige concessiehouders: « De Commissie ziet in deze beperkingen (namelijk deze die voortvloeien uit de wederzijdse verplichtingen van agent of commissionair en opdrachtgever) echter een uitvloeisel van de speciale plicht tot wederzijdse behartiging van de belangen tussen de agent c.q. commissionair en zijn opdrachtgever en meent derhalve dat hier niet van beperking van de mededinging kan worden gesproken ». Inderdaad, de verplichtingen die voortvloeien uit een zuivere exclusiviteitsovereenkomst met een zelfstandige alleenverteenwoordiger zijn evenzo « een uitvloeisel van de speciale plicht tot wederzijdse behartiging van de belangen » tussen concessiegever en concessiehouder.

26. Het is juist dat, zoals de Commissie van de E.E.G. stelt, telkens in concreto moet onderzocht worden in hoever een exclusiviteitsovereenkomst de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden. Hierbij moeten twee aspecten nagegaan worden :

a) Valt de exclusiviteitsovereenkomst onder de « de minimis » regel ?

Deze vraag is dikwijls zeer moeilijk te beantwoorden. De Commissie verklaart in dit verband: « De Commissie was niet in staat voldoende betrouwbare maatstaven uit te werken voor de vaststelling van de betekenis van ondernemingen voor de markt. In het bijzonder is het duidelijk geworden dat juist de ondernemingen die niet de markt beheersen onvoldoende kennis dragen van hun marktaandeel in de gemeenschappelijke markt. Daarbij komt, dat het buitengewoon moeilijk is te bepalen welke produkten bij deze vaststelling wel en welke niet in aanmerking genomen moeten worden. Om die redenen was de Commissie van oordeel, dat zij op het ogenblik af moest zien van een speciale regeling voor ondernemingen met geringe betekenis voor de markt ». (Aanvullend antwoord van 23 januari 1963 op schriftelijke vraag nr. 95-1962/1963 van de Heer A. Deringer, *Publ. Eur. Gem.*, 2 februari 1963, p. 205, nr. 3).

b) Biedt de exclusiviteitsovereenkomst de mogelijkheid de handel tussen de Lid-Staten ongunstig te beïnvloeden ?

27. Het is echter niet juist te beweren dat elke exclusiviteitsovereenkomst steeds een concurrentiebeperking — een gerechtvaardigde in het geval van de handelsagenten en commissionairs, en niet gerechtvaardigde in het geval van zelfstandige alleenverteenwoordigers — in de zin van art. 85, 1° E.E.G.-verdrag inhoudt.

Het is overduidelijk dat exclusiviteitsovereenkomsten normaliter afgesloten worden met het oog op het verhandelen van een maximaal aantal produkten in een bepaald gebied. Slechts zeer uitzonderlijk wordt een zuivere exclusiviteitsovereenkomst afgesloten met ongezonde doeleinden, b.v. als een misbruik van economische machtspositie.

In normale omstandigheden wordt de theoretische concurrentiebeperking die een zuivere exclusiviteitsovereenkomst teweegbrengt, in feite overtroffen door een feitelijke stimulans van de mededinging in de gegeven zone. *Een te goeder trouw afgesloten zuivere*

exclusiviteitsovereenkomst veroorzaakt derhalve geen concurrentiebeperking, doch stimuleert veeleer de mededinging in het concessiegebied.

Dadelijk moet echter onderlijnd worden dat dit slechts geldt voor *zuivere exclusiviteitsovereenkomsten*. Talrijk zijn echter de exclusiviteitsovereenkomsten die bijkomende beperkende bedingen inhouden, waardoor deze overeenkomsten onder het verbod van art. 85, 1° kunnen vallen. In dit bestek worden thans nog uitsluitend de exclusiviteitsovereenkomsten met bedingen die een territoriale beperking behelzen behandeld.

28. Een rechtstreeks of zijdelings verbod te verkopen aan niet in de verkoopzone gevestigde cliënteel valt onvermijdelijk onder de verbodsbepaling van art. 85, 1°, behoudens bij een mogelijke toepassing van de «de minimis»-regel.

Een exportverbod is immers van die aard dat het de tussenstaatse handel ongunstig kan beïnvloeden, vermits bepaalde goederen aan een mogelijke deelneming aan het tussenstaatse handelsverkeer onttrokken worden. Bovendien vormt het steeds een concurrentiebeperking, vermits aan de concessiehouder beperkingen worden opgelegd die noch door zijn speciale verbondenheid met de concessiegever, noch door gelijk welke markttoestand kunnen gerechtvaardigd worden.

Hiertegen wordt meestal aangevoerd dat deze exportverboden noodzakelijk zijn voor de instandhouding van een degelijk functionerende verkooporganisatie en onontbeerlijk voor het bestaan zelf van een exclusiviteit. Dat deze redenering foutief is, moge eens te meer met een voorbeeld aangetoond worden.

A, een Duitse fabrikant, verkoopt in Duitsland zijn produkten rechtstreeks aan de kleinhandelaars tegen 1.000 F + transportkosten, per hypothese gemiddeld 50 F per stuk = 1.050 F per stuk. De kleinhandelaars nemen een gerechtvaardigde winstmarge van 20 % : 1.050 F + 20 % = 1.260 F. Dit is in Duitsland de aankoopprijs voor de gebruiker.

A heeft in België een concessiehouder, B, aangeduid. Vermits A hier niet hoeft in te staan voor de verdeling en de publiciteit, verkoopt hij zijn produkten aan B voor een bedrag van 1.000 F — 12 % = 880 F. Voor B bedraagt de kostprijs : 880 F + invoerrechten (per hypothese 10 %) + transportkosten (per hypothese gemiddeld 100 F per stuk) = 880 + 88 + 100 = 1.068 F. Hierop neemt B eveneens een gerechtvaardigde winstmarge van 25 %. De kostprijs voor kleinhandelaars wordt dan : 1.068 + 25 % + transportkosten (gemiddeld 10 F per stuk) = 1.068 + 267 + 10 = 1.345 F. Op hun beurt nemen de kleinhandelaars een gerechtvaardigde winstmarge van 20 %. De verkoopprijs aan de gebruikers is dan : 1.614 F.

Is een exportverbod in hoofde van de Duitse kleinhandelaars nu een noodzaak, een *conditio sine qua non*, tot bescherming van de exclusiviteit van de concessiehouder ? Het antwoord luidt beslist negatief.

Veronderstellen we dat C, een derde in België, ook de produkten van A zou willen verkopen, zonder echter langs B om te moeten handelen. Vermits A zich verbonden heeft in België slechts aan B voor wederverkoop te leveren, moet C zich tot een Duitse kleinhandelaar wenden. Voor C is de aankoopprijs dus 1.260 F. Hierbij komen 10 % invoerrechten en 100 F transportkosten per stuk; de kostprijs per stuk van C is dan 1.260 + 126 + 100 = 1.486 F. Dit bedrag ligt reeds hoger dan de kostprijs voor de kleinhandelaars die door B werden bevoorrad. Zelfs indien C rechtstreeks aan de gebruikers zou leveren heeft hij nog

voordeel langs B om te gaan. Inderdaad, zijn kostprijs zou dan slechts 1.345 F bedragen i.p.v. 1.486 F.

Hiëruit volgt dat C geen belang heeft in het niet-eerbiedigen van het recht van alleenverkoop van B. Hij zou hierin slechts belang hebben indien B een overdreven winstmarge zoekt te verwezenlijken, m.a.w. wanneer B misbruik zou maken van zijn recht van alleenverkoop.

Een eerlijk gebruik van de exclusiviteit biedt dus in normale omstandigheden op zichzelf reeds een voldoende bescherming van de toegewezen verkoopzone (over «abnormale» omstandigheden meer infra, sub nr. 30).

Een direct of indirect exportverbod is derhalve in normale omstandigheden economisch niet vereist; het zal steeds onder het verbod van art. 85, 1° vallen. In uitzonderlijke omstandigheden kan het echter wellicht genieten van de toepassing van art. 85, 3°.

3. De aanwending van art. 85, 3° op exclusiviteitsovereenkomsten en exportverboden.

29. Vermits te goeder trouw afgesloten zuivere exclusiviteitsovereenkomsten niet onder de verbodsbepaling van art. 85, 1° ressorteren, is de toepassing van art. 85, 3° overbodig. Hier hoeft nog slechts de mogelijke aanwending van art. 85, 3° op exclusiviteitsovereenkomsten die een rechtstreeks of indirect exportverbod bevatten te worden onderzocht.

Een rechtstreeks exportverbod — «Het is de concessiehouder verboden te verkopen aan personen die niet in de hem toegewezen zone gevestigd zijn; het zelfde geldt voor eventuele onderconcessiehouders» — kan alvast *nooit* van de buiten toepassing verklaring van art. 85, 1° krachtens art. 85, 3° genieten. Eén der voorwaarden tot toepassing van dit art. 85, 3° luidt immers : «...zonder... beperkingen op te leggen... welke... niet onmisbaar zijn...». Welnu, een rechtstreeks exportverbod is niet onmisbaar, vermits hetzelfde resultaat (eerbiediging van de exclusiviteit) steeds evenzeer kan bereikt worden door een indirecte territoriale beperking (beschreven supra, sub nr. 20). Een rechtstreeks exportverbod is dus én verboden onder art. 85, 1° én uitgesloten van de toepassing van art. 85, 3°.

30. Wanneer kan een indirecte territoriale beperking als gerechtvaardigd voorkomen ?

In normale omstandigheden is ook zulk beding niet te rechtvaardigen. Daarentegen soms wel in abnormale omstandigheden. Het is wellicht onmogelijk alle concrete situaties op te sommen, waarin indirecte territoriale beperkingen gewettigd lijken (18). Enkele gevallen liggen voor de hand :

— In verkoopzone A wordt een produkt voor het eerst gelanceerd, wat voor de concessiehouder buitengewone kosten, o.m. zware publiciteitskosten, medebrengt. In de nabijgelegen zone B was het produkt sinds lang doorgebroken, zodat de concessiehouder daar geen buitengewone kosten moet dragen. Indien de concessiehouder van B levert aan cliënteel uit de zone A, aldus op deloyale wijze genietend van de uitzonderlijke aanvangsinspanningen van de concessiehouder in A, kan het billijk zijn dat de verwezenlijkte winst geheel of gedeeltelijk aan de concessiehouder in A wordt overgemaakt («Profit pass-over»). De winstoverdracht mag echter niet toelaten dat de concessiehouder in A een onrechtmatige hoge prijs zou kunnen bepalen.

Evenzeer gewettigd ware in deze hypothese het niet aanrekenen van deze verkopen op het voorgeschreven

minimum-contingent van transacties van de concessiehouder van B in zijn zone. Dit laatste wordt in de V.S.A. het stelsel van de « area of primary responsibility » genoemd. Het moet toegegeven worden dat dit stelsel niet werkt t.o.v. een concessiehouder die het voor zijn zone voorgeschreven minimum-contingent toch bereikt, ondanks niet-aanrekening van verkopen aan personen buiten zijn zone.

— « Profit pass-over » kan eveneens gewettigd zijn wanneer een concessiehouder in een zone verplicht zou zijn gratis-service te verlenen voor goederen verkocht door een concessiehouder van een andere zone. De winstoverdracht moet in dit geval beperkt blijven tot de kosten van deze service, vermeerderd met een redelijke winstmarge.

Het weze terloops aangestipt dat in beide hypotesen de gebruiker toch steeds de mogelijkheid heeft aan de laagste prijs te kopen.

Deze beide voorbeelden vormen slechts een exemplatieve opsomming. Zij volstaan echter om aan te tonen dat in bepaalde omstandigheden een indirecte territoriale beperking voor de toepassing van art. 85, 3° zou kunnen komen.

4. Besluit.

31. Tot besluit volgende samenvatting :

a) Te goeder trouw afgesloten zuivere exclusiviteitsovereenkomsten vallen normaliter niet onder de verbodsbepaling van art. 85, 1°.

b) Alle directe territoriale beperkingen — exportverboden — zijn verboden op grond van art. 85, 1° en kunnen niet genieten van de toepassing van art. 85, 3°.

c) Alle indirecte territoriale beperkingen zijn verboden overeenkomstig art. 85, 1°, maar kunnen, naargelang de concrete omstandigheden, soms in aanmerking komen voor de toepassing van art. 85, 3°.

E. Commentaar op het bevelschrift van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen de dato 25 oktober 1962.

32. De directe commentaar op genoemd bevelschrift kan beperkt blijven tot volgende drie opmerkingen :

a) Het bevelschrift trekt geen duidelijk onderscheid tussen zuivere exclusiviteitsovereenkomsten en exclusiviteitsovereenkomsten die een rechtstreekse of zijdelingse territoriale beperking behelzen. Nochtans komt het bevelschrift tot een juist resultaat : Een exclusiviteitsovereenkomst die een Belgisch verbruiker zou beletten bepaalde produkten voordeliger uit Nederland te betrekken valt onder de verbodsbepalingen van art. 85, 1° E.E.G.-verdrag. Wanneer dergelijke overeenkomst echter dagtekent van vóór 13 maart 1962, blijft zij voorlopig geldig op grond van verordening nr. 17 de dato 6 februari 1962, inhoudende de uitvoeringsbepalingen van artt. 85 en 86 van het E.E.G.-verdrag, indien zij vóór 1 februari 1963 is aangemeld geworden bij de Commissie van de E.E.G.

b) Het bevelschrift spreekt zichzelf tegen. Enerzijds wordt erkend dat een exclusiviteitsovereenkomst met een exportverbod krachtens art. 85, 1° verboden is, anderzijds wordt gesteld dat het een alleenverteenwoordiger vrijstaat zich langs contractuele weg te vrijwaren tegenover een mogelijke mededinging door derden, namelijk door tegenover zijn leverancier de nodige waarborg te bedingen voor de hechtheid van het monopolie dat hij hem toestond.

c) Hoewel op 25 oktober 1962, datum van het bevelschrift, de aanmeldingstermijn voor alleenverteen-

woordigingsovereenkomsten niet verstreken was, had een nationale rechter, in tegenstelling met wat in het bevelschrift beweerd wordt, toch over de aanwending van art. 85, 1° in een concreet geval desgewenst uitspraak kunnen doen (19), of althans een prejudiciële vraag richten aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Deze problematiek zal, naar aanleiding van een arrest van het Hof van Beroep te Parijs de dato 26 januari 1963 (*Dalloz*, 1963, J., 189, met noot J. Robert; *J.C.P.*, 1963, J., 13103, met de besluiten van advocaat-generaal Desangles; *J.T.*, 1963, 169, met noot A. Braun), behandeld worden door W. Van Gerven in een studie die in dit nummer van het *R.W.* opgenomen is.

III. De verhouding tussen de Belgische wet van 27 juli 1961 en het E.E.G.-kartelrecht (20).

33. In het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1961 verscheen de tekst van de wet van 27 juli 1961 « betreffende de eenzijdige beëindiging van een voor onbepaalde tijd verleende concessie van alleenverkoop » (cfr. mijn studie in *Soc. Ec. Wetg.*, februari 1963, p. 68-72). Deze wet beoogt het bevorderen van de stabiliteit van de betrekkingen tussen de partijen bij een voor onbepaalde duur afgesloten alleenverkoopovereenkomst. Welke verhouding bestaat tussen deze Belgische wet, die uitgaat van de geldigheid van alleenverkoopovereenkomsten, en het E.E.G.-kartelrecht, op grond waarvan dergelijke overeenkomsten verboden en nietig kunnen zijn. ?

De op het eerste gezicht tussen de wet van 27 juli 1961 en de E.E.G.-kartelvoorschriften bestaande tegenstrijdigheid is slechts schijnbaar.

Normaliter zal het verbod van art. 85, 1° niet slaan op een alleenverkoopovereenkomst in haar geheel, doch alleen op de concurrentiebeperkende bedingen (exportverbod, prijshandhaving, e.a.), die deze overeenkomst bevat. Ondanks de van rechtswege nietigheid van deze bedingen overeenkomstig art. 85, 2° blijft de (uitgezuiverde) overeenkomst bestaan. De wet van 27 juli 1961 blijft dan ook van toepassing en bepaalt de wijze van beëindiging van deze overeenkomst (21).

Alleen in het veeleer uitzonderlijke geval dat een alleenverkoopovereenkomst in haar geheel onder het verbod van art. 85, 1° zou vallen en dus meteen in haar geheel van rechtswege nietig zou zijn, zal de wet van 27 juli 1961 niet meer van toepassing zijn, vermits deze wet het bestaan van een geldige overeenkomst vereist.

Er bestaat dus geen tegenstrijdigheid tussen de wet van 27 juli 1961 en het E.E.G.-kartelrecht.

IV. Algemeen besluit.

34. In de toekomst is in het Europa der zes nog slechts plaats voor enkele types van « zuivere » exclusiviteitsovereenkomsten. Het E.E.G.-kartelrecht wenst een distributieproces wars van alle overbodige concurrentiebeperkingen. Dergelijke uitzuivering, gekoppeld aan de uitwerking van andere delen van het Gemeenschapsrecht, komt de verbruikers ten goede en draagt aldus bij tot de bevordering van « de harmonische ontwikkeling van de economische activiteit binnen de gehele Gemeenschap, een gestadige en evenwichtige expansie, een grotere stabiliteit, een toenemende verbetering van de levensstandaard en nauwere betrekkingen tussen de in de Gemeenschap verenigde staten » (art. 2, E.E.G.-verdrag).

Dit is nochtans een taak op lange termijn, die niet

door de Commissie van de E.E.G. alleen verwezenlijkt kan worden. Zij vergt immers een gunstig psychologisch klimaat t.o.v. een markteconomie, waarvan een normale mededinging één der factoren vormt. Dit vereist tevens een loyale medewerking van de ondernemingen. Het verwijderen van concurrentiebeperkende bedingen uit de bestaande overeenkomsten — o.m. de exclusiviteitsovereenkomsten — betekent alleszins een waardevolle stap in de richting van de volledige verwezenlijking van de doelstellingen van het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Louis Paul SUTENS,
Aspirant Nationaal Fonds
Wetenschappelijk Onderzoek,
Toegevoegd navorsers Interuniversitair
Centrum voor Rechtsvergelijking.

(1) Het weze dan ook terloops aangestipt dat de bewering van M. Gotzen: « Cass. 17 juni 1960 en 3 november 1961 brengen in alle opzichte een nieuw geluid. Cass. 24 november 1932 kan zonder meer als voorbijgestreefd terzijde worden gelegd » (Vrijheid van beroep en bedrijf en onrechtmatige mededinging, Brussel, 1963, deel II, p. 194, nr. 822) foutief en onhoudbaar is.

(2) Hierover bestaat een zeer uitgebreide literatuur. Wat de Belgische rechtsleer betreft, kunnen volgende algemene commentaren aangestipt worden:

— A. De Caluwé, Premier Règlement d'application des art. 85 et 86 du Traité de Rome, *Revue de droit intellectuel*, 1962, 10-25;

— F. Gaspar, Réglementation des ententes et des positions dominantes dans le Marché Commun, *Revue de droit intellectuel*, 1962, 2-9;

— L.P. Suetens, De mededingingsregeling voor ondernemingen in het Verdrag der Europese Economische Gemeenschap, *R.W.*, 1959-60, 953-980;

— J. Van Damme, Verordening nr. 17 van de ministerraad der E.E.G., *Internationale Spectator*, 1963, jaargang XVII, nr. 7, 203-215;

— G. Van Hecke & L.P. Suetens, Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles, *J.T.*, 1962, 361-369.

Bovendien: « Handleiding bij de artikelen 85 en 86 van het E.E.G.-Verdrag en de verordeningen tot toepassing daarvan », uitgegeven door de Voorlichtingsdienst van de Europese Gemeenschappen z.d. (1962, 25 biz. + bijlagen).

(3) Volledige lijst der uitvoeringsverordeningen:

— Verordening nr. 17 van 6 februari 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 21 februari 1962);

— Verordening nr. 26 van 4 april 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 20 april 1962);

— Verordening nr. 27 van 3 mei 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 10 mei 1962);

— Verordening nr. 49 van 29 juni 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 1 juli 1962);

— Verordening nr. 59 van 3 juli 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 10 juli 1962);

— Verordening nr. 141 van 26 november 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 28 november 1962);

— Verordening nr. 153 van 21 december 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962).

Daarenboven moeten nog een aantal bekendmakingen in acht genomen worden (zie *Publ. Eur. Gem.*, 9 en 13 november 1962; 24 december 1962; 12 januari 1963). Ten slotte hoeft nog vermeld te worden: Voorstel van de Commissie aan de Raad nopens een verordening van de Raad betreffende de aanmeldingstermijn voor de alleenvertegenwoordigingscontracten (Supplement van het Bulletin van de E.E.G., nr. 2-1963, p. 2).

(4) De tekst van het Bosch-arrest werd o.m. opgenomen in: *Jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen*, deel VIII, 93;

— *Soc.-Ec. Wetg.*, 1962, 184, met noot van Prof. Samkalden op p. 216;

— *Journal des Tribunaux*, 1962, 369;

— *J.C.P.*, 1962, Jur., nr. 12.726, met noot van F. Jeantet;

— *Recueil Dalloz*, 1962, J. 357, met noot van J. Robert;

— *Wirtschaft und Wettbewerb*, 1962, 524;

— *Der Betriebsberater*, 1962, 468, met noot van Weyer;

— *Rivista del diritto commerciale*, 1963, deel II, p. 1, met noot van Prof. M. Foschini.

(5) Deze handleiding bevat geen verklaring betreffende de tweede voorwaarde. Nopens het « ongunstig kunnen beïnvloeden van de handel tussen Lid-Staten » is de commentaar beperkt tot wat volgt: « Dit (ongunstig beïnvloeden) zal in het algemeen het geval zijn wanneer de mededingingsregeling het grensoverschrijdend economisch verkeer (goederen of diensten) regelt of gevolgen heeft voor dit verkeer (bijv. een mededingingsregeling, waarbij de gedragslijn van de partijen in het handelsverkeer tussen twee Lid-Staten wordt geregeld) » (p. 3).

(6) Het Derde Algemeen Verslag verduidelijkt dit met volgend voorbeeld: « Indien zich bijvoorbeeld op dat moment geen feiten voordoen op grond waarvan te verwachten valt dat andere ondernemingen zich bij de mededingingsregeling

zullen aansluiten, zou de latere toetreding van andere ondernemingen betekenen dat de feitelijke situatie veranderd is, hetgeen een nieuwe beoordeling van die situatie noodzakelijk zou maken ».

Zoals ik reeds aanstipte in mijn studie in het *R.W.*, 1959-60, t.a.v. col. 954, is de interpretatie die bereikt wordt tijdens de konferenties van regeringsdeskundigen en afgevaardigden van de E.E.G.-Commissie niet absoluut bindend, doch gaat er wel een groot gezag van uit, vermits zij beschouwd kan worden als uitgaande van de zes partijen bij het Verdrag.

(7) E. Steindorff: « ... Artikel 85, EWG-Vertrag setzt lediglich voraus, dass eine Wettbewerbsbeschränkung vorliegt und dass diese den zwischenstaatlichen Handel in seiner Intensität oder Richtung beeinflusst » (Das Wettbewerbsrecht der Europäischen Gemeinschaften und das nationale Recht, in: Kartelle und Monopole im modernen Recht, Karlsruhe, 1961, p. 163).

A. Deringer: « ... wenn eine Wettbewerbsbeschränkung im Sinne von Artikel 85 Abs. 1 den Warenstrom in Intensität oder Richtung verändert, ihn also von seinem normalen, natürlichen Wege künstlich ablenkt » (WuW/EWG-Wettbewerbsrecht, aam. 41 bij art. 85, 1°).

W. Schlieder: « ... wenn eine Wettbewerbsbeschränkung... geeignet ist, die Bewegung von Waren oder Produktionsfaktoren in zwischenstaatlichen Handel in ihrer Intensität oder Richtung zu verändern; » (Die Anwendung der Artikel 85 und 86 des EWG-Vertrages nach dem Erlass der ersten Durchführungsverordnung, Der Betriebsberater, maart 1962, p. 305).

D. Thompson, The Bosch Case, *The International and Comparative Law Quarterly*, 1962, p. 721-737.

C.W. Oberdorfer & A. Gleiss & M. Hirsch, Common Market Cartel Law, Chicago, 1963, p. 18 e.v. (Dit laatste werk is een herwerking van het in het Duits gestelde werkje van A. Gleis & M. Hirsch, EWG-Kartellrecht, Heidelberg, 1962).

(8) De oorspronkelijke Italiaanse versie en een Franse vertaling van dit werkdokument zijn opgenomen in: Actes officiels de la table ronde sur la tutelle de la liberté de concurrence, Milaan 1961. De aangehaalde Nederlandse tekst werd overgenomen uit de Handelingen Europees Parlement, II/62, nr. 46, Zitting 1961, p. 231.

(9) Hierbij lijkt de Commissie de noodzaak van een progressieve toepassing van het Verdrag te aanvaarden.

(10) Cfr. R. Von Werdt: « Auch wird die praktische Anwendungsmöglichkeit des Art. 85 mit dem Hinweis eingeschränkt, das von einer Beeinträchtigung nur gesprochen werden könne, wenn die den zwischenstaatlichen Handel ungünstig beeinflussenden Faktoren die positiven Auswirkungen überwiegen würden. » (Zur Frage der Anwendung von Art. 85 des EWG-Vertrages auf Individualverträge, *Wirtschaft und Wettbewerb*, 1962, p. 585).

Cfr. W. Garcin: « Seules doivent donc tomber sous le coup de la réglementation communautaire les ententes dont la mise en œuvre est de nature à réduire le volume des échanges de biens ou de services entre les Etats membres. Celles, dont le jeu combiné des clauses ou des pratiques tend à accroître les échanges, échappent à cette réglementation. Si certaines de ces clauses ou de ces pratiques sont favorables au commerce et d'autres défavorables, le bilan doit être fait pour répondre à la question initiale: l'entente est-elle ou non visée par l'article 85, 1° ? » (W. Garcin & Jacomet & Rey, *op. cit.*, par. III, 2).

(11) Het geografisch toepassingsgebied omvat thans:

a) België, de Bondsrepubliek Duitsland (met inbegrip van Berlijn), Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland (art. 227, 1° E.E.G.-Verdrag);

b) De Franse overzeese departementen (Frans Guineë, Guadeloupe, Martinique en Réunion) (art. 227, 2°); dit artikel vermeldt tevens Algerië. Of dit land thans nog als een deel van de Gemeenschappelijke Markt moet beschouwd worden, is twijfelachtig.

c) « De Europese grondgebieden welke buitenlandse betrekkingen door een Lid-Staat worden behartigd » (art. 227, 4°); d.i. Monaco en San Marino;

d) Vóór 1 november 1964 moeten de toepassingsmodaliteiten van art. 85 en 86 E.E.G.-Verdrag voor Griekenland uitgewerkt worden (art. 51 en 52 van de associatieovereenkomst, *Publ. Eur. Gem.*, 13 februari 1963).

(12) Ook de algemene verslagen over de werkzaamheden van de Gemeenschap, opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Commissie van de E.E.G., spreken van een « loyaal en gezond concurrentieregime » (Eerste algemeen verslag, p. 70, nr. 78); « vrije mededinging » (Tweede algemeen verslag, p. 79, nr. 107 en p. 81, nr. 111); « eerlijke en gezonde concurrentie » (Derde algemeen verslag p. 121, nr. 133; « redelijke en onovervalste concurrentie » (Vierde algemeen verslag, p. 66, nr. 47).

(13) Cfr. W. Garcin: « On est en droit d'en déduire que, pour qu'une entente tombe sous le coup de l'article 85, 1°, il ne suffit pas que, dans l'un des aspects, même non négligeable, elle réglemente ou entrave la concurrence entre les entreprises adhérentes; il faut que, prises dans leur ensemble, ses clauses ou ses pratiques créent, sur le plan de la concurrence, une situation anormale ou déloyale par rapport aux impératifs d'une économie de marché » (W. Garcin & Jacomet & Rey, *ibid.*).

(14) Cfr. o.m.: F.-Ch. Jeantet, Réflexions sur l'application du droit des ententes aux contrats comportant une clause d'exclusivité, *J.C.P.*, 1963, Doctrine, 1743; P.-F. Ryziger, Le contrat de concession exclusive de vente, face au délit de refus de vente et à la réglementation sur les restrictions à la concurrence dans le Marché Commun, *Gazette du Palais*, 19-22 januari 1963, p. 3-4; A. Sölter, Vertriebsbindungen im

Gemeinsamen Markt unter wirtschaftlichem und EWG-kartellrechtlichem Aspekt, Keulen/Berlijn/München/Bonn, 1962, p. 63 e.v.; Lutz & Basson, Re-Importverbot und EWG-Vertrag, *Neue Juristische Wochenschrift*, 1961, p. 385 e.v.; C. Tessin, Alleinvertriebsverträge im Wettbewerbsrecht des Gemeinsamen Marktes, *Der Betriebsberater (AWD)*, 1962, p. 128 e.v.; Hellmann & Pfeiffer, Alleinvertriebsverträge im System des europäischen Kartellrechtes, *Der Betriebsberater (AWD)*, 1962, p. 242; Y. Saint-Gal, Aspects actuels de la notion de marque et ses rapports avec la réglementation de la concurrence, plus spécialement dans le cadre de la Communauté économique européenne, *Revue de droit intellectuel*, 1963, p. 38-58, eveneens opgenomen in: *Revue internationale de la Concurrence*, communication n° 74 (nov.-dec. 1962), p. 11-29.

(15) Anders A. Braun: « Etant donné la situation des droits nationaux, il n'était dès lors pas étonnant qu'à l'origine le projet de premier règlement d'application des articles 85 et 86 du Traité de Rome excluait les concessions d'exclusivité de l'application desdits articles » (noot onder Hof van Beroep, Parijs, 26 januari 1963, *Journal des Tribunaux*, 1963, p. 171, 3e col.).

Aan de ontheffing van aanmelding kent deze auteur aldus een overdevren waarde toe, die niet overeenstemt met haar werkelijke draagwijdte.

(16) Ook naar Belgisch recht is het soms belangrijk na te gaan of de als handelsagent of commissionair in de overeenkomst aangeduide persoon dit in werkelijkheid ook is, met name met het oog op de toepassing van de wet van

27 juli 1961 « betreffende de eenzijdige beëindiging van een voor onbepaalde tijd verleende concessie van alleenverkoop ». Opdat de wet van toepassing weze, is o.m. vereist dat de alleenvertegenwoordiger verkoopt in eigen naam en voor eigen rekening. Om aan de toepassing van de wet te ontsnappen, worden zelfstandige handelaars in de overeenkomst soms als handelsagent gekwalificeerd.

(17) Cfr. A. Sölter, Vertriebsbindungen im Gemeinsamen Markt, p. 10-62 en p. 67; F. Rittner, Die Ausschliesslichkeitsbindungen in dogmatischer und rechtspolitischer Betrachtung, Düsseldorf, 1957, p. 143.

(18) Zie, voor het Amerikaanse recht, A.H. Travers jr. & Th. D. Wright, Restricted Channels of Distribution under the Sherman Act, 75 *Harvard Law Review*, 1961-62, 795-834, t.a.v. p. 828-829.

(19) Dit geldt echter niet voor een Voorzitter van een rechtbank van koophandel, zetelend op grond van het K.B. van 23 december 1934, die nooit bevoegd is zich uit te spreken over contractuele verbintenissen.

(20) Mr. A. Braun besteedt aan dit probleem ampele aandacht in zijn opmerkingen bij het arrest van het Hof van Beroep te Parijs de dato 26 januari 1963, *J.T.*, 1963, p. 172-173.

(21) Hetzelfde is waar naar Nederlands recht; cfr. Mr. M.R. Mok: « Zolang kartelrechtelijk de geldigheid van concurrentie-beperkende overeenkomsten niet is aangetast (en ze geen civiele mankementen vertonen), dienen zij door degenen die ze hebben aangegaan, nageleefd te worden. » (Verkoopsorganisaties en Outsiders, *Soc.-Ec. Wetg.*, 1963, p. 86).

Over de schorsing van nationale procedures inzake miskenning van Exclusiviteitscontracten op grond van Europeesrechtelijke bepalingen

1. Op 26 januari 1963 wees het Hof van Beroep te Parijs een arrest dat de aandacht verdient van al wie belang stelt in het wordend Europees mededingingsrecht (1).

De feiten, waarover het Hof zich moest uitspreken, zijn zeer klassiek. Op 1 april 1957 had de bekende Duitse firma Grundig een overeenkomst gesloten met de Franse firma Etablissements Consten te Courbevoie krachtens dewelke laatstgenoemde firma tot Grundigs alleenvertegenwoordiger werd aangeduid voor Frankrijk, Saarland en Corsica. Door deze overeenkomst legde Consten zich de verplichting op geen concurrerend materiaal te vervaardigen of te verkopen, en verder een *service* na verkoop te organiseren, een voorraad wisselstukken aan te houden en een werkplaats voor herstellingen op te richten. Consten verbond zich ertoe, zoals gebruikelijk bij dergelijke overeenkomsten, jaarlijks aankopen te doen bij Grundig ten belope van voor elk produkt vastgestelde minima. Haar werd bovendien door de overeenkomst een verbod van uitvoer naar andere landen, van door haar in het geconcedeerde gebied ingevoerde produkten opgelegd (2).

In weerwil van deze alleenvertegenwoordigingsovereenkomst, importeerde een andere Franse onderneming, de vennootschap UNEF Grundigprodukten naar Frankrijk via een te Düsseldorf gevestigde Duitse groothandelaar. Uit het arrest evenmin als uit de eraan voorafgaande conclusies van Advocaat-Generaal Desangles valt er op te maken of de Duitse groothandelaar door aan UNEF te leveren in strijd handelde met een gebeurlijk in zijn overeenkomst met Grundig voorkomende verbodsclausule om te exporteren naar het gebied dat aan de Franse firma Consten was toegewezen. Het is met andere woorden niet duidelijk of de miskenning door UNEF van de ten voordele van Consten bestaande en door UNEF gekende exclusiviteitsovereenkomst al dan niet gepaard ging met een zogenaamde derde-medeplichtigheid van UNEF aan een door de Duitse groothandelaar tegenover Grundig gepleegde contractbreuk. Ten aanzien van het geldend Frans positief recht is dit onderscheid immers irrelevant (althans wat betreft de rechtsverhouding tussen

de alleenvertegenwoordiger en de op de exclusiviteit inbreuk makende derde): door het eenvoudig miskennen van de door hem gekende alleenvertegenwoordigingsovereenkomst verricht laatstgenoemde in beide gevallen evenzeer een daad van onrechtmatige mededinging (3). Zoals men weet is ook ten aanzien van het Belgisch positief recht — althans wanneer men uitsluitend acht slaat op de rechtspraak van het Hof van Cassatie — genoemd onderscheid zonder belang alhoewel de oplossing van ons Opperste Gerechtshof dan ook regelrecht in strijd is met het Franse standpunt: in beide gevallen volstaat kennis van de exclusiviteitsovereenkomst door de derde *niet* opdat men hem een daad van onrechtmatige mededinging zou kunnen aanwrijven; daartoe is bovendien vereist dat hij oneerlijke handelingen bedreven heeft: het zich bevoorraden bij een leverancier, waarvan men weet dat hij door te leveren een contractuele wanprestatie pleegt is op zichzelf niet oneerlijk (zie ook verder nrs. 11 en 12) (4).

Stuwend op het aldus in het Franse recht erkende onrechtmatig mededingingskarakter van UNEF's gedraging en na zich de nodige bewijsmiddelen te hebben verschaffd, daagde Consten UNEF bij exploit van 24 juli 1961 voor de handelsrechtbank der Seine teneinde het onrechtmatig karakter van de handelwijze van laatstgenoemde en de daaruit voortvloeiende schade te horen vaststellen. UNEF antwoordde hierop anderzijds met een tegenvordering tot schadevergoeding wegens systematische aantasting door Consten van UNEF's naam bij diens cliënteel en anderzijds met twee groepen van verweermiddelen tot ontkrachting, minstens verdaging van Constens vordering.

2. Het eerste middel van de groep verweermiddelen strekkende tot verdaging van een definitieve beslissing der rechtbank bij wie het geschil aanhangig werd gemaakt, bestond in een verzoek tot schorsing van de rechtelijke uitspraak tot wanneer de E.E.G. Commissie te Brussel een beslissing zou hebben genomen over de al dan niet strijdigheid met artikel 85, eerste lid, van het E.E.G.-Verdrag en derhalve over de nietigheid overeenkomstig artikel 85, tweede lid, van het Verdrag,

van het tussen Consten en Grundig gesloten alleen-vertegenwoordigingscontract.

Zoals men weet verklaart artikel 85, eerste lid, E.E.G.-Verdrag o.m. onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en dus verboden alle overeenkomsten tussen ondernemingen, die 1° de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en 2° ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Vrijstelling van dit verbod kan evenwel verleend worden mits zekere in artikel 85, derde lid, Verdrag opgesomde voorwaarden zijn vervuld. Daartoe is het nodig, in overeenstemming met de verordeningen van de Raad en van de Commissie die de toepassing van artikelen 85 en 86 Verdrag regelen, dat de overeenkomst Grundig-Consten vóór 1 februari 1963 bij de E.E.G. Commissie met verzoek tot vrijstelling werd aangemeld (5). Inderdaad alleen de Commissie, onder het toezicht van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen te Luxemburg, is bevoegd om uitspraak te doen over een verzoek om vrijstelling op grond van artikel 85, derde lid, Verdrag (6).

Onverminderd deze procedure strekkende tot vrijstelling van het in artikel 85, eerste lid, Verdrag neergelegde verbod, kan de Commissie overeenkomstig artikel 3 der Verordeningen van de Raad, nr. 17 (hierna VO nr. 17 genoemd) ambtshalve of op verzoek van een Lid-Staat of van een daarbij een redelijk belang hebbende natuurlijke of rechtspersoon, inbreuken op artikelen 85 en 86 vaststellen (7).

Het is met het oog op deze laatste aan de Commissie toegekende bevoegdheid dat UNEF de onverenigbaarheid der Grundig-Consten overeenkomst met artikel 85 E.E.G.-Verdrag, bij de Commissie aanklaagde. Op 13 maart 1962, dus verschillende maanden nadat Consten UNEF voor de rechtbank der Seine daagde, werd deze klacht te Brussel geregistreerd en op 28 maart 1962 meldde de Commissie ervan ontvangst. Vervolgens deelde de directeur-generaal van de dienst der mededinging van de Commissie op 15 juni 1962 aan UNEF mee dat « la procédure prévue au règlement n° 17 avait été engagée » terwijl hij op dezelfde datum het Frans Staatssecretariaat van Binnenlandse Handel daarvan op de hoogte bracht. Daarenboven verzocht hij UNEF hem mee te delen of er reeds een procedure (met het oog op de toepassing van artikel 85, eerste lid, Verdrag) voor een nationale autoriteit hangende was. Zoals gezegd vroeg UNEF daarop aan de rechtbank de procedure te schorsen tot na uitspraak der Commissie. Staving daartoe is het derde lid van art. 9 VO nr. 17, waarop de brief van 15 juni 1962 aan de Commissie zinspeelt en dat als volgt aanvangt :

« Zolang de Commissie geen procedure heeft ingeleid krachtens de artikelen 2, 3 en 6 » (d.w.z. tot het verlenen ener negatieve verklaring (8), het ambtshalve of op verzoek vaststellen van inbreuken, zoals *in casu*, of het buiten toepassing verklaren van art. 85, eerste lid, Verdrag op grond van het derde lid van hetzelfde artikel) « blijven de autoriteiten van de lidstaten overeenkomstig artikel 88 van het Verdrag » bevoegd art. 5, lid 1 en artikel 86 toe te passen... »

Er weze aangestipt dat het geciteerde artikel bijgevolg tot op het ogenblik van het inleiden van één der genoemde procedures, voorziet in een concurrerende bevoegdheid van de Commissie en van de nationale autoriteiten met het oog op het toepasselijk verklaren van het in artikel 85, eerste lid, Verdrag voorziene verbod. Daarentegen is, zoals hierboven opgemerkt, alleen de Commissie bevoegd tot het verlenen van een

vrijstelling op genoemd verbod op basis van artikel 85, derde lid, Verdrag (9).

3. Subsidiairlijk werd door UNEF een *tweede* verweermiddel strekkende tot verdaging der rechterlijke beslissing opgeworpen. Indien de rechtbank van oordeel moest zijn dat zij niettegenstaande het hierboven geciteerde artikel 9 VO nr. 17 bevoegd blijft, dan zou zij er niettemin goed aan doen, vooraleer over de grond van de zaak uit te spreken, een prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van artikelen 85 en 91 E.E.G.-Verdrag (dit laatste artikel heeft betrekking op het toepassen van dumping binnen de Gemeenschappelijke Markt) aan het Hof van Justitie te Luxemburg voor te leggen en dit in overeenstemming met artikel 177 Verdrag. Vooraleer de rechtbank kan uitmaken of genoemde artikelen toepasselijk moeten worden verklaard, is het inderdaad nodig de juiste interpretatie ervan te kennen. Terwijl het toepasselijk verklaren der artikelen op het concrete aan de rechtbank onderworpen geval, tot de bevoegdheid van de nationale rechtbank blijft behoren, komt de interpretatie der toepasselijk geachte wetsbepalingen van Europees recht in laatste instantie aan het Hof van Justitie toe (10). Het is overbodig verder in te gaan op de algemene voorwaarden waaronder een prejudiciële vraag door de nationale rechtbanken aan het Hof mag of moet worden voorgelegd en welke de gevolgen zijn van de beslissing van het Hof ten aanzien van het voor de aanvragende rechtbank hangende geschil. Deze vragen werden onlangs op grondige wijze in de kolommen van dit Weekblad onderzocht (11).

4. In nog meer ondergeschikte orde met name voor het geval de rechtbank beide prejudiciële middelen zou voorbijgaan en het geschil onmiddellijk zou willen beslechten, concludeerde UNEF, wat betreft de grond van de zaak, tot de nietigheid der Grundig-Consten overeenkomst en dit zowel op basis van artikelen 85 en volg. Verdrag als op grond van interne Franse wetsbepalingen. Dit aspect van de zaak met name de verenigbaarheid van alleenvertegenwoordigingsovereenkomsten met art. 85 Verdrag en uitvoeringsbepalingen, aspect dat onlangs in een beschikking in kortgeding van de voorzitter der handelsrechtbank te Antwerpen ter sprake kwam (12), wordt hier buiten beschouwing gelaten. Het wordt elders in dit Weekblad naar aanleiding van genoemde beschikking door Suetens besproken.

Hierna wordt uitsluitend ingegaan op de problemen die verband houden met de daaraan voorafgaande vraag omtrent de noodzakelijkheid of wenselijkheid van schorsing van dergelijke procedure met het oog op de beslechting of beantwoording van prejudiciële geschillen resp. vragen.

5. Het lot dat de handelsrechtbank der Seine aan de door UNEF opgeworpen verweermiddelen voorbehield, was weinig gunstig. Ze werden met name alle, en bovendien ook nog de tegenvordering, bij vonnis van 31 mei 1962 afgewezen : UNEF werd verwezen tot betaling van 50.000 nieuwe Franse F als schadevergoeding voor de door haar verrichte daden van onrechtmatige mededinging. Het Hof van Beroep te Parijs dacht er evenwel anders over. Op eensluidende conclusies van zijn Advocaat-Generaal Desangles besloot het op 26 januari 1963 de procedure te schorsen in overeenstemming met art. 9, derde lid VO nr. 17 tot na de definitieve uitspraak door de E.E.G. Com-

missie over het voor haar hangend verzoek tot vaststelling der nietigheid van de Grundig-Consten overeenkomst. Doordat het Hof aldus het eerste prejudiciële middel door UNEF opgeworpen aanvaardde, deed het geen uitspraak over het tweede prejudiciële middel evenmin als over de grond van de zaak. Ten aanzien van het tweede prejudiciële middel had Advocaat-Generaal Desangles nochtans eveneens tot aanvaarding ervan m.a.w. tot voorlegging aan het Hof te Luxemburg van een prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van artikelen 85 en 91 E.E.G.-Verdrag geconcludeerd.

6. Het belang van de beslissing van het Hof van Beroep te Parijs voor het handelsverkeer binnen de E.E.G. dat in grote mate van alleenverteenwoordigingscontracten gebruik maakt, ligt voor de hand. Het is duidelijk dat de firma's die voor een nationale rechtbank vervolgd worden wegens miskenning van een alleenverteenwoordigingscontract (waarvan ook maar enigszins kan beweerd worden in het licht der uitgevaardigde uitvoeringsbepalingen van artikel 85 Verdrag dat het de handel tussen Lid-Staten mogelijk ongunstig beïnvloedt en een verhindering, beperking of vervalsing binnen de gemeenschappelijke markt nastreeft of bewerkt) er vaak zullen voor te vinden zijn de uiteindelijke beslechting van het voor de rechtbank hangende geschil ettelijke tijd te verdagen. Dilatoire praktijken moeten derhalve vermeden worden. Het is dan ook van belang te onderzoeken onder welke omstandigheden de schorsing der procedure voor een Belgische rechtbank vereist of wenselijk is (13) *hetzij* op grond van het hierboven geciteerde art. 9, derde lid, VO nr. 17 ingevolge een bij de Commissie ingediende klacht (zie boven, nr. 2) (14) *hetzij* op grond van art. 177 Verdrag met het oog op de voorlegging aan het Hof te Luxemburg van een prejudiciële vraag nopens de interpretatie van art. 85 E.E.G.-Verdrag (zie boven, nr. 3). Vooraleer op deze vraag in te gaan moeten enkele andere vragen worden besproken: twee daarvan hebben betrekking op de interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17; de derde betreft de *ex art.* 177 E.E.G.-Verdrag aangevraagde schorsing tot interpretatie van art. 85 Verdrag.

7. Vooraleer te onderzoeken onder welke omstandigheden een nationale rechtbank zich moet onbevoegd verklaren om art. 85, eerste lid, Verdrag toe te passen en dus de voor haar hangende procedure moet schorsen zoals het Hof te Parijs dit deed, rijst de vraag of de in art. 9, derde lid, VO nr. 17 voorziene bevoegdheidsberoving, zich *überhaupt* tot de gewone burgerlijke, handels- of strafrechtbanken uitstrekt. Er werd Inderdaad beweerd dat de woorden «autoriteiten van de Lid-Staten», gebruikt in het hierboven, nr. 2 geciteerde artikel, een beperkte betekenis zouden hebben en namelijk alleenlijk op de nationale administratieve (kartel) autoriteiten, met uitsluiting van rechterlijke instanties, zouden slaan. Indien dit zo is, dan zou het inleiden door de Commissie van een procedure zoals voorzien in art. 2, 3 of 6 VO nr. 17, alleenlijk aan de bevoegdheid van dergelijke administratieve autoriteiten een einde stellen terwijl de bevoegdheid van de gewone rechtbanken om de in artikelen 85, eerste lid, en 86 Verdrag neergelegde verboden toe te passen, daardoor niet zou gestoord worden. Tegen een restrictieve uitlegging van het woord «autoriteiten» pleiten enerzijds het feit dat aan hetzelfde woord in art. 88 Verdrag, waarnaar art. 9, derde lid, VO nr. 17 uitdrukkelijk verwijst, door de gezaghebbende auteurs vrij algemeen een ruime betekenis wordt gegeven (15) en

anderzijds de aan genoemd art. 9, derde lid, VO nr. 17, voorzittende *ratio legis* met name het vermijden van tegenstrijdige beslissingen. Ten voordele van een restrictieve uitlegging die in de rechtsleer steeds veld wint (16), worden daarentegen andere argumenten aangevoerd: de restrictieve betekenis die het woord «autoriteiten» algemeen heeft in VO nr. 17; de aard der beslissing over de toepasselijkheid van artikelen 85, eerste lid, en 86 E.E.G.-Verdrag, beslissing die in tegenstelling met de beslissing over art. 85, derde lid, Verdrag geen overheids-handeling maar wel een typische rechterlijke handeling strekkende tot subsumptie, d.i. het brengen van een concrete toestand onder een algemene rechtsregel, uitmaakt (17).

Hoe dit ook zij, het schijnt niettemin vast te staan dat de bevoegdheidsberoving *ex art.* 9, eerste lid, VO nr. 17, ook op de gewone rechtbanken slaat in de mate waarin deze overeenkomstig hun nationaal recht de taak van administratieve kartelautoriteiten vervullen of uitspraak doen over beroep tegen beslissingen van zulke autoriteiten. Om deze laatste reden zou de beslissing van het Hof van Parijs tot schorsing der procedure, rekening houdend met het Franse recht, in ieder geval moeten worden goedgekeurd vermits de uiteindelijke beslissing over de nietigheid van een kartel naar Frans recht aan de gewone rechtbanken en niet aan administratieve autoriteiten is opgedragen. De Franse *Commission Technique des Ententes* heeft slechts een adviserende bevoegdheid. In België, waar sedert de wet van 27 mei 1960 tot bescherming tegen economisch machtsmisbruik daarentegen wel specifieke administratieve kartelautoriteiten bestaan, behoudt de betwisting omtrent de betekenis van art. 9, derde lid, VO nr. 17, (de uiteindelijke beslissing nopens de ontoelaatbaarheid van een economische machtspositie berust bij de Koning) haar volle draagwijdte. Het kan dus ernstig betwijfeld worden of de beslissing van het Hof van Beroep te Parijs ook voor België geldt (18).

Teneinde aan deze betwisting eens en voor goed een einde te maken ware het wenselijk dat een nationale rechtbank, die zich op verzoek van een procespartij of ambtshalve — het betreft de bevoegdheid *ratione materiae* van de rechtbank — over een schorsing van procedure op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17, dient uit te spreken, de interpretatie van dit artikel in overeenstemming met art. 177 Verdrag, bij wijze van prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie te Luxemburg voorlegt (19). Daartoe is het nodig dat de rechtbank, rekening houdend met de hierna volgende overwegingen (zie verder, nrs. 10 en volg.), de interpretatie van genoemd artikel voor de oplossing van het voor haar hangende geschil relevant acht.

De betwisting omtrent de draagwijdte van de woorden «autoriteiten» in art. 9, derde lid, VO nr. 17 houdt bovendien een verwijzing in naar een nog veel fundamenteeler twistpunt. Dit gaat er namelijk om te weten of een beslissing van de Commissie die de nietigheid van een overeenkomst op grond van art. 85, eerste lid vaststelt, de gewone nationale rechtbanken bindt. Inderdaad de mening dat een voor de Commissie overeenkomstig art. 3 VO nr. 17 ingeleide procedure een voor de gewone nationale rechtbanken hangende procedure opschort, sluit het best aan bij de opvatting dat genoemde rechtbanken door de uitspraak van de Commissie gebonden zijn; dan heeft deze schorsing het meest zin (20). Dit was blijkbaar ook de mening van het Beroepshof te Parijs en van zijn Advocaat-Generaal, die een prejudiciële vraag over de interpretatie van art. 85 e.v. E.E.G.-Verdrag overbodig achtten indien de schorsing van procedure op grond van art. 9,

derde lid, VO nr. 17 bevolen werd (zie boven, nr. 5). Door sommigen van diegenen, die een restrictieve interpretatie van het woord « autoriteiten » en dus geen schorsing der procedure voor de gewone rechtbanken voorstaan, wordt thans eveneens vooropgesteld dat een beslissing der Commissie over onverenigbaarheid van een overeenkomst met art. 85, eerste lid, Verdrag de gewone nationale rechtbanken niet bindt (21). Ook op dit punt kan alleen een uitspraak van het Hof van Justitie bij wijze van prejudiciële beslissing zekerheid verschaffen.

8. Een tweede, min belangrijk vraagpunt betreft de betekenis in artikel 9, derde lid, VO nr. 17 van de woorden « zolang de Commissie geen procedure heeft ingeleid krachtens de artikelen 2, 3 of 6 ». Deze vraag betreft m.a.w. het aanvangspunt van de exclusieve bevoegdheid van de Commissie om artikelen 85, eerste lid en 86 Verdrag toe te passen (22). Naargelang de in het vorig nummer behandelde vraag al dan niet restrictief wordt beantwoord, heeft dit tweede vraagpunt uitsluitend op voor de nationale administratieve kartelautoriteiten dan wel ook op voor de nationale rechterlijke instanties hangende geschillen betrekking.

Volgens de mening van Advocaat-Generaal Desangles vervat in zijn conclusies voor het besproken arrest, was aan de voorwaarde van inleiding van procedure door de Commissie *in casu* voldaan zodra de vertegenwoordiger der Commissie, na op 28 maart 1962 ontvangst van UNEF's klacht te hebben gemeld, door een nieuw schrijven van 15 juni 1962 aan UNEF te kennen gaf dat zij de procedure voorzien in VO nr. 17 had ingeleid en de wens uitdrukte op de hoogte te worden gebracht van een gebeurlijk voor de nationale autoriteiten hangende procedure. Zodoende gaf de Commissie immers naar buiten haar inzicht te kennen om de hand te houden aan de haar door het genoemde artikel verleende exclusieve bevoegdheid. Volgens Advocaat-Generaal Desangles is het daarentegen niet noodzakelijk, zoals door Consten werd beweerd, dat het feit van « het inleiden der procedure » reeds effectief door de Commissie aan het betrokken nationale ministerie, laat staan aan de ondergeschikte nationale autoriteiten werd medegedeeld. *A fortiori* is het volgens hem niet vereist dat het toesturen der nuttige documenten aan de bevoegde nationale autoriteiten overeenkomstig artikel 10, VO nr. 17 reeds plaats vond. Het Hof zelf lijkt zijn Advocaat-Generaal op dit punt niet helemaal te volgen (of kan zich althans ingevolge de feitelijke omstandigheden van de zaak veroorloven op dit punt min genuanceerd te zijn). Het nam er immers eveneens akte van dat de Commissie door een ander schrijven, ook gedateerd op 15 juni 1962, het Franse Staatssecretariaat van Binnenlandse Handel van het feit dat zij een procedure had ingeleid op de hoogte bracht. Dit schrijven was nadien, zoals blijkt uit de conclusies van de Advocaat-Generaal, via het ministerie van Justitie bij het Openbaar Ministerie van het Hof te Parijs beland. Het Hof overweegt dan: « qu'ainsi, par le seul fait de la » production de cette lettre du 15 juin 1962, la Cour » se trouve tenue de surseoir à statuer... » (cursief van mij). Hieruit zou men kunnen afleiden dat, volgens het Hof, de in art. 9, derde lid, VO nr. 17 genoemde inleiding van procedure plaats vindt nadat de nationale autoriteit, waarvoor een geding over de toepassing van artikel 85, eerste lid, Verdrag hangende is (*in casu* het Hof te Parijs) kennis heeft van een van de Commissie uitgaand bericht dienaangaande. Uit de tekst van het arrest is het evenwel niet volkomen duidelijk of onder « la lettre du 15 juin 1962 »,

de brief van de Commissie aan UNEF dan wel de brief van de Commissie aan het Franse Staatssecretariaat wordt bedoeld.

Ook over wat onder « inleiden van een procedure » in de zin van artikel 9, derde lid, VO nr. 17 moet worden verstaan zou dus een vraag tot interpretatie, bij wijze van prejudiciële beslissing *ex art.* 177 Verdrag bij het Hof te Luxemburg kunnen worden ingediend.

Hoe dit ook is, één zaak schijnt vast te staan met name dat een eenvoudige aanmelding bij de Commissie niet voldoende is opdat de procedure zou zijn ingeleid. Zoals de Nederlandse hoogleraar Samkalden schrijft, is « het ogenblik waarop de Commissie ten aanzien van het kartel naar buiten actief gaat worden, van doorslaggevende betekenis » (23). Daartoe volstaat het o.i. dat de Commissie aan de betrokkene meedeelde dat zij het nodige deed om de procedure op gang te brengen, zeker wanneer deze mededeling zoals *in casu* gepaard ging met het vragen van bijkomende inlichtingen (24). De nationale overheid, voor wie een geschil hangende is, zal dan immers in afwachting dat zij langs hiërarchische weg officieel bericht daarvan ontvangt, door de betrokkene kunnen worden ingelicht zodat zij de nodige maatregelen kan treffen om tegenstrijdige beslissingen te voorkomen. Een brief waarmee de Commissie eenvoudig ontvangst meldt der ingestuurde klacht, lijkt daarentegen onvoldoende.

9. Nadat het Hof te Parijs het eerste prejudiciële middel strekkende tot schorsing der procedure op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17 aanvaardde, deed het geen uitspraak meer over het tweede middel strekkende tot het voorleggen van een prejudiciële vraag *ex art.* 177 Verdrag tot interpretatie van artikelen 85 en 91 Verdrag (zie boven, nrs. 3 en 5). In verband met het door verweerder UNEF aan het Parijse Hof voorgelegde en door Advocaat-Generaal Desangles gunstig beoordeelde verzoek tot interpretatie van artikel 85 E.E.G. Verdrag kunnen nog de volgende beschouwingen worden gemaakt.

Nergens in de conclusies van Advocaat-Generaal Desangles is er sprake — dit is niet noodzakelijk een verwijt (25) — van de op 24 december 1962 in het *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* en de daaropvolgende dag in werking getreden VO nr. 153, die door de E.E.G. Commissie ter vervollediging van haar VO nr. 27 werd opgesteld omtrent de vereenvoudigde aanmelding van bepaalde alleenverteenwoordigingscontracten (26), evenmin als erin sprake is van de op dezelfde datum gepubliceerde mededeling van de Commissie betreffende alleenverteenwoordigingscontracten gesloten met niet-zelfstandige handelsverteenwoordigers die aan het verbod van art. 85, eerste lid, Verdrag ontsnappen (27). Het bespreken van deze wettelijke beschikkingen valt buiten het bestek van deze bijdrage (28). Het moge hier volstaan erop te wijzen dat een rechtbank die met het oog op een betwisting inzake de geldigheid van exclusiviteitsovereenkomsten een vraag tot interpretatie van art. 85 E.E.G.-Verdrag aan het Hof van Justitie te Luxemburg wenst voor te leggen, natuurlijk niet mag nalaten eerst alle toepasselijke wetsbepalingen te onderzoeken. Gebeurlijk kan zij dan in haar verzoek tot interpretatie ook (of uitsluitend) de onduidelijk geachte uitvoeringsbepalingen betrekken (29).

Moest de rechtbank evenwel uit slordigheid of onwetendheid, alleen art. 85 E.E.G.-Verdrag en niet de uitvoeringsbepalingen inzake exclusiviteitscontracten in haar verzoek om een prejudiciële beslissing vermelden, dan zou dit nog geen onontvankelijkheid van het verzoek voor gevolg hebben. Eerzijds, zo

besliste het Hof zelf in het Bosch-arrest van 6 april 1962 (30), is er geen speciale vorm voorzien waarin de nationale rechter zijn verzoek moet inkleden; het nauwkeurig en cijfermatig aangeven der te interpreteren wetsbepalingen is dus geen ontvankelijkheidsvereiste. Anderzijds moet het Hof met het oog op de interpretatie van art. 85 E.E.G.-Verdrag alle uitvoeringsbepalingen — zelfs deze die na het indienen van het verzoek zouden zijn uitgevaardigd (31) — ambtshalve in zijn onderzoek betrekken. Er valt nochtans ernstig voor te vrezen dat de rechtbank die bij de formulering van haar verzoek om interpretatie verwaarloost met de uitvoeringsbepalingen rekening te houden, niet bij machte zal zijn om voldoende precieze, voor de toepassing op het concrete geval genoegzaam dienende interpretatieve vragen voor te leggen.

10. Laten we thans de bespreking aanvatten van de hierboven (nr. 6, *in fine*) gestelde vraag. Onder welke omstandigheden is een Belgische rechtbank verplicht of doet zij er goed aan (32) in een geschil betreffende de miskenning van een exclusiviteitsovereenkomst door een derde, een schorsing van procedure te bevelen hetzij op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17 (tot na de uitspraak door de Commissie over de omstreden overeenkomst), hetzij op grond van art. 177 Verdrag (met het oog op de voorlegging aan het Hof van Justitie van een prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van artikel 85 Verdrag en/of uitvoeringsbepalingen). Rekening houdend met wat hierboven (nr. 7) werd gezegd omtrent de betwisting inzake het al dan niet toepasselijk zijn van de in art. 9 derde lid, VO nr. 17 voorziene bevoegdheidsberoving op de gewone rechtbanken en de eruit volgende wenselijkheid van interpretatie van dit artikel bij wijze van prejudiciële beslissing, kan men deze vraag evengoed als volgt stellen: onder welke omstandigheden dient een Belgische rechtbank in een geschil zoals hierboven genoemd de procedure te schorsen teneinde aan het Hof van Justitie een prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17 en desgewenst in subsidiaire orde van artikel 85 Verdrag en/of uitvoeringsbepalingen voor te leggen (33).

Het antwoord op deze vraag is eenvoudig. Er is geen reden tot schorsing van procedure wegens prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17 of van artikel 85 E.E.G.-Verdrag (34), indien een beslissing dienaangaande niet nodig is voor het wijzen van de uitspraak over de grond van de zaak (35) d.w.z. *in casu* indien een beslissing omtrent de nietigheid van de exclusiviteitsovereenkomst geen weerslag heeft op het voor de rechtbank hangende geschil. Om dit antwoord te concretiseren, volstaat het de omstandigheden van de hier beschouwde geschillen voor ogen te houden. Een handelaar A wordt voor de rechtbank gedaagd omdat hij in weerwil van een tussen een producent en een verdeler B bestaande en hem bekende exclusiviteitsovereenkomst goederen verkoopt in het geconcedeerd gebied bv. België. Om zulks te kunnen doen, moest hij zich bevoorraden bij een buiten dat gebied gevestigd verdeler. Deze laatste, C, zal gebeurlijk door aan A te leveren in strijd handelen met de tussen hem en de producent bestaande overeenkomst, waarin b.v. een verbod van invoer naar het aan B voorbehouden gebied voorkomt.

11. Nemen we vooreerst het geval waarin C, door aan A te leveren niet in strijd handelt met dergelijke tegenover de producent opgenomen invoerverbodsclausule (36) en stellen we dat B zijn concurrent A (en niet C, die meestal een buitenlandse firma zal

zijn) voor een Belgische rechtbank daagt tot staking van en schadeloosstelling voor de door A binnen het geconcedeerd gebied verrichte verkopen (37). Stellen we verder dat A als verweermiddel de onverenigbaarheid met artikel 85 E.E.G.-Verdrag en dus de nietigheid van dit alleenvertegenwoordigingscontract inroept en, na klachtneerlegging bij de Commissie en inleiding der procedure door deze laatste zoals voorzien in artikelen 3 en 9, derde lid, VO nr. 17 (38), de schorsing der procedure voor de Belgische rechtbank aanvraagt, zich daarbij steunend in hoofddeorde op art. 177 E.E.G.-Verdrag. Dient een Belgische rechtbank aan dit verzoek tot schorsing gevolg te geven of, bij afwezigheid van dergelijk verzoek, dient zij de procedure ambtshalve op de schorten en dit bij voorkeur op grond van art. 177 met het oog op de interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17 en gebeurlijk, in subsidiaire orde van art. 85 Verdrag en uitvoeringsbepalingen (zie boven nrs. 7 en 9)? Zoals hierboven (nr. 9) aangestipt komt deze vraag er op neer te weten of een beslissing aangaande de geldigheid der overeenkomst al dan niet relevant is voor de oplossing van het grondgeschil, dat het onrechtmatig mededingingskarakter van verweerders gedraging betreft.

Het antwoord op de aldus gestelde vraag hangt af van de omstandigheden waaruit de rechtbank een *schuldige* miskenning der bedongen exclusiviteit afleidt.

Men kan van mening zijn, zoals het Hof van Beroep te Parijs, dat kennis der exclusiviteitsovereenkomst in hoofde van de derde volstaat opdat diens met de exclusiviteit strijdige gedraging onrechtmatig weze. Wordt aan de derde geen enkel ander feit dan kennis ten laste gelegd en vindt de rechtbank dit voldoende, dan is de bewering van de derde omtrent de nietigheid van het alleenvertegenwoordigingscontract vanzelfsprekend doorslaggevend (39). Zoals het Parijse arrest laat opmerken: « l'annulation éventuelle du contrat » par la Commission de Bruxelles, en application de » l'article 85 du Traité CEE devant nécessairement » avoir effet sur le fondement même de la demande » (cursief van mij). In dergelijk geval is schorsing der procedure met het oog op het voorleggen aan het Hof te Luxemburg van een prejudiciële vraag bijgevolg aangewezen.

Zijn er daarentegen ten laste van de derde, naast kennis der exclusiviteitsovereenkomst, nog oneerlijke gedragingen of professionele tekortkomingen bewezen — en sinds de Cassatiearresten van 17 juli 1960 en 3 november 1961 noemt de in België heersende mening dit een noodzakelijk vereiste, opdat er van *schuldige* miskenning van een bestaande exclusiviteit sprake kan zijn — dan moet een verder onderscheid gemaakt worden. Er bestaat dan immers geen aanleiding om de Belgische procedure te schorsen indien die bijkomende omstandigheden voldoende zijn om, ongeacht het bestaan en de geldigheid of nietigheid der exclusiviteitsovereenkomst, de gedraging van verweerder als onrechtmatig te bestempelen. Zo wanneer verweerder de aangeschafte produkten op oneerlijke wijze b.v. met ontduiking van tolrechten verkreeg of ze aanwendt om verwarring te stichten tussen zijn firma en deze van de alleenvertegenwoordiger of om de cliënteel van laatstgenoemde op oneerlijke wijze afhandig te maken. Daarentegen is schorsing ook in dit geval aangewezen wanneer genoemde bijkomende omstandigheden hun onrechtmatig karakter uitsluitend aan het bestaan der exclusiviteitsovereenkomst ontleenen. De geldigheid dezer overeenkomst is dan immers weer relevant voor de oplossing van het te beslechten geschil.

12. De in het vorig nummer gedane vaststellingen gelden ook voor het geval dat de buitenlandse verdeler C door aan A te leveren *wel* in strijd handelt met een in zijn contract met de producent voorkomende clausule waarbij hem verboden wordt naar het aan B voorbehouden gebied te importeren. De vraag is dan of het deelnemen door A aan C's contractbreuk al dan niet één van deze bijkomende omstandigheden is, die aan de rechtbank toelaten A's gedraging als onrechtmatig te bestempelen zonder daartoe rekening te moeten houden met de door A in twijfel getrokken geldigheid van de door de producent met de Belgische alleenvertegenwoordiger B gesloten exclusiviteitsovereenkomst.

Op het eerste gezicht moet deze vraag bevestigend worden beantwoord temeer daar volgens het fel omstreden maar onlangs opnieuw krachtbijgezette Cassatie-arrest van 24 november 1932 (41) dat op dit stuk nog steeds de meest recente uitspraak is van ons Opperste Gerechtshof, actieve hulpverlening aan de contractbreuk nodig is opdat de gedraging van de derde onrechtmatig weze (42). Dergelijke actieve hulpverlening kan b.v. bestaan in het aanwenden van bedrieglijke procédés, het actief aanzetten tot contractbreuk, het handelen met het inzicht om de handel van een concurrent te ontwrichten. Het aantonen van zulke hulpverlening door een derde *in casu* A aan de contractbreuk van de buitenlandse verdeler zal dus meestal niets te maken hebben met de vraag naar de nietigheid van de tussen de producent en de Belgische alleenvertegenwoordiger bestaande overeenkomst. Er is dus geen enkele reden aanwezig om dewelke de rechtbank de procedure zou schorsen.

Meestal zal het probleem evenwel in een ander daglicht staan. Inderdaad, normaal zal een verweerder die, vervolgd wegens miskennning van een exclusiviteitsovereenkomst, repliceert met het aanklagen dezer overeenkomst bij de E.E.G.-Commissie hetzelfde wapen aanwenden wanneer hem bovendien als verzwarende omstandigheid deelname aan door een buitenlands verdeler gepleegde contractbreuk wordt ten laste gelegd. Met andere woorden zijn aangifte bij de Commissie zal normaal betrekking hebben zowel op het door de producent met de Belgische alleenverdelers gesloten contract als op de door eerstgenoemde met de buitenlandse verdeler aangegane overeenkomst. Dikwijls zullen beide overeenkomsten trouwens met het door de producent gebruikte type-contract en dus ook onderling gelijkvormig zijn.

Deze omstandigheid heeft vanzelfsprekend een weerslag op de hierboven gestelde vraag en haar beantwoording. Vermits nu ook de geldigheid van het contract tussen de producent en de buitenlandse verdeler, dat verweerder hielp overtreden, evenzeer als de geldigheid van het contract tussen de producent en de Belgische alleenvertegenwoordiger, dat hij negeerde, in vraag wordt gesteld, kan de rechtbank haar uitspraak niet langer meer op een door verweerder gepleegde medeplichtigheid aan contractbreuk steunen, zonder zich daarbij in te laten met betwistingen omtrent de geldigheid naar Europees recht van een overeenkomst. Schorsing is dus weer aangewezen tenzij de medeplichtigheid aan contractbreuk, die een actieve hulpverlening moet uitmaken, zou bestaan uit of gepaard gaan met handelingen die *op zichzelf*, afgezien van het bestaan van een contract, onrechtmatig zijn (zie boven, nr. 11 *in fine*).

13. Het onderscheid tussen handelingen, die op zichzelf, afgezien van elke overeenkomst onrechtmatig

zijn en handelingen die hun onrechtmatig karakter aan het bestaan van een overeenkomst ontleent, is aan Belgische juristen niet onbekend. In België wordt dit onderscheid sinds de Cassatie-arresten van 25 nov. 1943 immers ook gemaakt om de bevoegdheid van de voorzitter van de handelsrechtbank af te lijnen wanneer deze uitspraak doet op grond van het K.B. nr. 55 van 23 december 1934 over een vordering tot ophouden van oneerlijke mededingingshandelingen (43). Niet alleen moet de voorzitter zich onbevoegd verklaren wanneer hem een bevel tot ophouden wordt gevraagd ten aanzien van een zuiver contractuele wanprestatie d.i. van een gedraging die slechts onrechtmatig is omdat zij strijdig is met een vroeger opgenomen contractuele verbintenis, maar ook wanneer hem gevraagd wordt zich uit te spreken over een delictuele handeling (bv. derde medeplichtigheid aan contractbreuk), die haar onrechtmatig karakter uitsluitend ontleent aan een overeenkomst omtrent de geldigheid waarvan ernstige twijfel bestaat (44). Zodra vragen rijzen die verband houden met de geldigheid of de uitlegging van overeenkomsten moet de voorzitter zich derhalve onbevoegd verklaren. Hij blijft daarentegen gevoegd zo de aangeklaagde handeling ook op zichzelf beschouwd afgezien van contractuele overwegingen, strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken (45).

Deze parallel heeft een praktisch gevolg met name dat terzake van miskennning van alleenvertegenwoordigingscontracten een verzoek om schorsing van procedure onder de hierhoven (nr. 10) aangeduide omstandigheden nooit dienend zal zijn tijdens een procedure tot ophouden ingeleid overeenkomstig het genoemde K.B. nr. 55 van 23 december 1934. Inderdaad zodra een schorsing aangewezen is ingevolge het relevant worden voor het wijzen der beslissing van vragen die verband houden met de geldigheid der alleenvertegenwoordigingsovereenkomst (zie boven, nr. 10), dient de voorzitter zich ingevolge de zoëven geciteerde constante rechtspraak van het Hof van Cassatie met een onbevoegd te verklaren.

14. Het voorgaande kan als volgt worden samengevat:

1) Een rechtbank, voor dewelke een vordering wegens miskennning van exclusiviteitsovereenkomst hangende is en tot dewelke met het oog op vaststelling van de onverenigbaarheid der genoemde overeenkomst met art. 85 Verdrag een verzoek om schorsing van procedure wordt gericht, hetzij rechtstreeks op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17 hetzij *ex art.* 177 Verdrag tot interpretatie van art. 85 Verdrag of/en de uitvoeringsbepalingen daarvan, hetzij op grond van beide, dient aan dit verzoek alleenlijk gevolg te geven indien een uitspraak over de geldigheid of nietigheid der exclusiviteitsovereenkomst van belang is voor de beslechting van het voor haar hangend geschil. Dit zal niet het geval zijn indien het miskennen der exclusiviteit gepaard gaat met bijkomende omstandigheden, waarvan het onrechtmatig karakter op zichzelf, afgezien van contractuele overwegingen, vaststaat (zie boven, nrs. 10-12). Dit brengt meteen mee dat de voorzitter van de handelsrechtbank zetelende krachtens het K.B. van 23 december 1934 aan dergelijk verzoek om schorsing nooit een gunstig gevolg kan geven (zie boven, nr. 13).

2) Indien de rechtbank meent dat een uitspraak over de geldigheid der exclusiviteitsovereenkomst naar Europees recht wel een weerslag heeft op het voor haar hangende geschil, dan doet zij er goed aan, liever dan art. 9 derde lid, VO nr. 17 op eigen houtje te interpreteren en een schorsing van procedure rechtstreeks

op grond van dat artikel uit te spreken, een prejudiciële vraag omtrent de interpretatie van genoemd artikel aan het Hof te Luxemburg voor te leggen. De uitspraak van het Hof van Beroep te Parijs die dergelijke onmiddellijke schorsing wel uitspraak, kan inderdaad voor het Belgisch recht niet als richtinggevend worden beschouwd (zie boven, nr. 7).

3) Een verzoek tot interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17 kan verschillende twistpunten aan de prejudiciële beslissing van het Hof onderwerpen. Er is vooreerst de vraag of de in dat artikel voorziene bevoegdheidsberoving ook slaat op de gewone nationale rechterlijke instanties dan wel alleen op specifieke kartelautoriteiten (zie boven, nr. 7). Er is vervolgens de vraag of een beslissing van de Commissie uitspraak doende over de toepasselijkheid van art. 85, eerste lid, Verdrag bindend is ten aanzien van de gewone rechtbanken (zie boven, nr. 7 *in fine*). Deze vraag is vooral belangrijk indien het Hof de eerste vraag bevestigend dit is in ruime zin zou beantwoorden en de rechtbank de procedure dus op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17 moet schorsen tot na uitspraak der Commissie. In geval van bevestigend antwoord op de eerste vraag wordt ook de interpretatievraag betreffende het aanvangspunt van de bevoegdheidsberoving belangrijk (zie boven, nr. 8).

4) Een verzoek tot interpretatie van art. 9, derde lid, VO nr. 17 kan gepaard gaan in subsidiaire orde (dit is voor het geval het Hof de bevoegdheidsberoving van genoemd artikel niet toepasselijk acht op gewone rechtbanken met voor gevolg geen schorsing van procedure tot na uitspraak der Commissie of, voor het geval het Hof de bevoegdheidsberoving wel toepasselijk acht en dus wel schorsing van procedure maar de uitspraak van de Commissie voor niet bindend aanziet ten overstaan der gewone rechtbanken) met een verzoek tot interpretatie van art. 85 Verdrag en/of uitvoeringsbepalingen indien dergelijke bepalingen aan de rechtbank als onvoldoende duidelijk voorkomen (zie boven, nrs. 9 en 10, aanvang evenals voetnoot 33).

15. Eén opmerking moge hieraan nog tot besluit worden toegevoegd. Overeenkomstig art. 177 Verdrag is alleen een nationale rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep ⁽⁴⁶⁾, *gehouden* een prejudiciële vraag over de interpretatie van het Verdrag of de verordeningen der gemeenschappelijke instellingen aan het Hof voor te leggen, wel te verstaan indien zij dergelijke vraag nodig acht voor het wijzen van haar uitspraak. Andere nationale rechtbanken hebben de *faculteit*, niet de verplichting daartoe.

Het kan niet voldoende beklemtoond worden dat de nationale rechtbanken er goed aan doen deze mogelijkheid zoveel mogelijk te gebruiken teneinde de rechtszekerheid op Europees vlak te bespoedigen. De hierboven gedane poging tot afgrenzing op het terrein dat ons hier bezighield, van de omstandigheden onder de welke een rechtbank er goed aan doet een prejudiciële vraag te stellen met name wanneer zulke *in concreto* nodig is voor het wijzen voor haar uitspraak, is slechts bedoeld om dilatoire praktijken van procespartijen tegen te gaan, niet om het stellen van prejudiciële vragen te ontmoedigen.

Walter VAN GERVEN,
Lector aan de
Rechtsfaculteit te Leuven,
Geaggregeerde
voor het Hoger Onderwijs.

(1) Het arrest werd met de besluiten van Advocaat-Generaal Desangles gepubliceerd in *J.C.P.*, 1963, J., 13.103; het werd eveneens gepubliceerd met een noot van A. Braun in *J.T.*, 1963, 169, en met een noot van van J. Robert in *Dalloz*, 1963, J. 189, evenals in *Gaz. Pal.*, 1963, nrs. 44 à 46.

(2) Het is vooral deze uitvoerverbodsclausule die twijfel omtrent de geldigheid der overeenkomst naar Europees recht doet ontstaan. Zie de bijdrage van Suetens in dit *R.W.*, vooral onder nr. 28.

(3) Zie het door Advocaat-Generaal Desangles in zijn besluiten geciteerde arrest van het Beroepshof te Parijs, 22 juni 1960, *J.C.P.* 1960, J. 11.857 met noot van A. Chavanne; zie ook Braun, A., *J.T.*, 1963, 171, met referenties.

(4) Dit volgt enerzijds uit de Cassatie-arresten van 17 juni 1960, *R.W.* 1960/61, kol. 171 en 316 en van 3 november 1961, *R.W.* 1961-62, kol. 1085; *J.T.*, 1961, 737 en anderzijds uit het Cassatie-arrest van 24 november 1962, *Pas.*, 1963, I, 19.

(5) Aldus de Verordening nr. 17 van de EEG Raad van 6 februari 1962, *Publ. Eur. Gem.*, 21 februari 1962, gewijzigd door VO nr. 59 van de Raad van 3 juli 1962, *Publ. Eur. Gem.*, 10 juli 1962. Een uitvoerige bespreking van artikel 85 in verband met exclusiviteitsovereenkomsten vindt men bij Suetens, *loc. cit.*, nrs. 5 en volg. Omtrent de interpretatie van art. 85, derde lid, Verdrag, zie ook Bernini G., *Problemes concernant l'application de l'article 85, n° 3 du Traité CEE à certaines catégories d'accords restreignant la concurrence*, *J.T.*, 1963, 345 en volg.

(6) Aldus artikel 9, eerste lid, VO nr. 17, *loc. cit.* Het blijkt niet uit het arrest of een verzoek om vrijstelling betreffende het Grundig-Consten contract werd ingediend. Op het ogenblik dat het Hof te Parijs zijn arrest velde, namelijk op 26 januari 1963, was de termijn voor aanmelding trouwens nog niet verstreken.

(7) Een algemene bespreking van VO nr. 17 vindt men onder meer bij Van Hecke G., en Suetens L., *Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles*, *J.T.*, 1962, 361 en volg.

(8) Omtrent deze procedure zie het hierboven geciteerde artikel van Van Hecke en Suetens, evenals de grondige maar nog onvolledige commentaar van Deringer op VO nr. 17 in *Wirtschaft und Wettbewerb* (hierna *WuW*), 1963, 275 en volg.

(9) Over de moeilijkheden die hieruit kunnen voortvloeien, zie de conclusies van Lagrange, Advocaat-Generaal bij het Hof van Luxemburg, voor het Bosch arrest, *Sociaal Economische Wetgeving* (hierna *S.E.W.*) 1962, 198.

(10) Hof van Justitie in de zaak 13/61 (Bosch), 6 april 1962, *Jurisprud. Hof van Justitie*, dl. VIII, 93; *S.E.W.*, 1962, 184, met noot Samkalden; *J.T.* 1962, 369; — Hof van Justitie in de zaak 26/62 (Van Gend & Loos); 5 februari 1963, *R.W.*, 1962-63, kol. 1925 met noot Suetens; *S.E.W.*, 1963, 95, met noot Samkalden; *J.T.*, 1963, 187 met noot Rigaux.

(11) Suetens L., *Prejudiciële vragen in het EEG en EGA recht*, *R.W.*, 1962-63, 1913; — zie ook Waelbroeck M., noot onder Gerechtshof 's Gravenhage, 30 juni 1961, *J.T.*, 1962, 60.

(12) Hrb. Antwerpen, 25 oktober 1962, *R.W.* 1962-63, 1959.

(13) Wenselijk: indien art. 177 Verdrag grond van schorsing behoort te zijn of art. 177 Verdrag maar dan alleen in laatste instantie uitspraak doet (art. 177, tweede lid). Vereist: indien art. 9, derde lid, VO nr. 17 grond van schorsing behoort te zijn of art. 177 Verdrag maar dan alleen wanneer het een rechtbank betreft die wel in laatste instantie uitsprekt (art. 177, derde lid).

(14) Een schorsing van procedure moet onder dezelfde voorwaarden al dan niet bevolen worden indien overeenkomstig artikelen 6 of 2 VO nr. 17 een verzoek om vrijstelling van het kartelverbod op grond van art. 85, derde lid, Verdrag of een verzoek om negatieve verklaring werd ingediend. In de huidige procedure zouden dergelijke verzoeken uiteraard van aanlegger (of zijn medecontractant) en niet van verweerder uitgaan. Het feit dat een verzoek om vrijstelling of om negatieve verklaring werd ingediend, ontneemt verweerder evenwel niet het recht om een klachtprocedure in te stellen: zie Deringer, *EWG-Wettbewerbsrecht*, *WuW*, 1963, 281, aanm. 3 bij art. 3, VO nr. 17, die ook het voordeel van dergelijke handelwijze (met name als volwaardige partij bij de ingestelde procedures betrokken te worden) bespreekt.

(15) Wolfarth, Everling, Glaesner, Sprung, *Die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft*, 257, aanm. 2 bij artikel 88; Coing, Kronstein, Schlochauer, *Rechtsgutachten, Schriftenreihe des Instituts für Ausländ. und Internat. Wirtschaftsrecht*, Frankfurt/M., Bd. 7, 28; — zie evenwel Schumacher, *WuW*, 1962, 483.

(16) Zie de indrukwekkende lijst van auteurs aangehaald bij Deringer, *EWG-Wettbewerbsrecht*, *WuW*, 1963, 365, voetnoot 4.

(17) Dit argument gaat terug op een verklaring die door de heer Von der Groeben namens de EEG Commissie werd afgelegd in het Europees parlement ter gelegenheid van de bespreking van het verslag betreffende het ontwerp van VO nr. 17. Deze verklaring vindt men geciteerd bij Samkalden, I., *De bevoegdheidsverdeling in de eerste kartelverordening van de EEG*, *S.E.W.*, 1962, 212.

(18) Zie over dit alles Deringer, *EWG-Wettbewerbsrecht*, *WuW*, 1963, 364 en volg., aanm. 18-22 bij art. 9, VO nr. 17.

(19) Voorlegging van dergelijke prejudiciële vraag kan niet alleen op verzoek van een van partijen maar ook ambtshalve door de rechtbank worden beslist: Suetens L., *Prejudiciële vragen in het EEG en EGA recht*, *R.W.*, 1962-63, kol. 1917, onder nr. 4 (verkeerdelijk als nr. 3 aangegeven).

(20) De redenering van Advocaat-Generaal Lagrange in zijn besluiten voor het Bosch-arrest (*S.E.W.*, 1962, 196) is in dit verband kenmerkend: omdat een beslissing van de Commissie over een verzoek om vrijstelling op grond van art. 85,

derde lid, Verdrag in ieder geval bindend moet zijn t.a.v. de gewone nationale rechtbanken (Ingevolge de exclusieve bevoegdheid die aan de Commissie op dit stuk is gegeven door art. 9, eerste lid, VO nr. 17), meent Lagrange dat de inleiding van procedure om tot dergelijke beslissing te komen in elk geval de bevoegdheid van de gewone rechtbanken oorschort; heel anders is het gesteld met de beslissingen van de Commissie inzake afgifte van negatieve verklaring en vaststelling van inbreuken op art. 85, eerste lid, Verdrag; volgens de Advocaat-Generaal binden zij de gewone nationale rechtbanken niet (althans niet juridisch); een inleiding van procedure om tot dergelijke beslissingen te komen, zal dus evenmin de procedure voor de nationale rechtbanken schorsen. Een dergelijk onderscheid tussen de schorsende kracht van beslissingen inzake vrijstelling enerzijds en de niet-schorsende kracht van beslissingen inzake negatieve verklaring en vaststelling van inbreuken anderzijds vindt evenwel geen steun in de tekst van art. 9, derde lid, VO nr. 17.

(21) Aldus Deringer, *loc. cit.*, 282, aanm. 8 bij art. 3, VO nr. 17.

(22) Over deze vraag, zie de uitvoerige bespreking bij Robert J., in zijn noot onder het besproken arrest, *Dalloz*, 1963, J., 189, 192 evenals bij Deringer, *Loc. cit.*, 363, aanm. 14 en volg. bij art. 9, VO nr. 17.

(23) Samkalden I, *op. cit.*, S.E.W., 1962, 275.

(24) Op de vergadering van de Regeringsdeskundigen van de Lid-Staten op het gebied van kartelvraagstukken, gehouden te Brussel op 5 en 6 juli 1962, werd trouwens in die zin overeengekomen dat de Commissie voor elk afzonderlijk geval aan de betrokkenen en aan de Lid-Staten een schrijven zal doen toekomen, waarin het tijdstip voor het inleiden van de procedure wordt vermeld. Zie *EEG Bulletin*, 1962, nr. 8, blz. 29 en 30.

(25) Inderdaad, voor zover blijkt uit het arrest en uit de besluiten van de Advocaat-Generaal blijkt de inhoud van de aangevochten overeenkomst zich niet te lenen tot het van toepassing zijn der hierna vermelde beschikking en mededeling.

(26) VO nr. 27 van de EEG Commissie van 3 mei 1962 (*Publ. Eur. Gem.*, 10 mei 1962) stelt de vorm, de inhoud en de overige bijzonderheden vast van verzoeken en aanmeldingen, die moesten of kunnen gebeuren overeenkomstig de eerste uitvoeringsverordening van artikelen 85 en 86, Verdrag met name VO nr. 17 van de EEG Raad (gewijzigd door VO nr. 59 van de Raad — zie boven, noot 5). Voor bepaalde alleenvertegenwoordigingscontracten voorziet VO nr. 153 van de Commissie van 21 december 1962, in afwijking van genoemde VO nr. 27, in een vereenvoudigde vorm van aanmelding.

(27) *Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962. VO nr. 153 van 21 december 1962 en de mededeling van de Commissie van 24 december 1962 stellen de vroeger gebeurde bekendmakingen van de Commissie betreffende de toepassing van art. 85 Verdrag op bepaalde alleenvertegenwoordigingscontracten (*Publ. Eur. Gem.*, 9 en 13 november 1962) buiten werking.

(28) Zie daarover Suetens' bijdrage in dit nummer, waar ook een volledige lijst van uitvoeringsverordeningen van artikelen 85 en 86 Verdrag te vinden is.

(29) Men kan de uitvoeringsbepalingen van artikelen 85 en 86 bezwaarlijk klaar en duidelijk noemen. In Duitsland werd zelfs de stelling verdedigd dat genoemde artikelen strijdig zijn met het Duitse *Grundgesetz* doordat zij onvoldoende concreet zijn en hun inhoud evenmin door uitlegging kan worden vastgesteld. Zie de bespreking van het boek van Kleemann G., *Die Wettbewerbsregeln der EWG*, Baden-Baden 1962, in *WuW*, 1963, 330.

(30) Hof van Justitie in de zaak 13/61, 6 april 1962, *op. cit.*

(31) Zo deed het Hof in het genoemde Bosch-arrest van 6 april 1962. De prejudiciële vraag waarover het Hof zich uitsprak, was door het Gerechtshof te 's Gravenhage bij arrest van 30 juni 1961 aan het Hof voorgelegd. Het Hof van Justitie betrof de intussen uitgevaardigde en van kracht geworden VO nr. 17 van 6 februari 1962 in zijn onderzoek naar de interpretatie van artikel 85 Verdrag.

(32) Zie hierboven, noot 13.

(33) In subsidiaire orde d.i. voor het geval het Hof de schorsing van de procedure voor nationale autoriteiten voorzien in art. 9, derde lid, VO nr. 17, niet toepasselijk acht op

rechterlijke instanties of, indien het Hof zulks wel doet, voor het geval het zou menen dat een uitspraak van de Commissie niet bindend is ten overstaan van dergelijke rechterlijke instanties (zie boven, nr. 7). In beide gevallen blijft het voor de nationale rechtbank van belang de juiste interpretatie van art. 85 en zijn uitvoeringsbepalingen te kennen.

(34) Evenmin trouwens als tot een rechtstréeks op grond van art. 9, derde lid, VO nr. 17 uitgesproken schorsing in geval de rechtbank van oordeel mocht zijn dat een ruime interpretatie van het woord «autoriteiten» in genoemd artikel voor de hand ligt.

(35) De tekst van art. 177, tweede lid, Verdrag is duidelijk: alleen wanneer de opgeworpen vraag pertinent is, bestaat er reden om ze aan het Hof voor te leggen. Het is evenwel de aanvragende rechtbank en niet het Hof zelf, die over het pertinente van de vraag oordeelt: Hof van Justitie in de zaak 26/62 (Van Gend & Loos), *loc. cit.* (zie bv. *R.W.*, 1962-63, kol. 1936 bovenaan). Natuurlijk kan hoger beroep worden ingesteld tegen de beslissing van de aanvragende rechtbank, althans indien zij niet in laatste instantie zetelde. De aanwending van dit rechtsmiddel schorft de procedure voor het Hof van Justitie evenwel niet: Hof van Justitie in de zaak 13/61 (Bosch), *loc. cit.*

(36) Hiermee moet worden gelijkgesteld het geval waarin A niet op de hoogte was van het bestaan van dergelijke invoerverbodsclausule (Hrb. Antwerpen, 25 oktober 1962; *R.W.*, 1962-63, 1959) op voorwaarde evenwel dat hij er evenmin van op de hoogte behoorde te zijn.

(37) B. blijft dit recht behouden zelfs indien hij of zijn medecontractant het alleenvertegenwoordigingscontract met verzoek om vrijstelling of om negatieve verklaring aan de Commissie betekende. Indien in art. 9, derde lid, VO nr. 17 de ruime interpretatie van het woord «autoriteiten» de juiste blijkt te zijn (zie boven, nr. 7), dan zal dergelijke aanmelding (zoals een aangifte der overeenkomst door een derde tot vaststelling van een inbreuk op art. 85, eerste lid Verdrag) evenwel voor gevolg hebben dat de rechtbank de procedure tot na uitspraak der Commissie moet schorsen.

(38) Zoals reeds opgemerkt, is dergelijke procedure onafhankelijk van het verzoek om vrijstelling of om negatieve verklaring, dat gebeurlijk reeds door de partijen bij de exclusiviteitsovereenkomst of door een van hen overeenkomstig art. 6 of 2 VO nr. 17 werd ingediend. Zie boven, voetnoot 14 en 38.

(39) In die zin ook Robert J., in zijn noot onder het besproken arrest, *Dalloz*, 1963, J. 192.

(40) Vindplaatsen werden hierboven, in voetnoot 4 geciteerd.

(41) Dit arrest (*Pas.*, 1933, 1, 19) werd onder meer fel bekritiseerd door Limpens en Van Ryn, *La responsabilité des tiers complice de la violation d'un contrat*, *R.C.J.B.*, 1951, 85 e.v.; het werd opnieuw kracht bijgezet door Waelbroeck M., *Les conditions de la responsabilité des tiers complices de la violation d'une obligation contractuelle en droit belge et en droit comparé*, *R.C.J.B.*, 1962, 326.

(42) In dit verband verdient een recente beschikking van de voorzitter der Hrb. Brussel, van 17 januari 1963, *J.T.*, 1963, 284, vermeld te worden. Deze beschikking bestempelt het in dienst nemen van personeel van een concurrent, terwijl men kennis heeft van het bestaande dienstcontract zonder evenwel actief mee te werken aan de contractbreuk, als *discourtois* maar niet als *illicite*. Een gelijkaardig onderscheid tussen schuldig geachte *ongeoortloofde* en niet schuldig geachte *unfaire* handelingen werd gemaakt in een onuitgegeven arrest van het Hof van Beroep te Gent van 13 februari 1963.

(43) Cass. 25 november 1943 (2 arresten), *Pas.*, 1944, I, 70 en 72. Voor meer bijzonderheden en verdere verwijzingen zie Van Gerven W., *Over de vordering tot ophouden ingesteld door K.B. nr. 55 van 23 december 1934...*, *R.W.*, 1960-61, 609 en volg., nrs. 6 en 7.

(44) Hrb. Brussel, 9 januari 1947, *Jur. Comm. Bruw.*, 1947, 291, met noot;

(45) Van Ryn J., *Principes*, I, nr. 216.

(46) Over dit begrip, zie Lagrange, M., *Les actions en justice dans le régime des communautés européennes*, *S.E.W.*, 1962, blz. 100 en volg., evenals Waelbroeck M., noot onder Gerechtshof 's-Gravenhage, 30 juni 1961, *J.T.*, 1962, 60, onder nr. 3.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 14 september 1962.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Belpaire.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten : Mrs. Van Rijn en Simont.

Huur en verhuur. — Opzegging. — Werking van art. 1737 B.W. — Voorwerp van de bij art. 3, vijfde lid, van de wet op de handelshuurovereenkomsten voorziene opzegging.

De huur van een onroerend goed, die bij geschrift is aangegaan voor een bepaalde termijn, eindigt van rechtswege bij het verstrijken van die termijn, zonder dat een opzegging vereist is. (Art. 1737 B.W.)

De bij art. 3, vijfde lid, van de wet op de handelshuurovereenkomsten voorziene opzegging heeft de vervroegde ontbinding van de huur tot voorwerp.

Leboy t./Wouters.

Gelet op het bestreden vonnis, op 1 maart 1961 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, leden 1 en 5, van de afdeling Ibis van hoofdstuk II van boek III, titel VIII van het burgerlijk wetboek, (wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds), 1317, 1319, 1320 en 1322 van hetzelfde wetboek;

doordat het bestreden vonnis de door verweerster tegen 30 april 1961 gegeven opzegging, gesteund op vermeld artikel 3, lid 5, geldig verklaart om reden dat de partijen duidelijk die bepaling wilden toepasselijk maken daar zij hun overeenkomst een duur van zes jaar hebben gegeven en dat de verhuurder (hier verweerster) van het vermogen tot driejaarlijkse opzegging gebruik kan maken mits twee voorwaarden: 1) het huurcontract moet het vervroegd einde na drie of zes jaar voorzien en; 2) de opzegging moet geschieden met inachtneming van de termijn bepaald door artikel 3, lid 5, en om de redenen er in opgegeven, dat deze voorwaarden vervuld zijn en dat de wet nergens vereist dat het huurcontract, bij het beding van vervroegd einde, de andere wettelijke voorwaarden tot opzegging zou vermelden;

dan wanneer: 1) het feit dat het huurcontract een duur van zes jaar voorziet hoegenaamd niet inhoudt dat de verhuurder (hier verweerster), zich het recht heeft voorbehouden het contract, dat een wettelijke duur van negen jaar heeft, om de drie jaar of na het zesde jaar op te zeggen krachtens voormeld artikel 3, lid 5, (schending van alle aangeduide wetsbepalingen);

2) het huurcontract, om, zoals door artikel 3, lid 5 bepaald, de driejaarlijkse opzegging toe te laten, een uitdrukkelijk beding moet inhouden dat het betwist vermogen in hoofde van de verhuurder voorziet (schending van voormeld artikel 3, lid 5);

zodat het vonnis de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft;

Overwegende dat, naar luid van het contract tot vaststelling van de tussen partijen gesloten handelshuurovereenkomst, waarvan de bewoordingen door het

vonnis overgenomen worden, « deze verhuuring wordt aangegaan voor een termijn van zes achtereenvolgende jaren, aanvang nemende op 1 mei 1955 en eindigende op 30 april 1961 »;

Dat het vonnis er op wijst dat partijen dit contract hebben opgesteld volgens het gemeen recht en zonder zich te storen aan de bijzondere wetgeving inzake handelshuurovereenkomsten, die een minimumduur van negen jaar bepaalt;

Overwegende dat het vonnis niettemin beslist dat de huur, die bij geschrift werd aangegaan, zoniet een uitdrukkelijk dan toch een zeker beding inhoudt dat de verhuurder, hier verweerster, ertoe machtigt, voor het verstrijken van de tweede driejaarlijkse termijn, aan de huurder, hier aanlegger, een opzegging te geven overeenkomstig artikel 3, vijfde lid, bevat in de wet van 30 april 1951;

Overwegende, aan de ene zijde, dat, volgens het gemeen recht, dit wil zeggen artikel 1737 van het burgerlijk wetboek, waarnaar partijen, aldus de rechter, zich hebben gedragen, de huur van een onroerend goed, die bij geschrift werd aangegaan voor een bepaalde termijn, van rechtswege eindigt bij het verstrijken van die termijn, zonder dat een opzegging vereist weze;

Overwegende, aan de andere zijde, dat de bij voormeld artikel 3, vijfde lid, voorziene opzegging tot voorwerp heeft de vervroegde verbreking van de huur;

Dat daaruit volgt dat het vonnis, door te beslissen dat de huur het in gemeld lid voorziene beding inhield, tevens die wetsbepaling en de bewijskracht van het contract schendt;

Dat het eerste onderdeel van het middel gegrond is;

Om die redenen:

En zonder acht te slaan op het eerste middel hetwelk zelfs gegrond, geen uitgebreider verbreking zou kunnen medebrengen;

Verbreekt het bestreden vonnis behalve in zover het vonnis het door verweerster ingesteld beroep ontvankelijk verklaart;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal worden gemaakt;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de alzo beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 28 september 1962.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Belpaire.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

Advokaten : Mrs. Struye en Van Leynseele.

Plaatsopneming in burgerlijke zaken. — Het opmaken van een proces-verbaal is niet voorgeschreven op straf van nietigheid. — Karakter van deze onderzoeksmaatregel.

De wetsbepalingen, waarbij is opgelegd dat in geval de rechtbank een plaatsopneming nodig acht, een proces-verbaal van die opneming zal worden opgemaakt, zijn niet van openbare orde.

De in strafzaken voor de vonnisgerechten geldende procedureregel, nl. dat de plaatsopneming de voortzetting van de terechtzitting is, geldt niet voor de plaatsopneming, die door de rechtbank van eerste aanleg, zetelend in burgerlijke zaken, bevolen wordt. Uit de artt. 295, 296 en 300 Rv. blijkt dat die onderzoeksmaatregel in principe door een rechter-commissaris wordt uitgevoerd en dat het O.M., indien het zelf geen partij is, niet aanwezig dient te zijn. De omstandigheid, dat al de rechters, die van de zaak kennis nemen, aan de uitvoering van die onderzoeksmaatregel hebben deel genomen, wijzigt het karakter ervan niet.

De Backer - Muyshondt t./Van Linden - Vermeulen.

Gelet op het bestreden vonnis op 3 juli 1961 in hoger beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen gewezen ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 96 en 97 van de Grondwet, 91 van het keizerlijk decreet van 30 maart 1808 houdende regeling voor de politie en de tucht der hoven en rechtbanken, 158, 160 en 163 van de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting ;

doordat het bestreden vonnis de tegeneis van aanleggers, strekkende tot reïntegratie en tot schadevergoeding wegens het niet verwezenlijken door verweerders van hun inzicht de hoeve zelf te betrekken, verworpen heeft, om reden dat deze de hoeve niet hadden kunnen betrekken wegens haar onbewoonbare toestand, die aan aanleggers te wijten zou zijn, en doordat de feitenrechter tot deze beslissing is gekomen afgaande op zijn constataties ter gelegenheid van een plaatsbezoek waarvan in de zittingsbladen geen melding gemaakt werd, waarvan geen proces-verbaal werd opgesteld door een griffier en waaromtrent het vonnis zich er toe beperkt te vermelden : « dat de leden der rechtbank in akkoord met partijen en hunne raadslieden een bezoek ter plaatse hebben gebracht » ;

dan wanneer uit de ingeroepen bepalingen van het decreet van 30 maart 1808 en van de wet van 18 juni 1869 blijkt dat de griffier de rechter bijstaat in alle verrichtingen en processen-verbaal van zijn ambt (artikel 158), dat hij er de pen voert (artikel 91), dat hij al de formaliteiten waarvan de vervulling moet vaststaan acteert (artikel 160) en dat hij het zittingsblad houdt (artikel 163) ;

dan wanneer een plaatsbezoek door de leden van de rechtbank een zitting is die de door artikel 96 van de Grondwet voorgeschreven openbaarheid moet vertonen en dienvolgens deze openbaarheid moest vaststaan en door de griffier overeenkomstig artikel 163 van de wet van 18 juni 1869 worden geacteerd ;

dan wanneer, waar zelfs in het vonnis van de vereiste openbaarheid van het plaatsbezoek geen melding wordt gemaakt, het Hof in de onmogelijkheid verkeert na te gaan of het voorschrift van artikel 96 van de Grondwet werd nageleefd, wat als gevolg heeft dat het vonnis niet wettelijk gemotiveerd is ;

Overwegende dat de rechter, om de tegeneis van aanleggers af te wijzen, steunt op een grond van feitelijke aard afgeleid uit de vaststelling, gedaan ter gelegenheid van een plaatsopneming, dat aanleggers de hoeve hebben achtergelaten in een slechte staat welke aan deze te wijten is ;

Overwegende, aan de ene zijde, dat de wetsbepalingen waarbij wordt opgelegd dat, in geval de rechtbank een plaatsopneming nodig oordeelt, een proces-

verbaal van die opneming zal worden opgemaakt, niet van openbare orde zijn ;

Dat de plaatsopneming, naar de vaststellingen van het vonnis, « in akkoord met partijen en hunne raadslieden » en met hun medewerking is geschied ;

Dat zo aanleggers zulks nuttig achtten het hun derhalve behoorde het opstellen van een proces-verbaal te eisen ;

Overwegende, aan de andere zijde, dat de in strafzaken voor de vonnisgerechten geldende procedureregel, naar welke de plaatsopneming de voortzetting van de terechtzitting is, niet van toepassing is op de plaatsopneming welke door de rechtbank van eerste aanleg zetelende in burgerlijke zaken bevolen wordt ;

Dat inderdaad uit de artikelen 295, 296 en 300 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering blijkt dat die onderzoeksmaatregel, in principe, door een rechter-commissaris wordt uitgevoerd en dat het openbaar ministerie niet dient aanwezig te zijn, tenzij het zelf partij is ;

Dat de omstandigheid dat al de rechters, die van de zaak kennis nemen, aan de uitvoering van die onderzoeksmaatregel deel genomen hebben, het karakter ervan niet wijzigt ;

Dat, dienvolgens, in strijd met wat het middel staande houdt, artikel 96 van de Grondwet ten deze geen toepassing vindt ;

Overwegende dat het middel dus naar recht faalt ;

(Het overige zonder belang).

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 14 februari 1963.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsheren : M.M. Coyette en Masquelin.

Substituut-auditeur-generaal : M. Duchatelet.

Advokaat : Mr. Hevrard.

Pensioenen voor zelfstandigen. — Opheffing van wetten en besluiten. — Rechtspleging. — Belang. — Bewijs. — Motieven. — Begrip zelfstandigen. — Uitkeringen.

1. De Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen heeft er belang bij, de nietigverklaring te vorderen van een beslissing waarbij uitspraak wordt gedaan over rechten die onderworpen blijven aan de bepalingen van de wet van 30 juni 1956.
2. De beslissing van de hoge commissie voor pensioenen der zelfstandigen moet worden vernietigd, wanneer zij berust op een motief dat materieel onnauwkeurig is wat betreft de berekening van de loopbaan.
3. Art. 1, W. 30 juni 1956, eist niet dat de zelfstandige zijn woonplaats in België heeft, maar wel dat hij er in die hoedanigheid een werkzaamheid uitoefent.
4. De hoge commissie doet in laatste aanleg uitspraak over de bewijskracht van de voorgelegde stukken en over de vraag of de aanvrager werkelijk een beroeps-werkzaamheid als zelfstandige heeft uitgeoefend.

Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen t./
Simonis.

Arrest nr. 9880.

Gezien het op 18 januari 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij de Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen de nietigverklaring vordert van de op

29 september 1961 geweest en op 22 november 1961 ter kennis gebrachte beslissing waarbij de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen, uitspraak doende na beroep van de tegenpartij tegen de beslissing van de Klachtencommissie van Brabant van 2 december 1960, de tegenpartij kosteloze toelagen voor een bedrag van 14.200 F en een aanvullende rente van 319 F heeft toegekend ;

Overwegende dat de tegenpartij een exceptie van nietontvankelijkheid ontleent aan de opheffing van de wet van 30 juni 1956 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor zelfstandigen, waarvan de tegenpartij de schending inroept ; dat zij doet gelden dat de Raad van State niet bevoegd is om een beslissing die overeenkomstig een opgeheven wet is geweest op haar wettigheid te toetsen ; dat zij voorts doet gelden dat de verzoekende partij niet van het vereiste belang doet blijken om de nietigverklaring te vorderen van een beslissing ten aanzien van de rechten van de tegenpartij, welke thans onder het bepaalde van de wet van 28 maart 1960 valt ;

Overwegende dat de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen in de bestreden beslissing de wet van 30 juni 1956, die in werking is gebleven tot 31 december 1959, heeft toegepast ; dat de wettigheid van de bestreden beslissing moet worden onderzocht aan de hand van de teksten van die wet ; dat de verzoekende partij van het vereiste belang doet blijken om de nietigverklaring te vorderen van een beslissing, die uitspraak doet over rechten die onderworpen blijven aan de bepalingen van de wet van 30 juni 1956 ; dat de exceptie van nietontvankelijkheid niet opgaat ;

Overwegende dat de verzoekende partij een eerste middel ontleent aan de schending van de artikelen 4, 9 en 11 van de wet van 30 juni 1956, in zover de Hoge Commissie, bij de berekening van het bedrag van de kosteloze toelagen waarop de tegenpartij recht had, rekening heeft gehouden met een loopbaan van zesentwintig en een half jaar, onder mederekening van de periode na de inwerkingtreding van de wet van 30 juni 1956, terwijl de in artikel 11 van die wet gestelde referentieperiode verstrijkt bij de inwerkingtreding van de wet voor mannen die hun vijftenzestigste verjaardag na die datum hebben bereikt ;

Overwegende dat artikel 11, §, eerste lid, van de wet van 30 juni 1956 bepaalt : « De kosteloze toelage is gelijk aan zoveel maal 1/45 voor de mannen, van de in artikel 10 vastgestelde bedragen, als de gerechtigde, vóór de inwerkingtreding van deze wet, volledige jaren werkelijke of fictieve werkzaamheid als zelfstandige of als helper heeft verricht na zijn vijftiendertigste verjaardag en vóór de leeftijd van vijftenzestig jaar » ; dat Leopold Simons, tegenpartij, geboren op 31 januari 1893, in 1928 vijftiendertig en in 1958 vijftenzestig jaar is geworden ; dat aangezien de wet van 30 juni 1956 op 1 januari 1956 in werking is getreden, de bij artikel 11, § 1, eerste lid, van de wet van 30 juni 1956 bepaalde referentieperiode ligt tussen 31 januari 1928 en 1 januari 1956, dit is over een periode van achtentwintig jaar ;

Overwegende dat de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen, in de bestreden beslissing, na te hebben aangenomen dat de tegenpartij geen voldoende bewijzen van haar werkzaamheid over de jaren 1932 tot en met 1934 had geleverd, bij de berekening van de toelage rekening heeft gehouden met een loopbaan van zesentwintig en een half jaar ; dat de verzoekende partij doet gelden dat de periode 31 januari 1928 tot 31 juli 1956, achtentwintig en een

half jaar omvat, waarvan de jaren van 1932 tot 1934 moeten worden afgetrokken, dit is vijftiendertig en een half jaar ; dat de bestreden beslissing, toen zij rekening hield met een loopbaan van zesentwintig en een half jaar, op een materieel onnauwkeurig motief berust ; dat het aangevoerde middel gegrond is ;

Overwegende dat de verzoekende partij een tweede middel ontleent aan de schending van de artikelen 1 en 9 van de wet van 30 juni 1956, in zover de Hoge Commissie voor pensioenen rekening heeft gehouden met de jaren 1929 en 1930, terwijl de aanvrager van de kosteloze toelagen tijdens die periode zijn woonplaats in Frankrijk had ;

Overwegende dat de Hoge Commissie voor pensioenen in de bestreden beslissing constateert dat de tegenpartij « nieuwe stukken heeft neergelegd, waaruit onder meer blijkt dat deze in oktober 1928 een belangrijke stock onderdelen heeft gekocht ; dat zij hieruit afleidt dat de tegenpartij die stock achteraf heeft verkocht en haar werkzaamheid in 1929 en in 1930 heeft uitgeoefend ;

Overwegende dat de verzoekende partij doet gelden dat de tegenpartij van 14 november 1928 tot 31 december 1930 haar woonplaats in Frankrijk had ; dat zij zich beroept op artikel 1 van de wet van 30 juni 1956, luidens hetwelk alleen als zelfstandige worden erkend de personen « die in België een beroep uitoefenen dat inkomsten kan opleveren die aan de bedrijfsbelasting onderworpen zijn » en hieruit afleidt dat de werkzaamheid die de tegenpartij over de jaren 1928 tot 1930 in Frankrijk uitgeoefend heeft, niet in aanmerking kan worden genomen ;

Overwegende dat artikel 1 van de wet van 30 juni 1956 niet eist dat de zelfstandige zijn woonplaats in België heeft, maar wel dat hij er in die hoedanigheid een werkzaamheid uitoefent ;

Overwegende dat de Hoge Commissie voor pensioenen in laatste aanleg uitspraak doet over de bewijskracht van de voorgelegde stukken en over de vraag of de tegenpartij werkelijk een beroepswerkzaamheid als zelfstandige heeft uitgeoefend ; dat het aangevoerde middel niet opgaat.

Besluit :

Artikel 1. — De beslissing van 29 september 1961 van de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen is vernietigd.

Artikel 2. — Dit arrest zal op de registers van de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. — De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen.

Artikel 4. — De kosten, bepaald op 750 F komen ten laste van de tegenpartij.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 24 december 1962.

Voorzitter : M. Schuermans.

Raadsheren : M.M. Screvens en Scheyvaerts.

Advokaat-generaal : M. Smets.

Advokaten : Mrs. Calloud, Valvekens en Willemaars.

Onvrijwillige slagen en verwondingen. — Verwekken van rookwolken over de rijbaan. — Opeenvolgende fouten van twee verschillende daders. — Oorzakelijk verband.

Het verbranden van aardappelloof onder zodanige weersomstandigheden, dat dikke rookwolken over de rijbaan moesten hangen, levert op zichzelf, ongeacht de omstandigheid dat het vuur in strijd met art. 89, 8° van het Veldwetboek werd aangestoken, een gebrek aan vooruitzicht of voorzorg in de zin van de artt. 418-420 S.W. op. De eerste rechter heeft terecht vastgesteld, dat alleen het oorzakelijk verband tussen de fout van de ene verdachte en de schade zelf en niet het verband tussen die fout en de fout van een andere moet worden onderzocht.

O.M., Michiels en Arnouts t./Thirion e.a.

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd ;

I. Op strafgebied :

Overwegende dat op 14 augustus 1961, eerste betichte drie hopen aardappelloof ontstoken had op een naast de baan Hakendover - Wulmersum liggend veld ;

Dat deze drie hopen ieder op ongeveer zes meters van de rijbaan gelegen waren en op een afstand van 52 meters tussen de eerste en de derde hoop, zodat — ingevolge de richting van de wind — zware, ondoorzichtbare en neerslaande rookwolken over de baan hingen ;

Dat deze toestand zich gedurende een hele tijd voorgedaan heeft, zonder dat eerste betichte, — vóór het ongeval — enige maatregel getroffen had om een einde hieraan te stellen ;

Overwegende dat tweede betichte per auto op deze baan aangereden kwam terwijl deze laatste op een dergelijke wijze belemmerd was, hetgeen hij op afstand heeft kunnen waarnemen ;

Dat hij staande houdt dat hij, deze toestand bemerkende, de gang van zijn wagen, — dewelke hij bestuurde tegen 50 km. per uur — vertraagde ;

Overwegende dat terwijl tweede betichte in de rookstrook reed of juist uit de rookstrook gereden kwam hij het gespan door Michiels Alfons geleid, dat in dezelfde richting reed, aangebotst heeft, met dit gevolg dat de twee personen die op het gespan gezeten waren, gekwetst werden ;

Overwegende dat beide betichten uit hoofde van inbreuk op artikelen 418 en 420 van het strafwetboek, vervolgd worden ;

Dat, bij samenhang, eerste betichte daarenboven vervolgd wordt hoofdens inbreuk op artikel 89, 8° van het veldwetboek en tweede betichte hoofdens inbreuk op artikel 26 van de wegcode ;

Overwegende dat terecht vastgesteld werd dat de feiten van de betichting II A, ten laste van de eerste betichte gelegd, verjaard zijn ;

Dat de omstandigheid aardappelloof te hebben verbrand bij dergelijke weersomstandigheden dat rook-

wolken over de rijbaan moesten komen hangen op zich zelf het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg van het misdrijf van onvrijwillige slagen voorzien in betichting I kan uitmaken ;

Dat deze omstandigheid onafhankelijk is van het feit dat het vuur aangestoken werd in strijd met artikel 89, 8° van het veldwetboek ;

Overwegende dat wat de feiten der betichtingen II B betreft, ten laste van tweede betichte gelegd, de verjaring regelmatig gestuit werd door de dagvaarding van de heer Prokureur des Konings te Leuven, de dato 6 april 1962, betekend op 14 april 1962 ;

Overwegende dat, zoals door de eerste rechter werd vastgesteld, de elementen van de zaak uitwijzen dat tweede betichte zijn snelheid op de zich voordoende omstandigheden niet op voldoende wijze geregeld heeft opdat zij geen ongevallen zou kunnen veroorzaken en dat hij niet heeft kunnen stoppen voor een hindernis die kon voorzien worden ;

Overwegende dat tweede betichte niet betwist dat hij de rookwolken tijdig had bemerkt om de gepaste maatregelen te kunnen treffen, maar dat hij beweert verrast te zijn geworden door de breedte van deze rookkolom, derwijze dat hij niet kon voorzien dat een weggebruiker, die hij tevoren niet gezien had, er zich nog zou kunnen in bevinden ;

Overwegende dat indien tweede betichte weliswaar enigszins misleid is kunnen zijn geworden door de breedte van de rookstrook, de regelmatige aanwezigheid van een weggebruiker op de baan nochtans in de bewuste omstandigheden geen onvoorziene hindernis uitmaakt ; dat een dergelijke aanwezigheid trouwens des te meer waarschijnlijk voorkomt naar gelang de rookstrook breder is ;

Dat de uitgebreidheid van de rookstrook tweede betichte ook niet in de volstreckte onmogelijkheid gesteld heeft zijn snelheid aan de omstandigheden aan te passen ;

Overwegende nochtans dat de omvang van de rookkolom terzake niet zonder invloed op het ongeval gebleven is ; dat het inderdaad voorkomt dat tweede betichte die de hiervoren bepaalde fout begaan heeft in zijn normale vooruitzichten niettemin gedeeltelijk misleid werd door een zo ongewone en zo wisselvallige belemmering ;

Overwegende dat het verband tussen de fout van eerste betichte, dewelke deze belemmering door zijn handelingen heeft doen ontstaan, en het ongeval derhalve vaststaat ; dat dienvolgens eerste betichte terecht eveneens verantwoordelijk voor het gebeurde verklaard werd ;

Dat inderdaad, zoals de eerste rechter het terecht en bij een juiste toepassing van de aangehaalde rechtspraak vastgesteld heeft, dient te worden onderzocht het oorzakelijk verband tussen de fout van eerste betichte en de schade zelf en niet het verband tussen die fout en de fout van een andere (Cas., 11 juni 1956, Pas. I, 1096, Rechtsk. Weekblad, 1957-58, kolom 83) ;

Overwegende daarenboven dat rekening moet worden gehouden met de omstandigheden van het gebeurde « in concreto » en niet met de toestand zoals deze zich had kunnen voordoen ;

Overwegende dat beide betichten derhalve blijk gegeven hebben van gebrek aan vooruitzicht of voorzorg derwijze dat hun respectieve fouten tot het verwezenlijken van het ongeval bijgedragen hebben ;

Dat de feiten der betichtingen ten laste van ieder der betichten door de eerste rechter weerhouden be-
wezen zijn gebleven ;

Overwegende dat de feiten van betichting II B het bestanddeel vormen van het gebrek aan vooruitzicht

of voorzorg in betichting I voorzien en dat de feiten der betichtingen I, in hoofde van iedere betichte, het gevolg zijn van hetzelfde gebrek aan vooruitzicht of voorzorg;

Overwegende dat de straftoemeting is bij te treden, met inbegrip van het in aanmerking nemen van verzachtende omstandigheden ten voordele van eerste betichte;

Overwegende dat de burgerlijk verantwoordelijk ge-daagde zijn verantwoordelijkheid voor tweede betichte aanvaard;

.....

NOOT: Het bestreden en bij vorenstaand arrest bevestigde vonnis van de Rechtbank te Leuven d.d. 27 september 1962 is in dit nummer eveneens opgenomen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 21 januari 1963.

Voorzitter: M. Maraite.

Raadsheren: M.M. Vanparijs en Santenaire.

Advokaat-generaal: M. Versée.

Advokaten: Mrs. Verniers (St. Niklaas-Waas) en Luc Wiemeersch (Dendermonde).

Wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.

— Art. 221 B.W. — Voorzitter van de rechtbank. —

Beschikking. — Hoofdeis: voorlopige en dringende

maatregelen. — Noch onbevoegdheid, noch machts-

overschrijding: hoger beroep niet ontvankelijk. —

Wedereis: teruggave en definitieve wederinbezit-

stelling van mobiliën. — Geen dringend en voorlopig

kenmerk. — **Wedereis afgewezen als ongegrond.** —

Voorzitter onbevoegd. — Hoger beroep ontvankelijk.

De beschikking gewezen door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg op grond van art. 221 B.W. is slechts vatbaar voor hoger beroep in geval van onbevoegdheid of machtsoverschrijding.

Indien de op de hoofdeis getroffen maatregelen als voorlopig en dringend dienen te worden aangezien, en de voorzitter derhalve hierbij noch zijn bevoegdheid, noch zijn macht te buiten ging, kan evenwel niet als dringende en voorlopige maatregel worden beschouwd dit deel van zijn beschikking, waarbij hij als ongegrond afwees een wedereis strekkende tot teruggave aan en definitieve wederinbezitstelling van de man van uit de door de echtgenote verzaakte huwelijksgemeenschap gekomen mobiliën.

Ten aanzien van laatstvermelde wedereis was de voorzitter onbevoegd om, bij toepassing van art. 221 B.W., ten gronde te beslissen.

In zover de door hoger beroep aangevochten beschikking nopens die tegenvordering heeft beslist, is het rechtsmiddel dan ook, wegens onbevoegdheid en machtsoverschrijding, ontvankelijk.

D'Haen Robert t./ Van Bocxlaer Anna.

Advies O.M.:

De heer D'Haen Robert, uit St.-Niklaas-Waas, heeft bij akte van 2 februari 1962 hoger beroep ingesteld tegen een bevelschrift verleend door de heer Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde

op 24 januari 1962, bevelschrift waarbij, op verzoekschrift bij hem ingediend, op grond van art. 221 B.W. door de echtgenote van appellant, vrouw Van Bocxlaer Anna, appellant veroordeeld werd ter hare beschikking te stellen haar klederen en persoonlijk ondergoed, linnen en benodigdheden opgesomd in het inleidend verzoekschrift, alsmede drie tafellakens, zeven badhanddoeken, washandjes en keukenhanddoeken, terwijl een wedereis van appellant strekkende tot het teruggeven door geïntimeerde van een aanzienlijk aantal meubelen en roerende voorwerpen afgewezen werd als ongegrond.

I. Wat de ontvankelijkheid van het hoger beroep betreft:

Een bevelschrift gewezen door de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg binnen het raam van art. 221 § 1, B.W. is slechts vatbaar voor hoger beroep, in geval van onbevoegdheid of machtsoverschrijding (Zie: G. Baeteman - « Overzicht van de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en van enkele rechtsproblemen door haar toepassing geregeld » - R.W. 1958 - 1959 kol. 1052;

Brussel, 20 maart 1959 - R.W. 1958-1959 - 2011; Pas. 1960-11-59;

Rb. Antwerpen, 28 juli 1959 - R.W. 1959-1960 - 1658; Cass., 1 april 1960, Pas. 1960, 1, 894 en de voetnoten; R.W. 1959-1960, 1889; J.T. 1961, 150; Rev. Not. 1961, 218;

Brussel, 26 april 1960, (impliciete beslissing) - Pas. 1961, II, 39; R.W. 1959-1960, 1704; Rev. Not. 1962, 118;

Brussel, 7 juni 1961, (impliciete beslissing), R.W. 1961-1962, kol. 99;

Brussel, 8 juni 1962, R.W. 1962-1963, kol. 433;

Gent - 5de K. - 19 november 1962 (impliciete beslissing) in zake Van den Schrieck, Jean t./Van Rempelbergh, Hendrika (niet gepubliceerd);

Gent - 7de K. - 28 november 1962, in zake Vermeersch, Camille t./Van Hoorde Alice (niet gepubliceerd).

Het hoger beroep tegen zodanig bevelschrift is derhalve slechts dan ontvankelijk wanneer de door de Voorzitter bevolen maatregelen:

- 1) niet dringend geboden zijn;
- 2) niet als voorlopig kunnen worden beschouwd;
- 3) vreemd zouden zijn aan een grof verzuim van zijn huwelijksplichten in hoofde van een der echtgenoten, wat door het bevelschrift dient te worden vastgesteld, althans in concreto moet worden aangeduid;

Voor het overige, heeft de wet van 30 april 1958 aan de Voorzitter de zorg overgelaten oppermachtig te oordelen welke spoedeisende en tijdelijke maatregelen bij de toestand passen, of die hij nodig acht te moeten treffen ten behoeve zowel van de persoon van een der echtgenoten of van de kinderen als van de al dan niet gemeenschappelijke roerende of onroerende goederen, ter uitzondering van die, welke de wet aan een ander rechter heeft willen voorbehouden.

In het aangevochten bevelschrift heeft de voorzitter van de rechtbank te Dendermonde, ten overstaan van de stellige betwisting van appellant dat hij aan zijn huwelijksplichten ten aanzien van zijn echtgenote grovelijk tekortkwam, in duidelijke bewoordingen de feiten samengevat waaruit dit verzuim blijkt, zodat meteen vaststaat dat de Voorzitter het plichtsverzuim van appellant in zijn bevelschrift impliciet heeft vastgesteld. Verder werd en wordt steeds door appellant

niet eens betwist dat de bevolen maatregel spoedeisend en voorlopig is, zodanig zelfs dat hij er zich toe bereid heeft verklaard de door geïntimeerde opgevorderde roerende voorwerpen vrijwillig te overhandigen.

Onbevoegdheid en machtoverschrijding van de Voorzitter wordt echter door appelland ingeroepen waar deze magistraat een door hem mondeling geformuleerde wedereis als ongegrond heeft afgewezen, wedereis welke, naar de beweringen van het grieven-schrift, ertoe strekte bevel te horen geven aan de echtgenote een ganse reeks mobiliare voorwerpen en roerende voorwerpen toebehorende aan de huwelijksgemeenschap en door geïntimeerde, staande die gemeenschap, zobeweerd weggenomen, aan appelland terug te geven, daar op 30 juni 1960 scheiding van goederen tussen partijen werd uitgesproken en geïntimeerde de gemeenschap verzaakte, terwijl zij weigert de echtelijke woonst te vervoegen.

Moest de Voorzitter, ten aanzien van deze wedereis, zich enkel onbevoegd verklaren, of was hij ertoe gemachtigd de al dan niet gegrondheid er van te onderzoeken en te beoordelen om, zoals hij het deed, hem als ongegrond af te wijzen, wegens gebrek aan bewijs dat, in verband met de stellige betwisting van geïntimeerde, zij de opgevorderde roerende goederen werkelijk heeft weggenomen?

Terwijl de scheiding van goederen tussen partijen en de verzaking van de gemeenschap door geïntimeerde niet betwist wordt, wil het ons voorkomen dat, gelet op het groot aantal, de omvang en de waarde der door appelland bij wedereis opgevorderde roerende goederen (zie de opsomming ervan in zijn grieven-schrift), deze wedereis niet paste bij het tijdelijk en voorlopig kenmerk van de maatregelen welke de Voorzitter, op grond van art. 221 § 1 B.W., vermag te treffen. Bovendien kan de spoedeisende aard van deze terugvordering van roerende voorwerpen zelfs zwaarlijk worden aanvaard; daartoe volstaat het onderzoek van de omvangrijke lijst der goederen welke het voorwerp uitmaken van de wedereis van appelland.

Naar mijn oordeel, behoorde het dan ook aan de Voorzitter t.a.v. deze wedereis deze enkel af te wijzen wegens onbevoegdheid van zijn ambt, zodat, onder dit oogpunt beschouwd, het aangevochten bevelschrift vatbaar is voor hoger beroep in de mate waarin het de wedereis als ongegrond heeft afgewezen, wat onbevoegdheid en machtoverschrijding van de Voorzitter impliceert.

II. *Wat de eis betreft van geïntimeerde tot schadeloosstelling ten bedrage van 3.000 F wegens roekeloos en tergend hoger beroep:*

Indien het Hof de hierboven uitgebrachte zienswijze omtrent de ontvankelijkheid van het hoger beroep bijtreedt, is het van zelfsprekend dat deze eis tot schadeloosstelling als ongegrond moet worden afgewezen.

In het tegenovergesteld geval, blijkt uit de beschouwingen welke wij t.a.v. de al dan niet ontvankelijkheid van het hoger beroep hebben gemeend te moeten doen gelden, dat de stelling van appelland dienaangaande niet klaarblijkend ongegrond was, en dat hij zich dienvolgens te goeder trouw over de draagwijdte van zijn rechten heeft kunnen vergissen.

In beide gevallen, besluiten wij dan ook tot de afwijzing van de eis.

* * *

Ons eindbesluit luidt dus als volgt:

1) Ontvankelijkheid van het hoger beroep in de mate waarin het gericht werd tegen de afwijzing door het bevelschrift van de wedereis van appelland als zijnde ongegrond;

2) Onbevoegdheid van de eerste rechter om kennis te nemen van bedoelde wedereis;

3) Afwijzing in elk geval van de eis tot schadeloosstelling van geïntimeerde wegens tergend en roekeloos hoger beroep.

De Procureur-generaal,
(w.g. J. Matthijs).

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de gedingstukken, ondermeer de uitgifte van het bestreden bevelschrift op 24 januari 1962 bij toepassing van art. 221 van het burgerlijk wetboek door de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde uitgevaardigd en waarin geïntimeerde's inleidend rekest wordt ingewilligd en appellants' tegeneis wordt afgewezen;

Overwegende dat het beroep strikt tot de afwijzing van de tegeneis is beperkt;

Overwegende dat bevelschriften die op grond van art. 221 van het B.W. worden verleend niet vatbaar zijn voor beroep tenzij wegens onbevoegdheid of machtoverschrijding;

Overwegende dat er ten aanzien van de formulering in eerste aanleg van de tegeneis niets aan procedurestukken wordt voorgelegd tenzij het aangevochten bevelschrift zelf;

dat nopens deze formulering het bevelschrift slechts het volgende bevat: « Overwegende dat de verweerder (hier appelland) ...bij wijze van tegenvordering vraagt dat vertoogster (hier geïntimeerde) zou worden veroordeeld hem zekere meubelen en roerende voorwerpen terug te geven;

Overwegende dat de vertoogster stellig betwist in het bezit te zijn van de door verweerder opgevorderde meubelen en roerende voorwerpen; dat verweerder als eiser op tegenvordering het bewijs niet levert dat deze door vertoogster zijn medegenomen zodat zijn vraag ongegrond voorkomt;

dat de appelland alhier a) de door hem opgevorderde meubelen en roerende goederen opsomt; b) aanhaalt dat de geïntimeerde de scheiding van goederen bekwam en de huwelijksgemeenschap heeft verzaakt zodat al deze uit de huwelijksgemeenschap gekomen mobiliën zijn persoonlijke goederen zijn geworden, c) voorhoudt dat, waar zij het echtelijk dak verliet en noch de echtscheiding, noch de scheiding van tafel en bed vraagt, de geïntimeerde geen rechtstitel bezit om deze mobiliën te behouden; d) aanvoert dat de geïntimeerde geen redenen zou gehad hebben om de echtelijke woonst te verlaten, e) ontkent dat hij de geïntimeerde tot dit heengaan zou hebben verplicht; f) en om die redenen, voor zover, de geïntimeerde inderdaad weigerde de echtelijke woonst te vervoegen, zijn tegeneis gegrond acht daar zijn echtgenote de litigieuze mobiliën wederrechtelijk zou medegenomen hebben en in haar bezit houden;

Overwegende dat de appelland bijgevolg — krachtens een sedert geïntimeerdes verzaking van de huwelijksgemeenschap verkregen persoonlijk en privaatief eigendomsrecht — de teruggave en definitieve wederinbezitting van de kwestige mobiliën vordert; dat dit geenszins het uitzicht heeft van een vordering die ertoe strekt een naar aanleiding van echtelijke tekort-

komingen nodig gebleken dringende en voorlopige maatregel te bekomen;

dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bijgevolg onbevoegd was om bij toepassing van artikel 221 van het burgerlijk wetboek, nopens de tegenvordering te beslissen en ze als ongegrond af te wijzen;

Overwegende dat het beroep eveneens verder tijdig en regelmatig is ingesteld;

dat het noch tergend noch roekeloos voorkomt;

Om die redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Gehoord ter openbare rechtszitting de Procureur-generaal J. Matthys in zijn eensluidend advies;

Ontvangt het beroep;

Doet het aangevochten bevelschrift teniet in zover het nopens deze tegeneis beslist;

Stelt vast dat de eerste rechter onbevoegd was om bij toepassing van artikel 221 van het B.W. nopens appellants' tegeneis te beslissen;

Verwerpt als ongegrond geïntimeerde's eis tot schadevergoeding wegens roekeloms en tergend beroep;

En veroordeelt de appellant tot de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

14 februari 1962.

Voorzitter: M. Kerkhove.

Advokaten: Mrs. Van Duerm en De Gryse.

1. **Verjaring op burgerlijk gebied. — Strafvervolgning gevolgd door vrijspraak. — Stuiting van de verjaring in rem voor welbepaald ten laste gelegd misdrijf. — Dagvaarding voor burgerlijke rechtbank van niet vervolgd dader. — Geen stuiting. — Ander misdrijf in hoofde van andere dader.**

2. **Verkeersongeval. — Verscheidene daders. — Splitsbare strafbare feiten.**

3. **Openbare vordering. — Definitieve uitspraak. — Onmogelijkheid van samenvoeging met feit ten laste van andere persoon. — Afscheiden vorderingen. — Stuitingsdaad in ene vervolging, geen uitwerking in andere.**

1. *De stuiting van de verjaring van de openbare vordering en bijgevolg ook van de burgerlijke vordering gesteund op de vervolgdde feiten, heeft uitwerking in rem ten opzichte van alle personen, die in hetzelfde misdrijf als verdachte kunnen betrokken zijn.*

De stuiting in rem kan echter geen invloed hebben op een persoon welke niet als gebeurlijke dader van het misdrijf in aanmerking kon komen en waarvan het gebeurlijk misdrijf door hem begaan niet in de vervolgingen begrepen was.

2. *De mogelijke misdrijven voor verscheiden daders in één enkel verkeersongeval gepleegd, maken splitsbare strafbare feiten uit.*

3. *Wanneer nopens de openbare vordering ten laste van een van de betrokkenen definitief uitspraak werd gedaan, kunnen de feiten die aan een andere*

kunnen ten laste gelegd worden niet meer samengevoegd worden; de beide vorderingen zijn afgescheiden en een stuitingsdaad in de vervolging van de eerste feiten heeft geen uitwerking op de andere en op de in deze laatste betrokken persoon.

Mestdagh t./ Rits.

Aangezien appellant, bij deurwaardersexploot van 23 oktober 1961, hoger beroep heeft ingesteld tegen een vonnis op tegenspraak gewezen door de heer Vrederechter van het kanton Harelbeke op 5 oktober 1961, waarvan uitgifte in uitvoerbare vorm wordt overgelegd; dat het tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld en bijgevolg ontvankelijk is;

Aangezien geïntimeerde, bij arrest van het Hof van Beroep van Gent van 29 maart 1961, werd vrijgesproken voor de telastlegging van onvrijwillige slagen of verwondingen te hebben veroorzaakt aan huidige appellant ter gelegenheid van een verkeersongeval op 18 januari 1960 te Harelbeke; dat hij als oorspronkelijke eiser ter zake, een burgerlijke vordering heeft ingespannen tegen appellant, bij dagvaarding van 18 augustus 1961, dit is meer dan één jaar na de feiten; dat appellant reeds voor de eerste rechter voorhield dat deze vordering verjaard is, gezien ze haar oorsprong vindt in een overtreding van het Algemeen Reglement op de politie van het wegverkeer; dat de eerste rechter, ten onrechte, van oordeel was dat de eis niet verjaard was;

Aangezien immers uit de gegevens van de zaak blijkt dat geïntimeerde noch verwondingen, noch slagen heeft opgelopen; dat hij, in de dagvaarding, in zeer weinig overtuigende termen zegt: «Aangezien verzoeker, alhoewel niet ernstig gekwetst, toch gedurende enige dagen hinder gevoeld heeft ten gevolge van de bekomen slag; dat zulks weliswaar geen aanleiding geeft tot toekenning van vergoeding uit hoofde van werkonbekwaamheid maar enkel tot toekenning van morele schade die geraamd wordt op 500 frank»; dat in het strafdossier melding werd gemaakt van de verklaring van geïntimeerde dat hij niet gekwetst was; dat hij, bij een latere ondervraging, ook geen gewag van kwetsuren of van een slag heeft gemaakt;

Aangezien niet bewezen is dat geïntimeerde enige slag of kwetsuur heeft bekomen;

Aangezien zijn eis bijgevolg enkel gesteund is op een inbreuk van het Algemeen Reglement; dat de openbare vordering uit hoofde daarvan verjaart na een jaar; dat de eis ingespannen werd meer dan een jaar na de feiten;

Aangezien geïntimeerde voorhoudt dat deze verjaring gestuit werd door de vervolgingen tegen hem ingespannen door het Openbaar Ministerie uit hoofde van onvrijwillige slagen of verwondingen van appellant te hebben veroorzaakt;

Aangezien de stuiting van de verjaring van de openbare vordering, en bijgevolg van de burgerlijke vordering op de vervolgdde feiten gesteund, uitwerking heeft ten opzichte van alle personen die in het misdrijf als verdachte kunnen betrokken zijn; dat ze nochtans slechts uitwerking heeft op de openbare vordering die de stuitingsdaad bedoelde;

Aangezien de openbare vordering, die ingespannen werd tot voorwerp had de onderwerping aan de Rechtbank van het misdrijf, dat erin bestond onvrijwillige slagen of verwondingen te hebben veroorzaakt aan Mestdagh, huidige appellant; dat de stuiting, welke uitwerking heeft in rem, in dit geval nochtans geen

invloed kon hebben op de persoon van Mestdagh, welke niet als gebeurlijke dader van die slagen of verwondingen in aanmerking kan komen en waarvan het gebeurlijk misdrijf, door hem begaan, niet in de vervolgingen begrepen was;

Aangezien de mogelijke misdrijven, door verscheidene daders in één enkel verkeersongeval gepleegd, splitsbare strafbare feiten uitmaken;

Aangezien wanneer nopens de openbare vordering ten laste van een van de betrokkene definitief uitspraak werd gedaan, de feiten die aan een andere kunnen ten laste gelegd worden niet meer kunnen samengevoegd worden; dat bijgevolg de twee vorderingen, die aldus gebeurlijk in het leven kunnen groeien worden, afgescheiden zijn; dat een stuitingsdaad in de vervolging van de eerste feiten geen uitwerking heeft op de andere en de in deze laatste betrokken personen;

Aangezien de openbare vordering, uit hoofde van de inbreuk op het Algemeen Reglement terzake, bij afwezigheid van stuitingsdaad, verjaard is en bijgevolg eveneens de burgerlijke vordering die er haar oorsprong in vindt;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle verdere besluiten van de hand wijzende, wijzen-
de op tegenspraak,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond;
Hervormt het eerste vonnis en opnieuw wijzende,
doende wat de eerste rechter had behoren te doen :

Zegt voor recht dat aan geïntimeerde geen slagen of verwondingen werden veroorzaakt ter gelegenheid van het verkeersongeval te Harelbeke op 18 januari 1960;

Verklaart de eis verjaard en bijgevolg onontvankelijk.

NOOT: De stuiting van de verjaring heeft uitwerking in rem d.w.z. dat een daad van vervolging wegens een bepaald feit gericht tegen een bepaalde persoon, de verjaring stuit ook tegen andere personen die zich aan hetzelfde misdrijf zouden kunnen schuldig gemaakt hebben. We leggen de nadruk op hetzelfde misdrijf. De rechtspraak heeft in dergelijke aangelegenheden de bal wel eens deerlijk misgeslagen.

Men redeneert : de stuiting van de verjaring heeft uitwerking in rem, dus kan b.v. : de wegens een inbreuk op het verkeersreglement vervolgd dader, die vrijgesproken wordt, tegen de andere dader die ook een inbreuk op het verkeersreglement beging, zijn dagvaarding als stuiting van de verjaring inroepen.

Dit is bepaald onjuist.

Ze kunnen misschien beiden toevallig op eenzelfde beschikking van de wet inbreuk hebben gemaakt, doch ze begingen hetzelfde misdrijf niet. Elk van beiden heeft één misdrijf begaan; ze kunnen elk één bepaald misdrijf tegenover een derde slachtoffer hebben begaan, doch onderling is er geen verband. Zo de ene vervolgd wordt voor zijn misdrijf, is dit wel in rem wat dit bepaald door hem begane misdrijf betreft; dat gaat echter de andere dader niet aan, die mogelijk een ander misdrijf beging, maar in geen geval hetzelfde feit als de eerste.

Uitwerking « in rem » beduidt wel, een bepaald feit dat door een of meer personen kan begaan zijn, waarvoor ene wordt vervolgd en deze vervolging een stui-

ting is tegenover nog niet vervolgd die datzelfde hebben gedaan.

Bij een verkeersongeval hebben twee of meer personen niet het zelfde feit gepleegd dat ook ten laste van de andere partij kan gelegd worden; ze hebben elk op zich zelf daden die een al dan niet strafbaar feit uitmaken gepleegd. De vervolgingen door het O.M. tegen de ene hebben geen stuitingskracht tegenover de andere.

Het blijven splitsbare feiten, mogelijke misdrijven in een enkel verkeersongeval begaan door verscheidene daders.

Ze kunnen samengevoegd worden zolang over de openbare vordering nog niet definitief uitspraak werd gedaan.

Over de stuiting van de verjaring inzake inbreuken begaan door twee partijen, verscheen van de hand van wijlen referendaris Jules Berten, als noot bij een arrest van het Hof van Beroep te Gent van 24 nov. 1960 (R.G.A.R. april 1961, 6671), een bespreking van deze kwestie, die tot heel wat tegenstrijdige uitspraken aanleiding gaf. Deze noot omvat een beknopte maar zeer degelijke studie van het vraagstuk met opgave van wat er aan rechtsleer en rechtspraak de laatste jaren over dit onderwerp werd gepubliceerd.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

3e Kamer. — 27 september 1962.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Rubbrecht.

O.M. : M. Geyskens.

Advokaten : Mrs. Calloud, Valvekens en Willemeers.

Onvrijwillige slagen en verwondingen. — Verwekken van rookwolken over de rijbaan. — Opeenvolgende fouten van twee verschillende daders. — Oorzakelijk verband.

Het verbranden van aardappelloof op minder dan 100 m afstand van woningen onder zodanige weersomstandigheden, dat dikke rookwolken over de rijbaan hingen, levert een onvoorzichtigheid op in de zin van de artt. 418-420 S.W.

De autobestuurder, die voor deze rookwolken niet voldoende vertraagt of desnoods stopt, begaat eveneens een onvoorzichtigheid. De stelling, dat het verbranden van het aardappelloof slechts de gelegenheid tot het ongeval, niet als de oorzaak ervan te beschouwen is wordt door de Rechtbank niet aangenomen; de handeling van de beide verdachten is een noodzakelijke voorwaarde voor het gevolg geweest; er zouden geen slachtoffers zijn geweest indien de autobestuurder niet roekeloos door een ondoorzichtige rookwolk was gereden en evenmin indien de andere verdachte nagelaten had door het onrechtmatig maken van vuur een gevaarlijke hindernis op de rijbaan te scheppen; alleen het oorzakelijk verband tussen deze laatste handeling en het gevolg moet worden onderzocht, niet het verband tussen deze handeling en die van een andere.

O.M., Michiels en Arnouts t./Thirion e.a.

De eerste en de tweede,

Verdacht van te Hakendover, kanton Tienen, op 14 augustus 1961 : 1) bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg doch zonder het inzicht om de persoon van

een ander aan te randen, onvrijwillig slagen of verwondingen te hebben veroorzaakt aan Michiels Alfons en Michiels Robert;

2) Met samenhang:

A) de eerste: een vuur te hebben aangestoken in de velden op minder dan 100 meter van woningen, bossen, heiden, boomgaarden, hopen graan, stro, mijten en van plaatsen waar vlas is te drogen gelegd;

B) de tweede: als bestuurder op de openbare weg zijn snelheid niet geregeld te hebben zoals vereist was wegens de plaatsgesteldheid de belemmering van het verkeer, het zicht, de staat van de weg en van het voertuig opdat de snelheid geen ongevallen zou kunnen veroorzaken noch het verkeer hinderen en niet te hebben kunnen stoppen voor een hindernis die kon voorzien worden.

De derde: om solidair met de tweede, zijn aangestelde, die de misdrijven pleegde in de uitoefening der bediening voor dewelke hij hem gebruikte, burgerlijk verantwoordelijk verklaard te worden voor de betaling van de gerechtskosten;

Aangezien de overtredingen samenhangend zijn met het wanbedrijf;

Overwegende dat de strafvordering op grond van het feit II A, dat aan eerste verdachte ten laste gelegd wordt, verjaard is daar er meer dan een jaar sedert dat feit is verlopen en er geen omstandigheid bestaat waardoor de verjaring geschorst werd; dat de burgerlijke vordering echter niet verjaard is en de Rechtbank moet onderzoeken of het maken van vuur, in strijd met de verbodsbepaling van art. 89 8° van het Veldwetboek, vanwege eerste verdachte geen onvoorzichtigheid was in de zin van de artikelen 418-420 van het strafwetboek, zoals hem sub I wordt ten laste gelegd;

Overwegende dat eerste verdachte Thirion bekend op min dan 10 Om. afstand van woningen aardappel- loof te hebben verbrand onder zodanige weersomstandigheden dat dikke rookwolken over de rijbaan hingen;

Overwegende dat tweede verdachte Arnouts, die een auto bestuurde, verklaart een ondoorzichtbare rookwolk te hebben bemerkt, zijn vaart te hebben vermindert en verder te zijn gereden; dat hij enige meters verder dan de rookwolk tegen de achterkant van een gespan is gereden waarvan de twee opzittenden vielen en gekwetst werden;

Overwegende dat de onvoorzichtigheid van Arnouts duidelijk is gebleken, daar hij niet in staat was of althans naliet voor een zichtbare hindernis voldoende te vertragen of desnoods te stoppen om ongevallen te vermijden; dat hij blindelings is doorgereden tegen een blijkbaar overdreven snelheid, vermits hij slechts tot stilstand is gekomen op ongeveer 26 meter na het remspoor dat hij heeft gemaakt terwijl de botsing met het gespan een hevig remmen van de auto te weegbracht;

Overwegende dat de rook verwekt door Thirion voor Arnouts geen overmacht uitmaakte;

Overwegende dat Thirion beweert dat alleen Arnouts verantwoordelijk is, omdat er geen oorzakelijk verband zou bestaan tussen het maken van vuur en het ongeval; dat hij wel erkent dat zijn daad de gelegenheid tot het ongeval was, maar betwist dat zij als oorzaak ervan kan beschouwd worden;

Overwegende dat Thirion zijn mening steunt op een arrest van het Hof van Beroep te Luik (3 november 1955 Journ. des Tribunaux 1956, 389) in een soortgelijk geval geweest; dat dit arrest echter tenietgedaan werd door het Hof van Cassatie (11 juni 1956, Pas. 1956, I, 1096 en Rechtskundig Weekblad 1957-1958, 83);

Overwegende dat men, wanneer meerdere personen samen vervolgd worden wegens het veroorzaken van een gevolg, moet onderzoeken of hetgeen ieder van hen heeft gedaan als noodzakelijke voorwaarde voor het ontstaan van het gevolg te beschouwen is, met andere woorden of het gevolg ook ontstaan zou zijn indien ieder van de betrokkenen niet had gehandeld zoals hij gedaan heeft;

Overwegende dat de Rechtbank aanneemt dat in het huidige geval de handeling van de beide verdachten een noodzakelijke voorwaarde voor het gevolg geweest is; dat er geen slachtoffers zouden geweest zijn indien Arnouts niet roekeloos door een ondoorzichtige rookwolk was gereden en evenmin indien Thirion had nagelaten door het onrechtmatig maken van vuur een gevaarlijke hindernis op de rijbaan te scheppen;

Overwegende dat Thirion vruchteloos zou opwerpen dat het maken van rook op zichzelf het paardengespan niet heeft gehinderd en dat alleen de tussenkomende verkeersfout van Arnouts slachtoffers heeft gemaakt, zodat het oorzakelijk verband tussen zijn handeling en het gevolg onderbroken zou zijn; dat juist de handeling van Arnouts een nieuwe schakel aan de ketting der gebeurtenissen heeft toegevoegd en het oorzakelijk verband tussen de handeling van Thirion en het gevolg tot stand heeft gebracht, wat niet had kunnen gebeuren indien Thirion geen vuur had gemaakt; dat men overigens alleen het oorzakelijk verband tussen de handeling van Thirion en het gevolg moet onderzoeken en geenszins het verband tussen zijn handeling en die van een andere;

Overwegende dat Thirion evenmin zou kunnen inroepen dat Arnouts ook indien er geen rook was geweest onvoorzichtig had kunnen zijn en het gespan aan de achterkant aanrijden; dat zulkzwaer mogelijk was geweest doch een veronderstelling blijft, die niets gemeens heeft met het concrete gebeuren waarover de Rechtbank zich moet uitspreken;

Overwegende dat de telasteleggingen dus bewezen zijn;

NOOT: Het vorenstaand vonnis werd door een in dit nummer eveneens opgenomen arrest van het Hof te Brussel d.d. 24 december 1962 bevestigd.

VREDEGERECHT TE GENT

3e Kanton. — 15 mei 1963.

Rechter: M. L. Remouchamps.

Advocaten: Mrs. Van Ginderachter (Gent) en H. Werkx (Brussel).

Verzetstermijn tegen vonnissen bij verstek gewezen door de Vrederechters.

Wanneer het verstekvonnis niet aan een persoon werd betekend, maar werd afgegeven aan de afgevaardigde-ambtenaar van de gemeente en er twijfel bestaat nopens de juiste datum van afgifte, dan komt de twijfel ten goede van de verzetdoende partij; de betekening wordt slechts effectief vanaf het ogenblik van de aflevering ervan ten gemeentehuize.

Meyers Nicolaas t./P.V.B.A. De Witte Gebroeders.

Overwegende dat de vordering ingeleid bij exploit

van deurwaarder Jules Vandermeulebroecke te Weteren, de dato 11 februari 1963, tot doel heeft verzet aan te tekenen tegen het vonnis geveld door deze rechtbank op 30 januari 1963, waarbij eiser op verzet veroordeeld werd om te betalen aan de oorspronkelijke eiseres, de som van 1373 F voor verkoop van waren, meer de gerechtelijke interesten, en tot de kosten des gedings alsdan begroot op 215 F; bij zelfde exploit heeft eiser op verzet dagvaarding gegeven aan verweerster op verzet ten einde gezegd verzet ontvankelijk te horen verklaren, en recht doende naar de grond van de zaak, de eis van verweerster op verzet niet ontvankelijk of ten minste niet gegrond te horen verklaren; eiser op verzet te horen ontslaan van de veroordeling tegen hem uitgesproken zo in hoofdsom, als interesten en kosten; de veroordeling van oorspronkelijke eisers tot de kosten van beide aanleggen;

Overwegende dat verweerster het verzet onontvankelijk acht als laattijdig; dat het vonnis waartegen verzet op 6 februari 1963 aan de afgevaardigde ambtenaar van de gemeente, waar verzetdoener woonachtig is, werd afgeleverd;

Overwegende dat de betekening door de heer deurwaarder Loore, gedagtekend is van 5 februari 1963, en op dezelfde datum door de afgevaardigde ambtenaar van Sint-Agatha-Berchem werd afgetekend voor ontvangst; dat de heer burgemeester dezer gemeente op 13 februari 1963 echter verklaarde dat het exploit van betekening op 6 februari 1963 werd afgegeven en de twijfel hieromtrent ten voordele van de verzetdoener geldt;

Overwegende dat de betekening slechts effectief wordt vanaf het ogenblik van de aflevering ervan ten gemeentehuize;

Overwegende dat bij toepassing van de algemene bepalingen voorzien in artikel 1033 van het wetboek van burgerlijke Rechtspleging, gewijzigd door de wet van 3 juni 1959, de zaterdag gelijkgesteld is met een feestdag, zodat in casu de laatste nuttige dag voor verzet de maandag, 11 februari 1963 was;

dat het verzet ontvankelijk is;

.....
Het overige handelt over de grond der zaak en is zonder belang.

NOOT: Dit vonnis bevestigt de interpretatie van artikel 20 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, welke reeds destijds gehuldigd werd door de heer Vrederechter van het 2e Kanton te Brugge in zijn vonnis dd. 2 mei 1949, verschenen in het R.W. 1949 kolom 292;

De termijn van verzet, zegt art. 20, tegen vonnissen bij verstek gewezen door de Vrederechten is drie dagen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de betekening aan persoon van de verstekdoende en deze afgegeven aan een geboor of aan de afgevaardigde ambtenaar van de gemeente.

Al te dikwijls heerst er in de praktijk onzekerheid of ja dan neen de defaillant verzet kan aantekenen tot aan de uitvoering van het verstekvonnis, zoals voorzien in art. 156 voor de vonnissen bij verstek gewezen door de rechtbank van eerste aanleg en van koophandel, — art. 436, — wanneer ze niet betekend worden aan de persoon zelf van defaillant.

De heer Vrederechter van het 2de kanton te Brugge oordeelde in zijn vonnis van 2 mei 1949: « Ter bepaling van de termijn van verzet tegen een door een vrederechter gewezen verstekvonnis, moet geen onderscheid gemaakt worden naar gelang het vonnis betekend is al dan niet aan defaillant in persoon;

geen enkele wetsbepaling verklaart immers art. 158 B. Rechtsvord. toepasselijk op verstekvonnissen van Vrederechters ».

In casu stelde er zich een bijkomende vraag nopens de verzetstermijn, nml. begint de termijn te lopen vanaf de datum, vermeld op de betekening, of vanaf de dag van de afgifte aan het gemeentebestuur. Het vonnis werd betekend op 5 februari 1963 en op dezelfde dag voor ontvangst afgetekend ten gemeentehuize; doch de burgemeester attesteerde dat het betekeningsexploot slechts op 6 februari ten gemeentehuize werd afgegeven.

Indien de verzetstermijn begon te lopen op 5 februari dan was de laatste nuttige dag op 8 februari; indien de verzetstermijn begon te lopen op 6 februari dan was normaal de laatste dag de 9de, doch daar deze datum een zaterdag was en sedert de wet van 3 juni 1959 de zaterdagen gelijkgeschakeld zijn geworden met de feestdagen, was de laatste nuttige dag de maandag 11 februari, datum waarop het verzet werd gedaan.

Wij mogen dus besluiten: 1) de termijn van verzet tegen een vonnis bij verstek gewezen door de Vrederechters is drie dagen na de betekening ervan, dat deze al dan niet aan defaillant in persoon is gebeurd;

2) zo de deurwaarder het betekeningsexploot niet dezelfde dag heeft afgegeven aan de gemeenteverheid als deze waarop hij zich ten huize van de verstekdoende partij heeft aangeboden, dan is het de datum van de afgifte van het exploit die de verzetstermijn doet lopen en niet de datum van de betekening.

In de praktijk gebeurt het dikwijls dat de deurwaarder, wanneer hij een exploit moet betekenen en hij vóór een gesloten deur staat, dezelfde dag het exploit niet meer kan afgeven aan de bevoegde ambtenaar van de gemeente — omdat de burelen reeds gesloten zijn — en dit pas de dag nadien kan afleveren.

M. van Ginderachter.

WERKRECHTERSRAAD TE BRUGGE

Gemengde Kamer. — 13 mei 1963.

Voorzitter: M. De Piere.

Rechtskundig bijzitter: M. F. Porta.

Advokaten: Mrs. F. Traen en A. Claes.

Verkiezingen van ondernemingsraden en comités voor veiligheid en hygiëne. — Schraping van kandidaat door de Werkrechtersraad. — Nieuwe kandidatuur gesteld door de betrokken Vakbondorganisatie. — Onbevoegdheid van de Raad, om over de geldigheid uitspraak te doen, wegens ongeldigheid der kandidatuur.

1. Art. 7 van het Regentsbesluit van 13 juli 1949 en art. 10 van het K.B. van 22-11-1958 voorzien dat de kandidatuur voor de verkiezingen van ondernemingsraad of comité voor veiligheid en hygiëne, voorgesteld door de Vakbondorganisaties, kunnen geweerd worden van de kandidatenlijst door de gemengde kamer van de Werkrechtersraad.

Nadat een kandidaat aldus van de lijst door een Vakbondorganisatie voorgesteld geweerd werd, stelde de betrokken organisatie een nieuwe kandidaat

in zijn plaats voor. De Werkrechtersraad heeft beslist dat geen enkele wettekst deze mogelijkheid voorziet.

2. De afwezigheid van enige wettekst betreffende het eventueel voorstellen van nieuwe kandidaten en betreffende een procedure over een dergelijke kandidaat brengt mede dat, bij voorziening tegen een dergelijke kandidatuur de werkrechtersraad zich onbevoegd moet verklaren.

Roose L. en A.C.W. t./ Van Crayelinghe en
Outboard Marine Belgium.

Overwegende dat het vaststaat: 1) dat de verkiezingen aangekondigd zijn tegen 13 mei 1963; 2) dat verweerster op 22 maart 1963 het bericht van de verkiezingen voor de Ondernemingsraad en het Comité voor Veiligheid en Hygiëne heeft uitgehangen; 3) dat ingevolge een regelmatig gevoerde procedure, een kandidaat van de lijst neergelegd door het Algemeen Belgisch Vakverbond, nl. de heer Jozef Becu, bij vonnis van 29 april 1963 van de Gemengde Kamer van de Werkrechtersraad te Brugge werd geschrapt; 4) dat het Algemeen Belgisch Vakverbond bij aangetekend schrijven van 3 mei 1963 de kandidatuur van de heer Van Crayelinghe in vervanging van de heer Becu voordroeg.

Overwegende dat noch het Regentsbesluit van 13 juli 1949 zoals het werd gewijzigd door het K.B. van 31 januari 1963 betreffende de ondernemingsraden, noch het K.B. van 22 april 1958 zoals het werd gewijzigd door het K.B. van 31 januari 1963 betreffende de Comités voor Veiligheid, Gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen, bepalen dat de representatieve vakbondorganisaties ertoe gerechtigd zijn nieuwe kandidaten voor te stellen, nadat een kandidaat bij beslissing van de Gemengde Kamer van de lijst van de kandidaten werd geschrapt;

Overwegende dat de bevoegdheid van de Raad om over de aangebrachte wijzigingen te oordelen beperkt is tot hetgeen uitdrukkelijk wordt bepaald; dat de bepaling van de K.B. en van 31 januari 1963 waarbij een termijn van drie dagen volgend op de aanplakking van het bericht van de wijzigingen wordt voorzien voor het beroep bij de gemengde kamer, enkel slaat op de eerste wijzigingen en niet op een volgende wijziging die ingevolge het schrappen van een kandidaat door de Gemengde Kamer, werd aangebracht;

Overwegende dat de Raad derhalve onbevoegd is om uitspraak te doen in onderhavig geval;

Overwegende bovendien dat gezien de verkiezingen op 13 mei 1963 plaats hadden, het verzoekschrift zonder voorwerp is geworden;

Om deze redenen,

De Werkrechtersraad te Brugge, Gemengde Kamer rechtdoende tegensprekelijk, verklaart zich onbevoegd «ratione materiae» en stelt voor het overige vast dat het verzoekschrift zonder voorwerp is geworden. De wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werd nageleefd;

BALIELEVEN

BALIE VAN BRUGGE

Samenstelling van de Raad der Orde 1963 - 1964.

Stafhouder: Mr. Carlos Maertens, Groene rei 2, Brugge.

Leden: Oud-stafhouder: Maurice Geuens, St.-Walburgastraat 22, Brugge; Oud-stafhouder: Jan Kervyn, de Marcke ten Driessche, Rozendal 9-11, Brugge; Oud-stafhouder: Willy David, Spinolarei 13, Brugge; Mrs. Antoine Raes, Torhoutstraat 38, Ruddervoorde; Maurice Depuydt, Callaerts Walledreef 1, Gistel; Armand Coulier, Van Iseghemlaan 117, Oostende; Albert Claes, Stijn Streuvelsstraat 54, Brugge; Jan Felix, Chaletstraat 17, Oostende; Gerard Beuselinck, K. de Ghelderelaan 5, Torhout; Jacques Van der Ghote, Ridderstraat 17, Brugge; André Leguin, M. Van Boergondielaan 36, Torhout; Raoul De Pauw, Weststraat 111, Blankenberge; Paul Ducheyne, Nieuwe Gentweg 29, Brugge; Jan Brondel, Gouden Handstraat 10, Brugge.

Conferentie der Jonge Balie te Brugge.

Nieuwe samenstelling van het Bestuur.

Mr. Frank Dousselaere: voorzitter,
Mr. Magda Sabbe: ondervoorzitter-secretaresse,
Mr. Jean Brondel: schatbewaarder,
Mr. Raoul De Pauw: afgevaardigde Public Relations.
Leden: Mrs. W. Vanbeylen, Ch. Deduytsche, W. Decloedt.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Herman De Jongh - Prijskamp

Telkens de advocatuur twee zomermaanden lang gaat zwijgen om de magistratuur te laten herademen, brengt zij eerst nog hulde aan haar eigen wapen: de welsprekendheid.

Vijf onversaagden van onze jongere confraters kampen op 7 juni j.l. om de Herman De Jongh-prijs.

Mr. L. Dreessen sprak over onze N.Amerikaanse beroepsgenoten en de organisatie van de Balie aldaar. Tussen hun en onze opvattingen ligt werkelijk nog een wijde zee.

Mr. E. Vanderveken maakte ons nader bekend met de twee belangrijke artikelen 85 en 86 van het Verdrag van Rome («Euromarkt» in omgangstaal) betreffende de internationale concurrentie en de daarbij behorende verbodsbepalingen in zake kartel- en monopolievorming. Nogmaals een duidelijk bewijs van het feit dat Recht en Economie steeds minder van elkaar te scheiden zijn.

Met Mr. L. Leytens belandden wij hals over kop in de Kunst. Het ging om de relaties tussen Maeterlinck en Debussy, waarbij «Pelléas et Mélisande» uitgroeide tot een spectaculaire gebeurtenis in het muziekleven rond de jongste eeuwwisseling.

Mr. W. Stuyck vergeleek ons Recht met het Oud-Oosters en Bijbels Recht, een contrast dat bij velen de lachspieren deed werken, maar dat toch ook liet

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

uitschijnen hoe barbaars men «in illo tempore» te werk ging, en dus welke vooruitgang de mensheid sindsdien boekte.

Voor een brandend onderwerp zorgde Mr. L. Delwaide, die een gloedvol pleidooi hield ten voordele van de Universiteit te Antwerpen. Hij belichtte aldus het cultureel aspect van de typisch Belgische onderwijsproblematiek.

Als Pierre Larousse (hij nam geen deel aan de prijskamp) gelijk heeft, is welsprekendheid het aangeboren talent om te overtuigen, terwijl retoriek de kunst van het schone woord zou zijn.

Wie van onze vijf dapperen tot welke categorie behoort, daarover moge de Jury oordelen, die samengesteld was uit de heer stafhouder Mr. Dieryck, de heren oud-stafhouders E. Ooms en R. Victor, en Meesters Van Baarle, Marck, Rombaut, Boonen en Franck.

Wat ook het vonnis van de Jury weze, laat onze oratoren het woord van Emerson indachtig zijn: «The reward of a thing well done, is to have done it».

H.A.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters : jrg. 1963 - nr. 5 :

Nécrologie. — Bibliographie. — Chronique des Justices de paix. — Jurisprudence.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis : jrg. 1963 - nr. 1 :

Redactie, J.C. van Oven. — R. Dekkers, Van Oven comme romaniste. — H. Kiefner, Zur gedruckten Codexlectura des Jacques de Révigny. — J.A.C. Thomas, Custom and Roman Law. — R. Yaron, Divortium inter absentes. — A. Watson, Some Cases of Distortion bij the Past in Classical Roman Law. — H.J. Scheltema, Subseciva. — P. Legendre, Note sur les manuscrits de droit romain de la bibliothèque municipale de Tours.

De Gemeente : jrg. 1963 - nr. 5 :

De Gemeente in de 20e eeuw (XVIIe Congres van de Internationale Vereniging van Steden en Gemeenten, 17-25 juni 1963). — De Gemeentedienst van België. — Verslag van de Algemene Vergadering van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, (Brussel, 24 april 1963). — G. De Brigode, De sportieve en sociaal-opvoedkundige installaties.

Bulletin van de Europese Economische Gemeenschap : jrg. 1963 - nr. 5 :

Politieke verklaringen over de toekomst van de Gemeenschap. Rede van de heer Hallstein, voorzitter van de E.E.G.-Commissie voor het Parlement. — Verklaring van de heer Eugène Schaus, voorzitter van de Raad van de E.E.G., op de 100ste zitting van de Raad. — Associatie van Griekenland met de Gemeenschap. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. — Instellingen en organen.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1963 - nr. 24 :

J.V. Rijperda Wiersma, Een Europees Bewindsman ? — G.E. Langemeijer, Psychiatrisch Juridisch Gezel-

schap. — L. Hanekroot, Mr. O.L.O. De Wit Wynen, zorg om psychopaten.

Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie : jrg. 1963 - nr. 4772 :

W.H. Heemskerk, De nieuwe leer omtrent artikel 969 B.W. (I).

Ars Aequi : jrg. 1963 - nr. 8 :

C.H.M. Janssen, Enkele rechtsvragen in verband met het faillissement van de inkoopcommissair.

Journal des Tribunaux : jrg. 1963 - nr. 4409 :

C. Cambier, Le projet gouvernemental de réforme du Conseil d'Etat. — R. Thiebaut, Suppression ou abréviation des délais de remariage.

Revue Internationale des Sciences Administratives : jrg. 1963 - nr. 1 :

J.G. Vattaire, Les missions d'experts de la coopération technique. — H.S. Phillips, L'administration en vue du développement et l'Alliance for Progress. — C.X. Sarantopoulos, La Cour des comptes grecque. — W. Thornhill, La fonction de secrétaire dans une autorité publique. — G. Langrod, La renaissance de la Science administrative en URSS et dans les démocraties populaires. — Rolande E. Pantoja Bauzá, Le Conseil d'Etat espagnol. — J. Paquier, Les ingénieurs-conseils et la coopération technique. — Y. Dror, La planification : la méthode des aspects. — L. El'Abed, La renaissance de la science administrative en France.

Recueil Dalloz : jrg. 1963 - nr. 23 (Parijs).

M. Pédamon, Des clauses résolutoires expresses pour cause de faillite ou de règlement judiciaire dans les ventes mobilières.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie : (Duitsland) jrg. 1962 - nr. 4 :

Anton-Herman Chroust, A Second (and Closer) Look at Plato's Political Philosophy. — S. Ehrlich, Les «groupes de pression» et la structure politique du capitalisme. — A. Menne, Einige Aspekte zum Thema «Sprache und Logik». — W. Stark, Die Einheit der Sozialwissenschaften im Lichte der Wissenssoziologie. — M. Riedel, Hegels «bürgerliche Gesellschaft» und das Problem ihres geschichtlichen Ursprungs. — F. Ayala, Über die Unkenntnis der iberio-amerikanischen Soziologie in Deutschland. — K.H. Tjaden, Zur Naturrechts-Interpretation Ernst Blochs.

Public Law (Londen) jrg. 1963 - nr. 2 :

A.Gelinas, Judicial Control of Administrative Action in Great Britain and Canada. — R.S. Arora, The Sino-Indian Border Dispute: A Legal Approach. — D. Thompson, The Committee of 100 and the Official Secrets Act, 1911.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad